

JIHOČESKÁ UNIVERZITA

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

**Předmluva a její didaktická funkce
v literární výchově**

Rigorózní práce

2013

Tereza Radváková

Poděkování

Děkuji Prof. PhDr. Miloši Zelenkovi, DrSc., vedoucímu Katedry českého jazyka a literatury Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity za cenné rady a připomínky k práci. Dále děkuji Doc. PaedDr. J. Tomanovi, CSc. a ostatním pedagogům Katedry českého jazyka a literatury, se kterými jsem měla možnost svoji práci konzultovat.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem rigorózní práci vypracovala samostatně a že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu.

24. 5. 2013

Tereza Radváková

Abstrakt

Rigorózní práce *Předmluva a její didaktická funkce v literární výchově* se věnuje předmluvám vydávaným v české knižní edici Světová četba v letech 1948 – 1999. Zaměřuje se zejména na jejich využití v rámci literární výchovy na českých středních školách. Pro zúžení výzkumného materiálu se věnuje výhradně překladovým titulům francouzské literatury, které analyzuje především z hlediska tendenčnosti. Autorka nejprve edici popisuje a zařazuje z historického hlediska. Dále se věnuje textové analýze samotných předmluv, kde navazuje na vlastní diplomovou práci *Recepce francouzské literatury vydávané v edici Světová četba (1948 – 1999)*. Následně se pak pokouší zjistit, jakým způsobem se s těmito předmluvami pracuje v literární výchově. Prostřednictvím dotazníkového šetření zkoumá, zda a jak jsou žáci dnešních středních škol schopni s předmluvou pracovat.

Abstract

The thesis *The Forewords and Their Didactical Role in Literary Education* analyses the forewords in the Czech book series Světová četba (World Reading) between years 1948 and 1999. The thesis focuses on the use of these forewords within the courses of literature at Czech high schools. The author analyses them from the perspective of the ways in which the slant (political bias etc.) can present itself in the forewords. First of all she tries to present the book series and the historical context. Then she describes through the textual qualitative analysis of forewords the ways in which the slant can express itself. In this part, the thesis follows the author's diploma thesis *Reviews of French Literature in the Book Series Světová četba (World Reading) between years 1948 and 1999*. The second part of the thesis is focused on using of forewords in the educational process. The main aim of the thesis is to find out if today's students are able to understand how these forewords could have been influenced by then contemporary culture policy and ideological views.

Klíčová slova

předmluva, didaktika, motivace, edice, nakladatelství, tendenčnost, kulturní politika

Keywords

Foreword, Didactics, Motivation, Book Series, Publishing House, Slant, Culture Policy

Obsah

OBSAH	- 6 -
ÚVOD	- 7 -
1. 1 POLITICKO-KULTURNÍ KONTEXT DOBY	- 10 -
1. 1. 1 <i>Kulturní a vzdělávací politika v letech 1945 až 1990</i>	- 10 -
1. 1. 2 <i>Socialistický realismus</i>	- 15 -
1. 2 NAKLADATELSTVÍ ODEON	- 17 -
1. 2. 1 <i>Stručná historie</i>	- 17 -
1. 2. 2 <i>Ediční politika nakladatelství</i>	- 19 -
1. 3 EDICE SVĚTOVÁ ČETBA.....	- 21 -
1. 3. 1 <i>Současný stav a dostupnost informací</i>	- 21 -
1. 3. 2 <i>Historie edice a ediční záměr</i>	- 22 -
1. 3. 3 <i>Frankofonní literatura v edici Světová četba</i>	- 27 -
1. 3. 4 <i>Nakladatelská praxe a redakční politika</i>	- 28 -
1. 4 PŘEDMLUVY EDICE SVĚTOVÁ ČETBA	- 31 -
1. 4. 1 <i>Funkce předmluvy a její manipulovatelnost</i>	- 31 -
1. 4. 2 <i>Význam předmluv v edici Světová četba</i>	- 34 -
1. 4. 3 <i>Využití předmluv v rámci vzdělávání</i>	- 36 -
2. PRAKTICKÁ ČÁST	- 42 -
2. 1 VÝZKUM TENDENČNOSTI PŘEDMLUV	- 42 -
2. 1. 1 <i>Metodika výzkumu a autorská hypotéza</i>	- 42 -
2. 1. 2 <i>Obsahová kvalitativní analýza předmluv</i>	- 43 -
2. 1. 3. 1 <i>Volba referenčních textů</i>	- 44 -
2. 1. 3 <i>Obsahová kvantitativní analýza</i>	- 46 -
2. 1. 3. 1 <i>Zvolená kritéria</i>	- 47 -
2. 1. 3. 2 <i>Použitá metoda pro analýzu z hlediska zaujatosti</i>	- 49 -
2. 1. 3 <i>Vlastní analýza</i>	- 49 -
2. 1. 4. 1 <i>Z hlediska porovnání nákladů</i>	- 50 -
2. 1. 4. 2 <i>Z hlediska zaujatosti</i>	- 53 -
2. 1. 5 <i>Interpretace výsledků</i>	- 58 -
2. 2 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	- 60 -
2. 2. 1 <i>Výzkumné cíle a hypotézy</i>	- 60 -
2. 2. 2 <i>Metodika výzkumu</i>	- 61 -
2. 2. 3 <i>Vlastní analýza</i>	- 64 -
2. 2. 3. 1 <i>Předmluva jako didaktická pomůcka</i>	- 64 -
2. 2. 3. 2 <i>Znalost zkoumaného materiálu ze strany žáků</i>	- 70 -
2. 2. 3. 3 <i>Schopnost žáků odhalit tendenčnost předmluvy</i>	- 73 -
2. 2. 4 <i>Interpretace výsledků</i>	- 75 -
3. ZÁVĚR	- 78 -
BIBLIOGRAFIE	- 81 -
PRIMÁRNÍ LITERATURA	- 81 -
SEKUNDÁRNÍ LITERATURA.....	- 86 -
BIBLIOGRAFICKÉ SOUPISY	- 92 -
DIPLOMOVÉ PRÁCE	- 93 -
SEZNAM PŘÍLOH	- 94 -
PŘÍLOHY	I

Úvod

V době, kdy vznikají nové školní vzdělávací programy, učitele stále častěji napadá otázka, zda je možné předat žákům zkušenost s dobou minulého režimu. Přestože vycházíme z předpokladu, že na většině škol existuje kvalitní výuka dějepisu i množství knih a dokumentů, není v moci papíru či filmu, aby dokázaly zprostředkovat osobní svědectví. Mladé generace žáků i učitelů tak ztrácí umění postřehnout jemné nuance mezi tendenčním a objektivním. Zmizí-li toto intuitivní vědomí či omezí-li se v budoucnu pouze na malou skupinu vzdělaných občanů, bude stále častěji docházet k dezinterpretaci uměleckých a odborných sdělení, vydávaných před rokem 1989. Právě postihnutí tendenčnosti vědeckou metodou a následně ověření schopnosti žáků tuto tendenčnost odhalit je hlavním cílem následující rigorózní práce.

Rigorózní práce *Předmluva a její didaktická funkce v literární výchově* se věnuje předmluvám vydávaným v české knižní edici Světová četba. Zaměřuje se zejména na jejich využití v rámci literárního výchovně – vzdělávacího procesu na českých středních školách. Pro zúžení výzkumného materiálu se práce soustředí výhradně na překladové tituly francouzské literatury, které analyzuje především z hlediska tendenčnosti. Nejprve se pokouší zařadit edici jako celek z historického hlediska, potom se věnuje textové analýze samotných předmluv. V této části navazuje na diplomovou práci autorky *Recepce francouzské literatury vydávané v edici Světová četba (1948 – 1999)*, která byla v roce 2012 obhájena na Ústavu translatologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

Edice Světová četba nakladatelství Odeon (dříve SNKLU) byla zvolena proto, že zahrnuje celé období od roku 1948 až do devadesátých let. Navíc v průběhu dvacátého století patřila ke zcela zásadním reprezentantům české kultury. V jejím rámci vycházela klíčová díla domácí, ale především zahraniční literatury. Ve své době představovala určité měřítko kvality. Významné místo v dějinách literatury navíc zastávaly právě předmluvy, které doprovázely každý titul edice. Jejich autoři byli v mnoha případech výjimeční spisovatelé či literární vědci, a proto si předmluvy Světové četby zachovávaly vysokou kvalitu i v době socialistické kulturní politiky. Nejednou také právě díky těmto textům mohlo být dané dílo v Československu publikováno, což je často důvod, proč se v jinak vynikajících odborných

textech vyskytují pasáže poplatné dobové ideologii, a to v podobě významových posunů i v podobě stranické rétoriky. Ta představuje příklad jednoho z dílčích aspektů, vůči kterým musí být dnešní čtenář a zejména žák i učitel, který z těchto materiálů čerpá informace pro vlastní odbornou práci, obezřetný.

Tendenčnost textu se totiž projevuje mnoha způsoby a často tak dochází ke zkreslení, které nepoučený čtenář těžko postřehne. Čerpá-li potom z dané předmluvy žák nebo začínající učitel, může přebrat formulaci, jež posouvá význam díla či autora právě v duchu ideologie minulého režimu. Jak již bylo řečeno výše, chybí mu intuitivní vědomí, které pasáže musí v jinak třeba po odborné stránce kvalitním textu přeskočit. Pokud by se podařilo toto vědomí, jež v podstatě představuje pouze nepotvrzenou hypotézu, empiricky ověřit, zůstala by část paměti národa zachována. Bylo by zřejmé, na které z textů se lze spolehnout a do jaké míry. V rigorózní práci proto vycházíme z analýzy předmluv edice Světová četba, pomocí které jsme stanovili možná hlediska tendenčnosti a ověřili jejich uplatňování u jednotlivých předmluv i závislost na vývoji kulturně-politické situace v tehdejší Československu. S vědomím těchto poznatků podrobíme žáky současných středních škol výzkumnému šetření. Za základní metodu výzkumu jsme zvolili dotazník, dále rozhovory se žáky i učiteli středních škol. Následně se pak pokusíme zjistit, jakým způsobem se s těmito předmluvami pracuje přímo ve vyučovacích hodinách předmětu Český jazyk a literatura. Ve výzkumu se soustředíme především na literární vyučování na středních školách.

Autorka si stanovila dva dílčí cíle. Prvním, jemuž se již věnovala v rámci své diplomové práce *Recepce francouzské literatury vydávané v edici Světová četba (1948 – 1999)*, je zjistit, zda a do jaké míry byly tyto texty ovlivňované dobovou kulturní politikou. Na základě kvalitativní analýzy se pokouší popsat způsoby, kterými se tato tendenčnost může v předmluvách projevovat, a pomocí komparace se stanovenou referenční literaturou usuzuje o míře její tendenčnosti. Kvantitativní analýza potom předmluvy zkoumá pomocí určených kritérií a porovnává zjištěná data s dalšími údaji, například s náklady nebo počtem vydaných frankofonních titulů. Druhým dílčím cílem je zjistit, zda jsou žáci dnešních středních škol schopni tendenčnost v předmluvě rozpoznat. Výzkum založený především na dotazníkovém šetření tak rozšiřuje výsledky získané v předchozí analýze. Pomocí dotazníkových otázek se ptáme po osobním přístupu žáků k práci s textem předmluvy i po postoji jejich vyučujících.

Výzkumu předchází teoretická část. Vzhledem k tomu, že o edici i o samotném nakladatelství neexistují téměř žádné dostupné materiály, sestavila autorka v této části stručný přehled její historie. Dále se věnuje dobové nakladatelské praxi i zasazení textu předmluvy do teoretického rámce. Teoretická část tak vychází z odborné literatury, avšak hlavně z řízených rozhovorů s pamětníky, bibliografických soupisů a z archivních dokumentů. V praktické části potom autorka výše popsanými metodami zkoumá samotné texty předmluv a jejich recepci na středních školách.

1. Teoretická část¹

1. 1 *Politicko-kulturní kontext doby*

1. 1. 1 **Kulturní a vzdělávací politika v letech 1945 až 1990**

Po osvobození Československa od německých okupantů v květnu 1945 dochází ke kulturnímu uvolnění. Vzniká nový systém politických stran tak, aby se neopakovaly politické krize první republiky vyvolané úzkými stranickými zájmy. Základní východiska spolu s dalšími cíli nové československé vlády (např. znárodnění, očista od kolaborantů apod.) byla vtělena do takzvaného Košického programu vlády Národní fronty Čechů a Slováků. Z kulturního hlediska se také obnovovala činnost předválečných nakladatelství a kulturních skupin. Agendu tiskového odboru, který dohlížel na média a knižní produkci v období protektorátu, přebíral nový Tiskový odbor Ministerstva informací a osvěty, do jehož čela byl jmenován Václav Kopecký. Oddělení literatury zde vedl František Halas.² Syndikát českých spisovatelů, obnovený po roce 1945, svolal sjezd, kde se tehdejší prezident Československa Edvard Beneš v úvodním projevu vyjádřil ke vztahu literatury a politiky (autorem tohoto projevu byl Václav Černý). Garanci svobody slova ze strany hlavy státu však umělci přijali s pochybnostmi, způsobenými zprávami o kulturních čistkách v Sovětském svazu. Přestože nebylo po ukončení války jednoznačně stanoveno, že Československo spadá do mocenské sféry Sovětského svazu, do února roku 1948 se k tomu postupně vytvořily příznivé podmínky.

Politická shoda se stále více proměňovala v boj o moc, v němž Komunistická strana Československa získala rozhodující podporu veřejnosti a v únoru 1948 převzala vládu. První omezení se týkala vydavatelství, a to prostřednictvím vyhlášky o hospodaření s papírem.³ Později došlo ke znárodnění polygrafických podniků,⁴ na jehož základě všechna soukromá nakladatelství (např. Orbis, Odeon apod.) zanikají. Ústava Československé republiky, schválená 9. května 1948, zaručuje svoboda projevu i tisku, ale obsahuje větu, že „zákon stanoví, kdo má právo vydávat knihy, noviny a časopisy a za jakých podmínek,“⁵ která se

¹ Teoretická část rigorózní práce vychází z rešerší a závěrů původní diplomové práce (Radváková 2012, s. 9-32)

² BEDNAŘÍK; CEBE 2008, s. 54 – 56

³ Vyhláška č. 696/1948 o hospodaření s papírem při vydávání časopisů z 19. dubna 1948

⁴ Zákon č. 123/1948 Sb. o znárodnění polygrafických podniků z 5. května 1948

⁵ Ústava Československé republiky č. 150/1948 Sb.

společně se zákonem na ochranu lidové demokratické republiky z 6. října 1948⁶ stala argumentem k cenzuře a zákazu publikování mnoha tiskovin. Nově zřízené akční výbory navíc prováděly kádrování všech kulturních pracovníků. Začalo tak období politických procesů a rozsáhlých propouštění, například Ferdinanda Peroutku vystřídal v čele Svobodných (původně Lidových) novin Jan Drda. Od září 1948 vykonává kontrolu Kulturní rada. Ta ale vydávala pouze doporučení, rozhodovací pravomoci mělo Kulturně-propagační oddělení ÚV KSČ, řízení a kontrolu tisku pak prováděl tiskový odbor ÚV KSČ v čele s Gustavem Barešem.⁷ V říjnu 1948 vyšla první takzvaná černá listina, tedy seznam autorů, kteří nesmí publikovat a jejich díla jsou určena k odstranění z veřejných knihoven. O dva roky později muselo každé nakladatelství zavést funkci dohlížecích redaktorů. První skutečný cenzurní úřad vznikl 22. dubna 1953 – sekretariát ÚV KSČ schválil výnos, který dal impuls ke vzniku nepublikovaného usnesení číslo 17, na jehož základě byla zřízena Hlavní správa tiskového dohledu (HSTD). Tento tajný cenzurní úřad se později stal odborem ministerstva vnitra.⁸ Šéfredaktoři tisku, rozhlasu, televize, nakladatelství a provozovatelé kulturních pořadů byli povinni předkládat cenzurním orgánům včas materiály určené ke zveřejnění. Tisknout se smělo jen to, co bylo opatřeno cenzurním číslem. Vládnoucí síly se snažily prostřednictvím předběžné cenzury přizpůsobit ideovým a politickým požadavkům veškerou kulturu, na niž nahlížely především jako na součást ideologického působení. Umělci museli dodržovat zásady estetiky socialistického realismu (viz oddíl 1.1.2), což způsobilo, že se v podstatě rozdělili do několika skupin. První zahrnovala ty, kteří podlehli agitaci a uvěřili komunistickým heslům, nebo se pouze přizpůsobili. Jiní umělci naopak kultu socialistického realismu nepodlehli, a museli proto opustit svou tvorbu, za niž byli nezřídkou stíháni a vězněni. Uchylovali se proto často například ke psaní „do šuplíku“, určenému úzkému okruhu zainteresovaných. Například na úrovni literatury si čtenáři mezi sebou tajně předávali rukopisy, což časem přerostlo ve formovanou činnost a vznikla samizdatová produkce. Poslední skupina umělců potom čítá exulanty, již pokračovali v tvorbě v zahraničí, kde postupně vznikala exilová produkce i celá zahraničních nakladatelství (například ve druhé polovině 20. století nakladatelství Josefa Škvoreckého 68 Publishers).

XX. sjezd Komunistické strany Sovětského svazu v roce 1953, na němž Nikita Chruščov odhalil kult J. V. Stalina, představoval začátek postupného uvolnění, které se projevilo také

⁶ Zákon na ochranu lidové demokratické republiky č. 231/1948 Sb.

⁷ BEDNAŘÍK; CEBE 2008, s. 55

⁸ BEDNAŘÍK; CEBE 2008, s. 55

v kulturním životě. Jakub Končelík konstatuje, že „v souvislosti s politickým táním se uvolnil prostor pro rozvoj kulturních a společenských časopisů, které se postupně staly platformou reformního hnutí druhé poloviny 60. let.“⁹ Mezi ně patřila například Světová literatura, Plamen, Tvář nebo později Host do domu. Na II. sjezdu Svazu československých spisovatelů v roce 1956 dali členové požadavek uvolnění cenzury a předsedající Jaroslav Seifert se zastal vězněných spisovatelů. V podobném duchu proběhl III. sjezd Svazu československých spisovatelů v roce 1963 a o dva roky později kulturní rezoluce sjezdu KSČ dokonce opatrně odmítla stalinské pojetí kultury.

11. července 1960 vláda schválila Ústavu Československé socialistické republiky, která začíná slovy: „Vedoucí silou ve společnosti i ve státě je předvoj dělnické třídy, Komunistická strana Československa, dobrovolný bojový svazek nejaktivnějších a nejvědomějších občanů z řad dělníků, rolníků a inteligence.“¹⁰ V roce 1966 byla potom Hlavní správa tiskového dohledu transformována na Ústřední publikační správu,¹¹ čímž KSČ poprvé přiznala v Československu existenci cenzury. Cenzurní praxe se však paradoxně uvolnila a proti zákazu se dalo odvolat k soudu. Úplně byla cenzura zrušena v červnu 1968.¹² Na začátku stejného roku totiž vystřídal v čele KSČ Antonína Novotného Alexander Dubček a nastalo období nazývané Pražské jaro. Akční program KSČ z dubna 1968 zaručoval svobodu slova v rámci „budování socialismu s lidskou tvář“.¹³ Vhodnou ilustrací uvolnění poměrů je například skutečnost, že manifest Dva tisíce slov Ludvíka Vaculíka v červnu otiskly nejen samizdatové časopisy, ale i deníky Práce, Mladá fronta nebo Zemědělské noviny. A také svobodné projevy spisovatelů na červnovém IV. sjezdu Svazu československých spisovatelů v roce 1967.

Po 21. srpnu 1968 se situace opět výrazně zhoršila. O prosazení nového, tzv. normalizačního směru v české společnosti, který byl namířen proti výsledkům reformního úsilí šedesátých let, se rozhodlo na dubnovém sjezdu ÚV KSČ v roce 1969. Reformní myšlenky i jejich tvůrci se dočkali naprostého odsouzení. Následovalo vylučování z KSČ – v důsledku stranické čistky odešla asi pětina členů. 10. prosince 1970 potom ústřední stranický výbor přijal Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ, dokument, který popisoval

⁹ KONČELÍK 2008, s. 65

¹⁰ Ústava ČSSR, zákon č.100/1960 Sb.

¹¹ Zákon č. 81/1966 Sb.

¹² Zákon o zrušení cenzury a ÚPS č. 84/1968 Sb.

¹³ KONČELÍK 2008, s. 68

události Pražského jara a interpretoval zásah vojsk Varšavské smlouvy jako bratrskou pomoc. Současně strana vypracovala tajný seznam představitelů a exponentů pravice. Jednalo se o osoby, které staronový režim považoval za své úhlavní nepřátele. Mezi nimi se vyskytovalo velké množství spisovatelů, což dokazuje protikladnost postojů většiny literárních tvůrců a násilně dosazené mocenské špičky¹⁴. Deník Rudé právo vydal v květnu 1969 článek s názvem Slovo do vlastních řad, kde zaznělo odsouzení politiky Pražského jara. Neopakují se politické procesy z 50. let, vládnoucí strana tentokrát zvolila formu psychického a ekonomického útlaku, což způsobilo ve společnosti morální kolaps. Většina autorů, kteří chtěli být vydáváni, se rovněž uchýlila k autocenzuře. Cenzura oficiální se obnovila vznikem Úřadu pro tisk a informace (ÚTI) a každé dílo muselo projít systémem schvalování. (Po federalizaci Československa v lednu 1969 se ÚTI rozdvojil na český a slovenský úřad – v 80. letech je zastřešil Federální úřad pro tisk a informace.) V květnu 1971 otiskly československé deníky již zmiňované Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ.

Literatura a psané slovo představovaly místa, kam mířil největší díl represí. Od roku 1969 bylo zlikvidováno více než patnáct kulturních periodik, seznam zakázaných autorů čítal desítky jmen. Zároveň se v nově vzniklé federaci vytvářely národní spisovatelské organizace. Plánované ustavující sjezdy Svazu českých spisovatelů a Svazu slovenských spisovatelů se konaly v červnu 1969. Každý však přinesl jiný výsledek. Většina slovenských spisovatelů přistoupila na kompromis s mocí a svým předsedou zvolila Vojtěcha Mihálíka. Naopak v Česku se sjezd konal zcela bez účasti KSČ a do čela Svazu českých spisovatelů se dostal Jaroslav Seifert, což ilustrovalo fakt, že Svaz dále přál demokratickým tendencím. Spisovatelé na sjezdu odsoudili novou politiku a protestovali proti zakazování tiskovin. Ministerstvo vnitra však právní existenci svazu odmítlo potvrdit a přitvrdilo v cenzuře. Svaz českých spisovatelů tak prakticky přestal existovat. V srpnu 1969 vyšla petice Deset bodů Václava Havla a Ludvíka Vaculíka. Organizátoři i signatáři byli stíháni a většinou i potrestáni, a tak odpor vůči změnám částečně zeslábl. Normalizace začala naplno. V říjnu 1970 cenzurní orgány dokončily seznam zakázaných knih a filmů, na jehož základě se z distribuce a knihovních fondů vyřadil zhruba jeden milion svazků a kolem 200 filmů. Svaz českých spisovatelů vedený Jaroslavem Seifertem státní moc definitivně rozpustila. Tím ztratil své opodstatnění i Svaz československých spisovatelů. Po přípravném období pak strana na jaře

¹⁴GALÍK a kol. 1994, s. 395 - 396

1971 pověřila Josefa Kainara, aby sestavil státní spisovatelskou instituci. Kainar však v listopadu umřel, a tak se situace ujal Jan Kozák.

Na Ustavujícím sjezdu Svazu českých spisovatelů, který se konal 31. května až 1. června 1972 na Dobříši pod vedením Jana Kozáka (současně se odehrával i Ustavující sjezd Svazu slovenských spisovatelů v Bratislavě), se nový svaz zcela podřídil normalizačnímu diktátu. Podobně jako po únoru 1948 i zde určili delegáti za hlavní a jediný přípustný umělecký směr socialistický realismus. Kozák ve svém příspěvku Česká literatura po XIV. sjezdu KSČ a její perspektiva, jenž byl na Ustavujícím sjezdu přijat jako programový dokument, píše, že má svaz „podat ruku každému spisovateli, který byl ochoten sloužit svými novými díly, svou socialistickou tvorbou a občanským postojem cílům společným pracujícím lidu.“¹⁵ Svaz s Kozákem v čele měl pouze 115 členů, a ačkoliv členství bylo spojené se značnými výhodami, mnozí představitelé českého kulturního života je pochopitelně odmítli. Pro srovnání – svaz pod vedením Jaroslava Seiferta čítal v roce 1969 přibližně pět set členů. Kromě dvou uvedených skupin však ještě existovala část autorů, kteří sice nepatřili do normalizačního Svazu českých spisovatelů, ale svá díla vydávali v podstatě bez obtíží. Mimo oficiální struktury tak zůstalo zhruba čtyři sta literátů a publicistů, což vedlo k velkému rozšíření samizdatových edic, mezi největší patřila například Petlice Ludvíka Vaculíka nebo edice Expedice Olgy a Václava Havlových. Osobnosti československého disentu a undergroundu později v roce 1977 vystoupily s listinou Charta 77, jež chtěla upozornit, že stát nedodržuje Helsinskou smlouvu. První mluvčí Charty, jimiž byli Jan Patočka (také autor textu), Václav Havel a Jiří Hájek, poslali Chartu 77 prezidentovi Gustavu Husákovi. Jako oficiální reakce vznikla takzvaná Anticharta, v níž osobnosti kulturně-politického světa podpořili státní politiku KSČ. V 80. letech se však atmosféra začala pozvolna uvolňovat. Po roce 1985 se stal generálním tajemníkem ÚV KSSS Michail Gorbačov a začal razit politiku „perestrojky“, přestavby společnosti. Demokratizace vyvrcholila v Československu takzvanou sametovou revolucí na podzim 1989. Devadesátá léta potom probíhala ve znamení legislativních změn, depolitizace kultury a zároveň privatizace národního majetku. Otevřený trh a hlavně volná komunikace se zahraničím přinesly nové možnosti, které postupně proměnily českou kulturní scénu do současné podoby. Z výše uvedeného vyplývá, že kulturně-politická situace v námi sledovaném období procházela složitým vývojem, určeným roky 1948, 1968-1969, 1972 nebo 1989. Lze ji proto i z hlediska hodnocení

¹⁵ RZOUNEK a kol. 1976, s. 17 - 18

kulturní politiky považovat za velmi náročnou a je jasné, že analýza kulturních počínů vyžaduje zapojení většího množství kritérií, jež by tuto složitost reflektovala.

1. 1. 2 Socialistický realismus

Socialistický realismus lze charakterizovat jako „umělecké hnutí a metodu vycházející z ideologie marxismu-leninismu“¹⁶. Ansgar Nuning, autor Lexikonu teorie literatury a kultury, tvrdí, že „socialistický realismus se prosadil na I. sjezdu sovětských spisovatelů v Moskvě v roce 1934, kde v hlavním referátu M. Gorkého, A. A. Ždanova, K. B. Radka a N. I. Bucharina byly proklamovány estetika realismu 19. století, komunistická stranickost v duchu Leninových tezí, optimismus, výchovné působení a sdělnost (lidovost).“¹⁷ V SSSR začal být uplatňován od třicátých let, v Československu především v období po druhé světové válce. Podle Pavla Janáčka¹⁸ se socialistický realismus v české kultuře objevuje v letech 1934-1956, ale zatímco před válkou jde o nedogmatickou a hodnotově produktivní fázi, v padesátých letech se socialistický realismus jeví jako schematický a destruktivní přístup.

Po únorovém převratu vystoupil v dubnu na Sjezdu národní kultury prezident Klement Gottwald se svým požadavkem na výchovné poslání umělecké tvorby, jež má zobrazovat lid v práci i v socialistickém zápase. Společně se Zdeňkem Nejedlým, rozhodující osobností tehdejšího přerodu československé kultury i školství, Gottwald vyzdvihoval ideál spisovatele, který se má stát socialistickým buditelem.¹⁹ Socialistický realismus tak začal být systematicky prosazován, konkrétně v pojetí marxistického ideologa Andreje Ždanova.²⁰ Ten ve svých kulturně-ideologických tezích potlačoval přirozenou tvořivost umělců, omezoval danými tématy i způsobem zpracování. Jeho projevy s názvem O umění byly přijaty jako kulturně-politický program Komunistické strany Československa a na prvním sjezdu Svazu československých spisovatelů se členové jejich prostřednictvím přihlásili ke vzoru stalinské kulturní politiky.²¹ Každý oficiální umělec tak musel tvořit výhradně díla popisující boj dělnické třídy a úspěchy dosažené pod vedením komunistické strany. Historické události,

¹⁶ ZVĚŘINA, Pavel. *Totalita* [online]. 1999 [cit. 2011-11-05]. Socialistický realismus. Dostupné z WWW: <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/soc_real.php>.

¹⁷ NUNNING 2006, s. 218

¹⁸ JANÁČEK, Pavel. *Socialistický realismus: Co s ním?* [online]. 2007 [cit. 2011-11-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.sorela.cz/web/articles.aspx?id=59>>.

¹⁹ PEŘINOVÁ 2011, s. 12

²⁰ ZVĚŘINA, Pavel. *Totalita* [online]. 1999 [cit. 2011-11-05]. Socialistický realismus. Dostupné z WWW: <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/soc_real.php>.

²¹ BURIÁNEK 1968, s.257

kteře nešlo změnit, byly alespoň vykládány v novém světle. Vznikalo tak povrchově realistické umění, často s nízkou uměleckou hodnotou – autor skutečnost zkresloval, zjednodušoval a ochuzoval, čímž značně klesala kvalita oficiální literatury.²² Spíše než svébytný umělecký proud tak socialistický realismus představoval nástroj kulturního útlaku. Měl sloužit k politické, morální a estetické výchově, která měla v povědomí občanů zafixovat jejich dělnické revoluční uvědomění. Stanovil nové hodnoty platné pro oficiální literaturu, tedy veškerou vydávanou literaturu v Československu. Nejdůležitějším se postupně stal ideologický aspekt. Hodnocení literatury podle uměleckých kritérií přestalo existovat, protože je nahradila kritéria ideologická a politická. Propaguje se jednotný vzor literárních děl. Osobnost autora nebo jeho názor již nehraje roli, jde o vyjádření postoje celého směru. Stejně tak je v rámci literatury zapovězen subjektivní přístup k tématu či ke zpracování. „Zřetel k literatuře jako k umění byl vystřídán světonázorovým a politickým profilem autora. Spisovatelům, kteří by daná kritéria nesplňovali, hrozilo kárné řízení, umlčení, nebo dokonce vězení. „Spisy nevyhovujících spisovatelů mizely z pultů knihoven a končily ve stoupě (celkový počet zlikvidovaných svazků se odhaduje na 27 milionů), soukromá a družstevní nakladatelství byla znárodněna či zrušena, totéž se stalo i u tiskáren. Politická moc tak mohla v úplnosti kontrolovat publikační činnost, a to včetně novinové a časopisecké.“²³

Estetika socialistického realismu nutila autory dodržovat přesně dané normy i témata a podávat realitu tak, aby byla masově srozumitelná a monumentalizující.²⁴ Jednalo se vždy o černobílé vidění světa. Jako hrdinové děl socialistického realismu sloužily vůdčí osobnosti komunistického hnutí a pracující lid. Manuálně pracující, často nevzdělaný dělník plně oddaný režimu symbolizoval ideálního člověka. Časté bylo používání symbolů a klišé – ozubená kola, kladiva, kosy, siluety továren, jásající dav či dav při radostné práci. Osoby se zobrazovaly bez individuálního vnitřního prožitku, z estetického hlediska tedy převážně popisně. Témata literatury pod vlivem socialistického realismu se často opakovala a představovala jeden velký ohraný ideologický stereotyp. Nevyhovujícími se tak staly veškeré modernistické tendence a avantgardy, tedy především na začátku 20. století dominantní surrealismus, ale také například starší naturalismus. Zdeněk Nejedlý je definoval jako „útěk od reality, jemuž prostý čtenář-lid nerozumí.“²⁵ Přístup socialistické literární historie ilustruje také úryvek z příspěvku slavisty Franka Wollmana, který píše, že „socialistický realismus je

²² BURIÁNEK 1968, s. 260

²³ JANOUŠEK a kol. 2007, s. 28

²⁴ PEŘINOVÁ 2011, s. 14

²⁵ ŠÁMAL 2002, s. 584

kulturním a uměleckým směrem, tj. takovým, tak pronikavým směrem, že může, a dokonce musí vytvářet celou epochu. Tedy ne nějaký ten malý – ismus, jako poetismus, surrealismus, naturalismus, pozitivismus, expresionismus nebo ještě plytčí odvozeniny z těchto – ismů jako unanimismus, civilismus atd.“²⁶

Za základní principy socialistického realismu, které popsal sovětský literární teoretik Andrej Nikolajevič Ijezuitov ve své studii Teoretické problémy socialistického realismu, tak lze považovat především stranickost, historismus, socialistický humanismus a typizaci.²⁷ Právě o stranickosti hovoří Ijezuitov jako o hlavním estetickém kritériu.²⁸ Literatura má za úkol šířit ideje komunismu a podílet se na výchově národa v rámci budování nové společnosti. Historismus, jak již bylo zmíněno, potom se stranickostí úzce souvisí. Spisovatel má za úkol vykládat dějiny z pohledu vládnoucí strany. Stejně tak socialistický humanismus hlásal lásku a úctu výhradně k budovatelům socialismu. S tím souvisí poslední kritérium, typizace, již chápeme jako určité zjednodušující zobecnění. „Autoři socialistického humanismu se snaží nalézt co nejvíce charakteristických znaků pro společenské skupiny a ty pak vkládají do svých postav – typizují.“²⁹ Závěrem lze tedy konstatovat, že socialistický realismu, prosazovaný v české kultuře od roku 1948, jehož pozice byla ještě upevněna v roce 1972, nepřestav být oficiálně uznávaným vůdčím uměleckým směrem ani v 80. letech 20. století, konkrétně do roku 1989.

1. 2 *Nakladatelství Odeon*

1. 2. 1 *Stručná historie*

Původní nakladatelství Odeon založil v roce 1925 v Praze knihkupec Jan Fromek, který ale v roce 1940 musel z nařízení říšské cenzury přerušit činnost a z politických důvodů se skrývat. Nakladatelství totiž sympatizovalo s levicovými autory a Fromek sám zajišťoval publikování Komunistické internacionály. Na předválečné období potom Odeon navázal v letech 1945 až 1949. Vydával českou i světovou beletrii, opět nejvíce levicově orientované autory. Nejznámější edicí, jež vznikla ještě v prvorepublikové éře nakladatelství, byla Edice

²⁶ WOLLMAN 2002, s. 225

²⁷ PEŘINOVÁ 2011, s. 9

²⁸ IJEZUITOV 11986, s. 98

²⁹ PEŘINOVÁ 2011, s. 10

Odeon. Obálky navrhovali avantgardní výtvarníci jako Jindřich Štyrský nebo Toyen. Pod značkou nakladatelství Odeon byla před válkou tištěna také Revue Devětsilu redigovaná Karlem Teigem, který navrhl logo Odeonu. Nakladatelství však bylo po roce 1949 znárodněno a zaniklo. Na jeho tradici v roce 1953 navázalo Státní nakladatelství krásné literatury a umění (národní podnik Odeon), které bylo potom od 1. ledna 1966 přejmenováno pouze na Odeon a převzalo i původní Teigeho logo.

Národní podnik Odeon byl tedy zřízen výměrem ministerstva informací a osvěty k 1. lednu 1953³⁰ v důsledku reorganizace vydávání neperiodického tisku v Československu pod názvem Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění (SNKLHU). Vzniku předcházelo přípravné období – redakce krásné literatury byla založena už 4. srpna 1952 a připravovala půdu instituci, která se měla stát důležitou součástí českého nakladatelského dění.³¹ V lednu roku 1961 potom přešel hudební odbor do nově vytvořeného Státního hudebního nakladatelství (pozdější Supraphon), a tak výměrem ministerstva školství a kultury z 30. prosince 1960³² nakladatelství změnilo oficiální název na Státní nakladatelství krásné literatury a umění, národní podnik (SNKLU). Od 1. ledna 1966 se potom podle nařízení Československého ústředí knižní kultury ze dne 29. listopadu 1965³³ přejmenovalo na Odeon, nakladatelství krásné literatury a umění, státní podnik.

Nakladatelství získalo za dobu své existence řadu ocenění, kromě československých Státních cen pro autory a překladatele (A. Saudek, V. Holan apod.) i mezinárodní uznání na veletrzích v Lipsku nebo Nice.³⁴ Ročně vydávalo kolem 150 titulů a celkem jich vyšlo od roku 1953 po 90. léta 20. století přes 8000 (tuto informaci, uvedenou v Haladově Encyklopedii českých nakladatelství, jsme přibližně ověřili podle edičních plánů). Součástí nakladatelství byl od února 1953 také jediný československý Klub čtenářů, který například v roce 1959 dosáhl počtu 200 000 členů a vydával tituly v nákladech přes 100 000 výtisků.³⁵

Po roce 1989 se nakladatelství Odeon nepodařilo uchytit na novém knižním trhu. V roce 1992 prošlo neúspěšnou reorganizací, o rok později se je pokusilo Ministerstvo kultury zprivatizovat (projekt měl koupit nakladatel Ivo Železný) a v roce 1994 tak byl Odeon předán

³⁰ výměr č.j. 63.907/52-IV/2

³¹ SCHEJBALOVÁ 1993, s. 3

³² výměr č.j. 54.741/ 60

³³ výměr č. j. Š-4334/65

³⁴ HALADA 2007, s. 243

³⁵ HALADA 2007, s. 242

do likvidace. Proběhlo několik opět neúspěšných pokusů o jeho oživení, nicméně dále již byla ve hře pouze dlouholetá obchodní značka, kterou v roce 1999 odkoupilo nakladatelství Euromedia Group a dodnes pod ní vydává několik edic i jednotlivé knižní svazky.

1. 2. 2 Ediční politika nakladatelství

Nakladatelství muselo dodržovat povinnost předkládat svému nadřízenému orgánu ke schválení roční ediční plány.³⁶ Jako státní hospodářská organizace přímo podléhalo Ministerstvu kultury ČSR.³⁷ Ministerstvo však, jak poznamenává také Schejbalová, „nikdy nebylo tvůrcem kulturní politiky, pouze jejím prostředníkem.“³⁸ Tvůrce kulturní politiky tak představoval kulturní referát ústředního výboru vládnoucí strany, Komunistické strany Československa, a bezpečnostní složky. Ty měly rozhodovat na základě doporučení odborníků, tedy takzvané redakční rady, jež ediční plány nakladatelství schvalovala před nimi v rámci nakladatelství.³⁹ Lze však tvrdit, že často mělo konečnou, rozhodující roli ideologické hledisko, a to především v některých obdobích.

Úkolem nakladatelství bylo vydávat produkci z oblastí obsažených již v jeho názvu – tedy původní i překladovou beletrii, základní díla literárněvědná, publikace o výtvarném umění, umělecké reprodukce, drobnou grafiku, hudebniny a publikace o hudbě.⁴⁰ Mělo svůj vlastní program, a to realizovat ediční činnost v co nejširším rozsahu, aby splňovala následující podmínky. Prvním úkolem edic bylo systematicky představovat jednotlivé národní literatury včetně české a slovenské a vytvářet tak ucelený obraz celosvětové literární produkce. Dále měly studovat funkci základní přeložené literatury, provokovat její skryté dispozice a vydávat to, co v naší literatuře chybí a může na její rozvoj působit. A naposledy měly edice seznamovat čtenáře pokud možno s celosvětovými literárními jevy.⁴¹

SNKLHU mělo od roku 1953 stanovenou pevnou ediční strukturu, které se drželo až do devadesátých let. V průběhu vydavatelské činnosti se ale původní skladba ukázala jako

³⁶ přepis řízeného rozhovoru Příloha č. 4

³⁷ Zdrojem byly nezpracované archivní dokumenty ve složce Odeon s. p. 1953 – 1994 uložení ve Státním oblastním archívu v Praze 4 pod nad. č. 1243, balík 491

³⁸ SCHEJBALOVÁ 1993, s. 15

³⁹ přepis řízeného rozhovoru Příloha č. 4

⁴⁰ REIS a kol. 1967, s. 87

⁴¹ Zdrojem byly nezpracované archivní dokumenty ve složce Odeon s. p. 1953 – 1994 uložení ve Státním oblastním archívu v Praze 4 pod nad. č. 1243, balík 490. V podobném znění parafrázuje prohlášení ediční politiky redakce ve své bakalářské práci také Schejbalová, která zdroj neuvádí.

nedostačující, neboť bylo zapotřebí reagovat na potřeby a zájmy čtenářů, takže vznikaly další edice, jichž bylo v jedné chvíli více než padesát.⁴² Jmenujme zde proto jen některé z nich. Mezi edicemi krásné literatury dominovala Národní knihovna (od r. 1949 v nakladatelství Orbis, česká literatura 19. a 20. století včetně soudobých děl socialistického realismu), Česká klasická próza (od r. 1962), Slovenská knihovna (od r. 1956) a Světová knihovna (od r. 1961), dále potom edice sebraných spisů Knihovna klasiků (od r. 1950 v Československém spisovateli) a řady zaměřené na světovou literaturu Soudobá světová próza (od r. 1953), Sověští spisovatelé (od r. 1953) či Klasici sovětské prózy (od 1971), Plamen (od r. 1955, moderní zahraniční poezie s důrazem na kvalitu překladu), Galerie klasiků (od 1975) a Světová četba (od r. 1948 v nakl. Svoboda). Poučení čtenářů vedle beletristického hlediska sledovala edice Živá díla minulosti (od 1953) nebo Český překlad (od r. 1957). Mezi řady výtvarné redakce patřila Malá galerie (od r. 1962) a Teorie a kritika (od r. 1953 z nakl. Orbis). Nejmasovější a zároveň nejpestřejší byla edice Klub čtenářů, která zohledňovala požadavky členů klubu. Ediční záměr SNKLHU a pozdějšího SNKLU se, kromě toho, že ubyly edice hudebního zaměření, nelišil, podobnou ediční skladbu potom udržovalo nakladatelství pod jménem Odeon až do devadesátých let 20. století. Mnoho edičních řad, jak již bylo řečeno, původně vzniklo v jiných nakladatelstvích. V roce 1999 se v novém plánu Euromedia Group objevil závazek, že bude pod značkou Odeonu vydávat sedm edic, které zahrnovaly původní i nově vzniklé řady. Jednalo se o edice Klasická světová literatura, Současná světová literatura, Světová četba, Antická knihovna, Nobelova cena, Současná česká literatura a Malá galerie. Dnes však pod titulem Odeonu vychází i několik dalších titulů a původní edice jsou spíše roztržštěné.⁴³

Nakladatelství Odeon (SNKLU) bylo největším československým vydavatelem překladové literatury. K vydávaným tiskovinám potom od roku 1956 patřila také revue překladové zahraniční prózy i poezie s názvem Světová literatura. Jednalo se o dvouměsíčník založený tehdejší šéfredaktorem Janem Řezáčem, kde byly často publikovány vůbec první překlady některých autorů. Z děl francouzského původu zde vyšly například první překlady Butorovy Proměny (v roce 1959), Sartrových Slovo (1964) nebo Perceových Věcí (1965). Nejpříznivější období pro vydávání francouzské literatury v rámci revue představovala léta 1960 až 1969, kdy zde bylo publikováno 202 článků, tedy v průměru 5, 5 článků na číslo (v padesátých

⁴² SCHEJBALOVÁ 1993, s. 5

⁴³ HALADA 2007, s. 244

letech to bylo naopak v průměru 3, 7 článků).⁴⁴ Kolem časopisu vznikla početná skupina špičkových překladatelů s Janem Zábranou a Josefem Škvoreckým na vedoucích pozicích. Vzhledem ke kratším výrobním lhůtám tiskoviny mohly pohotově reagovat na aktuální podněty.

1. 3 *Edice Světová četba*

1. 3. 1 *Současný stav a dostupnost informací*

Přestože Světová četba patří k nejvýznamnějším českým edicím dvacátého století, nestala se dosud nikdy předmětem vědeckého zkoumání, a to ani její části či některý z jejích aspektů. Neexistuje tedy žádná odborná publikace, která by se Světovou četbou konkrétně zabývala. Malé množství faktů lze dohledat v brožuře, jež byla vydána v roce 1980 k vydání pětistého titulu. Jedná se však převážně o texty popularizačního charakteru. Veškeré relevantní informace je tak možné získat především od pamětníků a bývalých pracovníků Odeonu. Co se týká samotných knih, považujeme za zajímavé zjištění, že v žádné z českých veřejných knihoven není edice k dispozici v kompletní podobě. Celou sbírku vlastní pouze soukromí sběratelé, jako například Jiřina Zumrová (Praha), Jiří Podzimek (Řevnice), dále sběratel z oblasti Šluknovska, který umístil prezentaci své sbírky na webové stránky, ale odmítl nám prozradit svou identitu, a nyní již také autorka této práce.

Podobně je to i s informacemi o samotném nakladatelství. Heslo Odeon lze nalézt v několika encyklopediích a slovnících, nicméně zde se čtenář dozví pouze stručnou historii nakladatelství. Snahu zaznamenávat činnost Odeonu, tehdy SNKLU, lze sledovat v šedesátých letech. Tehdy se začaly pravidelně vydávat bibliografické soupisy, a to v roce 1964, 1966, 1971, 1975, 1983 a 1987. V roce 1962 navíc nakladatelství publikovalo brožuru, jež měla být průvodcem po jeho ediční činnosti, zde však nejsou žádné relevantní informace. Tyto snahy dále nepokračují, pouze na začátku devadesátých let vyšel soupis titulů Odeonu, které získaly knižní ocenění. Některá fakta o nakladatelství jsou ještě okrajově zmiňována v diplomové práci Miliny Krajčovičové a Michaely Naňkové nebo v bakalářské práci Filipa Zdražila. Stručný přehled ediční činnosti Odeonu poskytuje bakalářská práce Andrey Schejbalové.

⁴⁴ NAŇKOVÁ 2006, s. 7

Také archivní dokumenty nakladatelství nejsou běžně k dispozici. Stávající šéfredaktor Euromedia Group Jindřich Jůzl nám při telefonickém rozhovoru na podzim 2010 sdělil, že archiválie původního Odeonu byly skartovány, rok potom to ale v podstatě popřel.⁴⁵ V archivu Národní knihovny v Praze ani Památníku národního písemnictví se žádná dokumentace nakladatelství skutečně nenachází. Později jsme zjistili, že veškeré dochované dokumenty, týkající se nakladatelství, jsou uloženy ve Státním oblastním archivu (Praha 4 – Chodovec). Ukázalo se tedy, že se původní tvrzení Jindřicha Jůzla naštěstí nezakládá na pravdě. Zmíněný fond však není zpracován, a tudíž nesmí být podle zákona o archivnictví zpřístupněn veřejnosti.⁴⁶ Jedná se o 216 běžných metrů archivního materiálu od roku 1953 do roku 1994 – celkem kolem 500 balíků pod nad. č. 1243 s označením Odeon, státní podnik. Nachází se v nich nesetříděné dokumenty od edičních plánů, přes nakladatelské smlouvy, lektorské posudky, korespondenci nebo provozní vyhlášky nakladatelství až k soukromým poznámkám redaktorů. Na základě žádosti badatele jsme získali oprávnění nahlédnout do materiálů, které pocházejí z doby před rokem 1982 (podle zákona o archivnictví nesmí být do archiválií mladších třiceti let nahlíženo ani pro vědecké účely). Omezené množství listů lze fotografovat, zbytek je povoleno pouze přečíst a opsat.

1. 3. 2 Historie edice a ediční záměr

Světová četba patří k nejstarším kmenovým edicím Odeonu. Byla založena v roce 1948 v nakladatelství Svoboda, které vzniklo v Praze v květnu roku 1945 jako podnik KSČ a od ledna roku 1953 neslo dále název Státní nakladatelství politické literatury.⁴⁷ Počínaje 57. svazkem edice vycházela od roku 1953 v nakladatelství Odeon (dříve SNKLU, ještě dříve SNKLHU). Lze ji považovat za předchůdkyní populárních levných kapesních vydání (všechny svazky mají kapesní rozměr, tedy 17 cm na výšku), od kterých se ale odlišuje náročnějším výběrem i způsobem komentářů. Díla doplňuje slovníkový medailonek s životopisnými a bibliografickými údaji a úvodní zevrubná studie, která seznamuje čtenáře

⁴⁵ mailová korespondence Příloha č. 8

⁴⁶ mailová korespondence Příloha č. 6 a 7

⁴⁷ HALADA 2007, s. 322

s autory, jejich tvorbou a širším společenským kontextem. Edice se zaměřuje na díla světových i domácích spisovatelů, na literaturu starší i současnou, na prózu i poezii.⁴⁸

Podle Jiřiny Zumrové, dlouholeté redigentky edice, se „myšlenka založit levnou kapesní edici světové literatury zrodila již v roce 1946 z poválečného nadšení redakčního kolektivu nakladatelství Svoboda a za patronace předních českých spisovatelů a kritiků.“⁴⁹ Navazovala na tradici Ottovy Světové knihovny založené v roce 1896, „která ve svých více než tisíci svazcích přinesla českým čtenářům bohatý průřez evropskou literaturou klasickou i současnou a zahrnula i nejdůležitější díla krásné a naukové literatury české.“⁵⁰ Srovnání s Ottovou Světovou knihovnou je na místě, protože v obou edicích vyšlo za dobu jejich existence přibližně stejné množství svazků. Zároveň ale v poměru počtu svazků vůči počtu jednotlivých vydaných děl tkví zásadní rozdíl edic – Ottova Světová knihovna vydávala i rozsáhlejší díla ve svazcích, které byly označené i několika edičními čísly, zatímco Světová knihovna dodržovala maximální rozsah 15 autorských archů a z technických důvodů vylučovala tituly o více svazcích.⁵¹ Světová četba byla v původní podobě pravidelně vydávána do roku 1992, nepravidelně potom vycházela v letech 1997-1999, kdy se Odeon dostal do likvidace. Po roce 2000 se vydavatelství Euromedia Group pokusilo obnovit několika svazky kontinuitu edice, záměr se však nevydařil.

Do roku 1992 bylo v edici vydáno 575 titulů. Edice sice do tohoto roku došla k číslu 579, číslování však zahrnuje dvě výjimečná dvojčísla 30 – 31 (román *Ostrov tučňáků* od Anatola France) a 96 – 97 (sbírka *Moloch* a jiné povídky od Alexandera I. Kuprina). Do číslování také zasahují dva nevydané tituly 572 (*Příhody z bezprostředního neskutečna* a *Zjizvená srdce* od Maxe Blechera, kniha v roce 1996 vyšla ve stejné podobě v nakladatelství Torst r. 1996) a 573 (*Písař Gráč* od Jozefa Cígera Hronského). Mezi lety 1997 a 1998 vyšlo pět nečíslovaných svazků – *Portrét umělce v jinošských letech* od Jamese Joyce (1997), *Rodákův návrat* od Thomase Hardyho (1997), *Výstraha zvědavcům* od Montagua Rhodese Jamese, *Římské jaro* paní Stoneové od Tennessee Williamse (1997) a *O starobylosti Židů* od Josepha Flavia (1998). První zmíněný ale edice již publikovala dříve pod číslem 517. Z dalších celkem čtyř číslovaných svazků 580–583 vydaných nakladatelstvím Euromedia Group po roce 2001 jsou

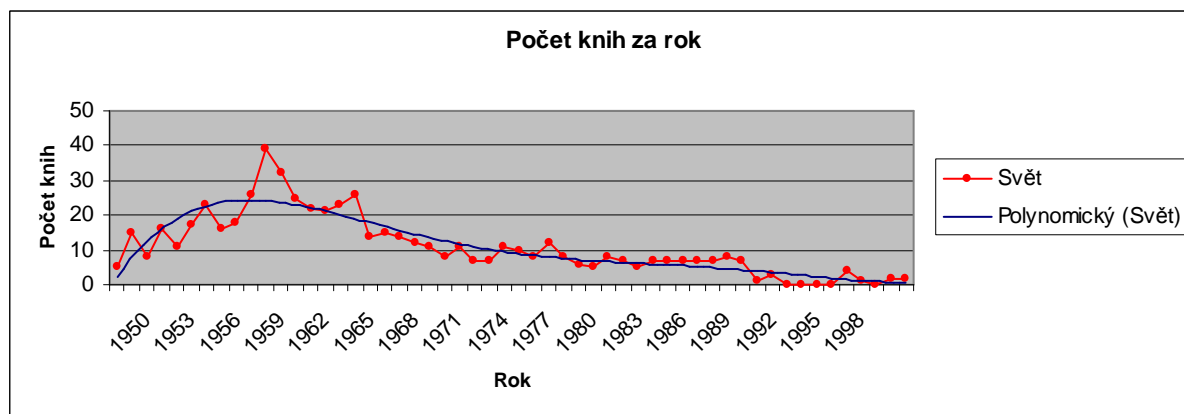
⁴⁸Zdrojem byly nezpracované archivní dokumenty ve složce Odeon s. p. 1953 – 1994 uložení ve Státním oblastním archívu v Praze 4 pod nad. č. 1243, balík 134.

⁴⁹ZUMROVÁ 1980, s. 7

⁵⁰ZUMROVÁ 1980, s. 7

⁵¹Zdrojem byly nezpracované archivní dokumenty ve složce Odeon s. p. 1953 – 1994 uložení ve Státním oblastním archívu v Praze 4 pod nad. č. 1243, balík 190.

nové pouze dva tituly, a to Zpověď požívače opia od Thomase De Quincey (580) a Čekárna od Martina A. Hansena (583). Zbývající dva jsou pouze reprinty čísel 576 a 560. Celkem tedy v edici vyšlo 581 děl.

Obr. 1

Počet knih vydávaných za rok se v průběhu existence edice měnil (Obr. 1). Křivka trendu jasně ukazuje nárůst počtu vydávaných svazků během 50. let, kulminaci na přelomu 50. a 60. let a postupné snižování počtů v období 60. let. V 70. a 80. letech jsou počty vydávaných knih poměrně konstantní. Zumrová, která byla redigentkou edice od roku 1971, hovoří o přibližně osmi až deseti svazcích ročně.⁵² Průměrné množství vydávaných knih upadá až po roce 1989, čímž kopíruje vývoj situace v nakladatelství. Celý popisovaný trend je tak pravděpodobně způsoben životním cyklem celé edice, která se v období 50. a 60. let do jisté míry vyčerpana. Pochopitelně také jistě vyplývá ze situace celého nakladatelství a jeho ediční politiky.

Oficiální ediční cíl Světové četby, zveřejněný v brožurě vydávané výročním pětistému svazku, se neliší od archivních textů z padesátých let, které ediční záměr popisují téměř stejnými slovy. „Světová četba měla socialistickému čtenáři zpřístupnit především pokrokové humanistické tradice světového písemnictví, vytvořit mu nový vztah k české klasice, objevit i díla neprávem zapomenutá a postupně formovat marxistickou koncepci hlavních literárních proudů a jevů s využitím moderních badatelských a edičních metod,“⁵³ konstatuje v brožurě tehdejší redigentka Jiřina Zumrová. Edice se tak snažila obsáhnout světové písemnictví napříč dobou i žánry. Primárně se však jednalo o beletrii, teoretická díla byla vydávána jen

⁵² Řízený rozhovor Příloha č. 4

⁵³ ZUMROVÁ 1980, s. 8

výjimečně.⁵⁴ Nejvíce vycházelo povídkových sbírek, na druhé místo lze zařadit romány, potom poezii a divadelní hry, avšak poměr vydaných literárních druhů zůstával během let stejný.⁵⁵ Současně se edice snažila stejnou měrou jako zahraniční literaturu obsáhnout také česká díla. Tento požadavek se objevuje již v zásadách vydávání edice z roku 1953: „Česká literatura je cílevědomě konfrontována se všemi světovými literaturami. Všimá si i spisovatelů a děl méně známých nebo nezaslouženě opomíjených.“⁵⁶ Jak již bylo zmíněno výše, omezení představoval pouze rozsah a pochopitelně ideologické hledisko. K odkazu národní literatury se edice přihlásila hned prvním titulem, jímž se stal v roce 1948 výbor povídek Jana Nerudy. Podobný trend redakce dodržovala v případě všech jubilejních vydání – stým svazkem edice byla v roce 1955 Babička Boženy Němcové a jako pětistý svazek se v roce 1980 původně připravovaly Husitské manifesty.⁵⁷ Ty však nakonec byly vydány pod číslem 495 a jubilejním titulem se stal Puškinův Boris Godunov.

Každý svazek edice tak má vlastní ediční číslo a celá edice je rozdělena podle jednotlivých národních literatur. Pro snazší orientaci je každé literatuře přiřazena určitá barva. Vyplývá to z původního záměru Františka Muziky, který si přál, aby byly jednotlivé literatury vydávány střídavě a celá edice se tak v knihovně podobala duze.⁵⁸ Modrá barva a její odstíny připadají české a slovenské literatuře, odstíny červené slovanským literaturám, žlutá barva náleží románským, zelená anglosaským a germánským literaturám, šedou barvu mají díla z období Antiky a fialové obálky patří dílům „exotickým“, převážně z oblasti Orientu. Václav Jamek dále tvrdí, že hnědá obálka byla určena literatuře maďarské.⁵⁹ Srovnáme-li procentuální zastoupení jednotlivých literatur z hlediska jazyků (obr. 2), zjistíme, že je relativně vyrovnané. Zobrazeny jsou hlavní světové jazyky či skupiny jazyků (česká literatura je jako domácí vydělena ze skupiny slovanských jazyků). Francouzská literatura, tvoří 13,3 % veškerých knih vydaných v rámci edice, zde tedy přesně neodpovídá zkoumanému vzorku, zahrnuje veškerou frankofonní literaturu včetně belgické, kanadské a literatury zemí bývalých francouzských kolonií.

⁵⁴ Přepis řízeného rozhovoru Příloha č. 4

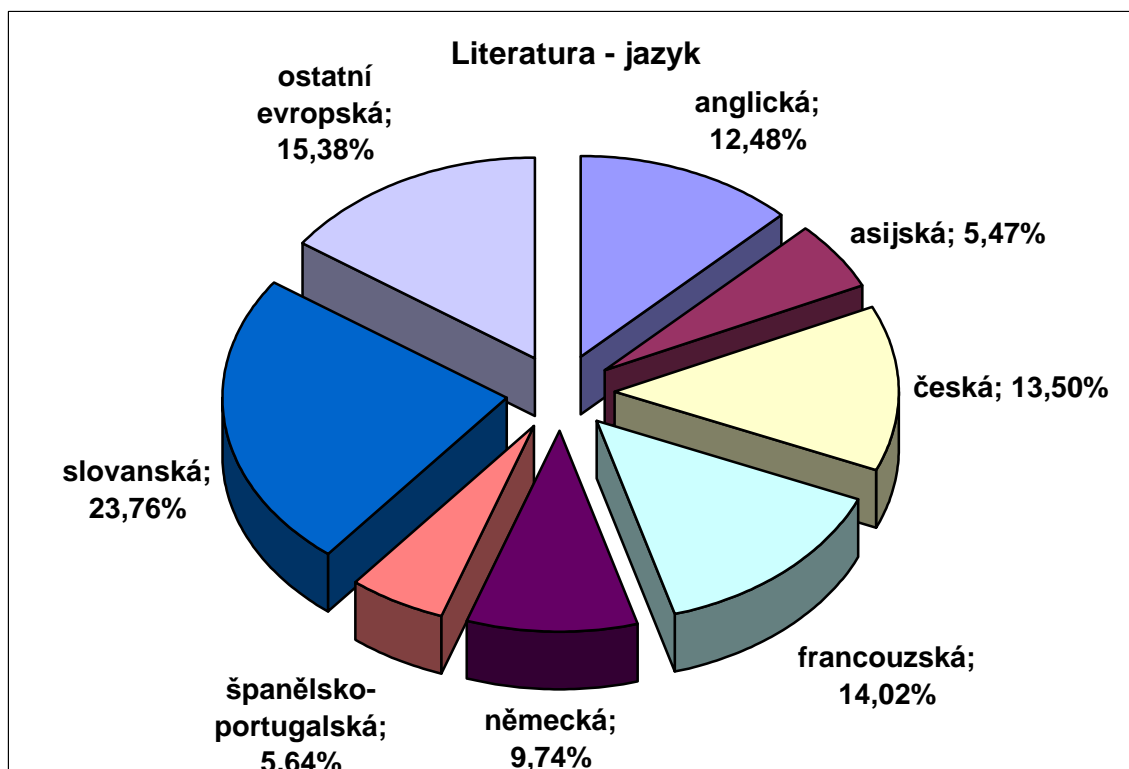
⁵⁵ Tabulka s údaji o všech titulech edice Světová četba Příloha č. 1

⁵⁶ Zdrojem byly nezpracované archivní dokumenty ve složce Odeon s. p. 1953 – 1994 uložení ve Státním oblastním archívu v Praze 4 pod nad. č. 1243, balík 490

⁵⁷ Přepis řízeného rozhovoru Příloha č. 4

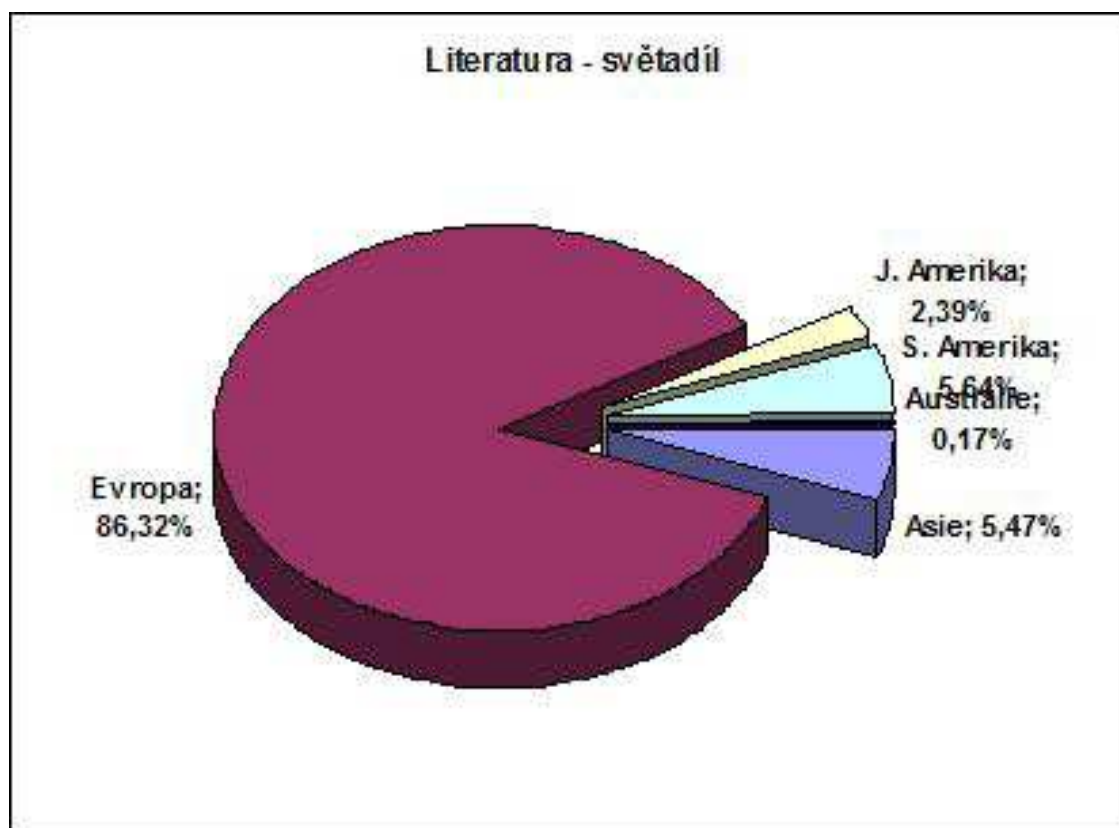
⁵⁸ přepis řízeného rozhovoru Příloha č. 4

⁵⁹ Mailová korespondence v Příloze č. 9

Obr. 2

Přestože název edice je Světová četba, více než 85 % všech vydaných titulů náleží k evropské literatuře (Obr. 3 – ruskou literaturu řadíme do evropské, tureckou do asijské). Lze spekulovat, že je to částečně způsobeno významem evropských zemí v historii literatury, zároveň ale bude hrát roli zaměření edice na domácí literaturu a literaturu sousedních zemí. Například maďarské literatury bylo vydáno více než čínské a japonské literatury dohromady, což zřetelně neodpovídá významu jednotlivých zemí na poli literatury.

Obr. 3

1. 3. 3 Frankofonní literatura v edici Světová četba

Překlady frankofonní literatury tvoří, jak již bylo řečeno v předchozím oddílu, 13, 3 % veškerého objemu vydávaných svazků v edici Světová četba. Za celou dobu existence edice vyšlo celkem 77 francouzsky psaných titulů, které zahrnují nejen díla autorů původem z Francie, ale také belgických, kanadských nebo rumunských spisovatelů píšících francouzsky. Největší náklad má román Tereza Raquinová od prozaika devatenáctého století Emila Zoly. S počtem 40 000 výtisků se stal zároveň titulem s největším nákladem v edici obecně. Podle Evy Slámové tato skutečnost souvisela s tím, že v přibližně stejnou dobu byl do kin uveden stejnojmenný snímek režiséra Marcela Carné, a tak nakladatelství očekávalo vyšší zájem veřejnosti.⁶⁰ Naopak nejmenší náklad měly sbírky Edouarda Dujardina Lístek rozmarýny (2500 ks) a Julese Supervilla Neznámí přátelé (2000 ks). Porovnání nákladů a zjišťování jejich možných souvislostí však bude předmětem kvantitativní analýzy. Slámová totiž také vyslovila domněnku, že některé tituly vyšly ve skutečnosti ve vyšším nákladu, než jaký se uvádí v tiráži. Knihy s menším nákladem na sebe totiž údajně strhávaly méně pozornosti

⁶⁰ Poznámky získané na základě osobních a telefonických rozhovorů Příloha č. 5

nadřízených orgánů, a tak nemusely zcela dokonale splňovat ideologické požadavky.⁶¹ Dané tvrzení však není možné dostatečně ověřit.

Světová četba se vždy snažila zachovávat moderní nazírání na literaturu, což se významně projeвило i v rámci frankofonní literatury. Edice obsahovala nejrůznější tituly, od klasiky až po úplnou současnost. Význam pojmu moderní literatura se ale v průběhu let pochopitelně vyvíjel. Zatímco v padesátých letech se redakce soustředila spíše na díla devatenáctého století či starší, v sedmdesátých a osmdesátých letech již vycházela tvorba francouzských poválečných autorů, nebo dokonce někteří spisovatelé tvořící v období šedesátých let. Právě široký záběr Světové četby měl výhodu, že mohla vybírat ze všech období a také ze všech žánrů. Podle Jiřiny Zumrové se tak edice v dobách většího politicko-ideologického útlaku obrátila více ke klasické literatuře a současnou literaturou, s níž by mohly nastat v rámci schvalování edičních plánů potíže, se prostě nezabývala. „Nejhorší léta [...] jsme překlenuvali... Prostě jsme tomu říkali, jakože jsme objevili zapomenutého autora,“⁶² konstatovala Zumrová. Obracet se do francouzské historie a překládat v podstatě neznámé spisovatele tak pro nakladatelství často představovalo cestu, jak udržet vysoký standard edice a zároveň ji zachovat při životě.

1. 3. 4 Nakladatelská praxe a redakční politika

Nakladatelství bylo zřízené z rozhodnutí Ministerstva kultury ČSR, které je také přímo řídilo. Dalo by se tedy očekávat, že vydávání děl přizpůsobí oficiálnímu vkusu a potřebám. Nicméně již při zběžném přečtení bibliografických přehledů zjišťujeme, že nakladatelství vydávalo i díla, která by při důsledném dodržování všech cenzurních opatření nemohla nikdy vyjít. Ze zjištěných náznaků se však můžeme pouze dohadovat, jak dalece muselo usilovat o vydávání takových titulů.

Podle Schejbalové byli řízením edic pověřeni buď fundovaní pracovníci nakladatelství, nebo odborní externisté. Ne všechny edice byly nakladatelským počinem – v nejednom případě pomalé tempo vydávaných svazků vedlo k zastarání edice, předem byly odsouzeny

⁶¹ Poznámky získané na základě osobních a telefonických rozhovorů Příloha č. 5

⁶² Přepis řízeného rozhovoru Příloha č. 4

k neúspěchu ministerské direktivy, především po roce 1968 a v letech tzv. normalizace (Knižnice vítězství, Próza sovětských národů aj.).⁶³ Kromě nutného dodržování předpisů a schvalovacích procesů se nakladatelství potýkalo i s ryze praktickými problémy, jako byl centralizovaný prodej, přerozdělování zásob papíru nebo plány tiskáren. „Tehdy se výroba považovala za to hlavní, [...] intelektuálové byla taková spíš banda nepříznivců a museli jsme se zkrátka podřizovat tiskárenským termínům,“⁶⁴ vzpomíná Jiřina Zumrová. Tiskárny měly také svůj roční plán, který byl předem daný a nesměl se měnit, například do prvního června se tiskly učebnice, potom státní zakázky a technická literatura. Na beletrii zbývaly poslední dva měsíce v roce. Navíc tiskárny dostávaly na rok přiděl papíru, kolik směly potisknout. Tyto zásoby se potom přerozdělovaly mezi nakladatelství. „My jsme měli od ministerstva takzvané kvóty. Dostali jsme kvótu papíru rozepsanou na různé tiskárny, takže jsme třeba měli nějakou tunu ve Svobodě, nějakou tunu v Těšíně, nebo na Slovensku v Martině.“⁶⁵ Další zatěžující záležitost pro edici byl samotný prodej. Nakladatelství neměla až na výjimky vlastní prodejny a o distribuci se staral knižní velkoobchod, který měl povinnost náklad vzít, když byl schválen. Nakladatelství tak náklad každého titulu odevzdalo do centrálního skladu, z toho se knihy dostaly do velkoobchodu a odtud se podle objednávek přerozdělovaly do okresů a k jednotlivým knihkupcům. K tomu Zumrová zmínila, že „jak byla Světová četba populární mezi lidmi, který k tomu měli vztah, tak knihkupci ji čím dál víc rádi neměli.“⁶⁶ Edice totiž patřila k levnějším (v sedmdesátých letech přibližně 6 Kčs za kus) a jednotlivé doobjednávky přinášely knihkupcům více práce než zisku. Redakce Světové četby tak, aby zvýšila zájem knihkupců, podnikala každý rok propagační cesty do československých krajů. „Vždycky jsme se ohlásili na krajském vedení národního podniku Kniha, například v Liberci, [...] ten sezval svoje knihkupce [...] a měli jsme celodenní zasedání, kde jsme je jako nakladatelé přesvědčovali nejen o Světové četbě, ale o celém plánu následujícího roku. [...] když šlo o nějakou moderní poezii, třeba v edici Plamen, jméno úplně neznámé pro tu chvíli, říkali jsme jim: nebojte se, [...] ale u některých jsme objektivně říkali, že jde o standard, který by měl být z důvodů kulturních prostě vydán. Nemusíte brát moc, ať si nezatížíte plány. Měly dost úspěch, tyhle cesty,“⁶⁷ popsala propagaci edice Zumrová.

⁶³ SCHEJBALOVÁ 1993, s. 6

⁶⁴ přepis řízeného rozhovoru Příloha č. 4

⁶⁵ přepis řízeného rozhovoru Příloha č. 4

⁶⁶ přepis řízeného rozhovoru Příloha č. 4

⁶⁷ přepis řízeného rozhovoru Příloha č. 4

Nakladatelství Odeon čítalo po celou dobu existence kolem třiceti redaktorů různého odborného zaměření, kteří pracovali na všech vydávaných titulech, tedy na všech edicích. Každá edice potom měla vlastního redigenta (nebo také zodpovědného redaktora či editora), který sestavoval její ediční plán, schvaloval jej a dohlížel na vznik svazků.⁶⁸ V čele Světové četby se postupně vystřídali Josef Kadlec, Vendulka Brádková – Zapletalová, Tamara Sýkorová, Jiří Zapletal, Dagmar Steinová, Zdeněk Štolba, Rudolf Vápeník, Alena Hartmanová, Svatopluk Horečka, Božena Koseková, Irena Wenigová (tito čtyři redigenti řídili edici současně) a Jiřina Zumrová.⁶⁹ Úkol redigenta přesně popisuje dokument z osmdesátých let podepsaný přímo Jiřinou Zumrovou. „Redigent koncepčně řídí svěřenou edici a iniciativně předkládá návrhy na její zastoupení v edičních plánech. Soustavně dbá o rozvoj edice a garantuje dodržení ideové, odborné a politické úrovně jednotlivých svazků. [...] Je povinností každého redaktora předložit redigentovi (uváděnému i neuváděnému v tiráži) k uvážení lektorskou průvodku a konzultační list.“⁷⁰ V jeho kompetenci bylo tedy také určitý titul nedoporučit ke schválení redakční radě. Redakční rada představovala odborný poradní orgán. Každá edice měla vlastní redakční radu, složenou z externích i interních odborníků, kteří měli v rámci nakladatelství rozhodovací pravomoci, zda bude daný svazek zařazen do edičního plánu. Ten si nakladatelství podle Zumrové sestavovalo samostatně. „Konzultovali jsme to s lidmi z těch odborných pracovišť. [...] Jistě existoval i nějaký druh autocenzury, to nebudu jaksi zastírat, že člověk věděl, co by třeba neprošlo, ale v zásadě jsme si to dělali sami a plány jako celek, roční plán celého nakladatelství, ne jednotlivé edice, se předložil na ministerstvo.“⁷¹ Pokud byl určitý titul zařazen do edičního plánu, uzavřelo nakladatelství s autorem předmluvy a s překladatelem, jednalo-li se o překlad vypracovaný přímo pro edici, běžnou nakladatelskou smlouvu. Co se týká překladů, podle Václava Jamka edice upřednostňovala již hotové překlady.⁷² Při bližším ohledání problematiky však lze konstatovat, že přibližně polovina děl byla v edici Světová četba vydána v novém překladu.

Šéfredaktor zasahoval do práce, která se odvíjela na ose redaktoři – redigent – redakční rada – ministerstvo, jen ve výjimečných případech, zároveň však byl právě tím, na kterého padaly případné důsledky nelibosti státních orgánů. Několikrát se totiž v edici Světová četba, ale i v jiných edicích stalo, že se již vydané knihy dodatečně stahovaly. Buď šly rovnou do

⁶⁸ přepis řízeného rozhovoru Příloha č. 4

⁶⁹ Tabulka s údaji o francouzských titulech edice Světová četba Příloha č. 2

⁷⁰ Zdrojem byly nezpracované archivní dokumenty ve složce Odeon s. p. 1953 – 1994 uložení ve Státním oblastním archívu v Praze 4 pod nad. č. 1243, balík 491

⁷¹ přepis řízeného rozhovoru Příloha č. 4

⁷² mailová korespondence Příloha č. 9

takzvané stoupy, nebo byly určeny pouze na vědecké účely a pro odborníky, kteří si je mohli koupit na speciální poukaz. „Třeba náklad byl [...] sedm tisíc a my jsme dostali možnost udělat tisíc cedulek, na které bylo možné knihu získat, a ty jsme na vlastní odpovědnost směli rozdat. Takže jsme je rozdávali spolupracovníkům, překladatelům a tak. A někteří si přišli třeba ještě dvakrát,“⁷³ konstatovala Zumrová. Na základě anotace, odevzdávané spolu s ročním edičním plánem, totiž neškolený úředník často závadnost nepoznal. Podle Evy Slámové ale v případě francouzské literatury ve Světové četbě k ničemu takovému nikdy nedošlo. Jako příklad titulu, který se nesměl dostat ani mezi odbornou veřejnost, uvedla román My ruského autora Jevgenije Zamjatina. „Celý náklad šel do stoupy a zmizel z edičního plánu, prostě jeho ediční číslo ve Světovce nahradilo jiné. Ale potom to vydali znovu,“⁷⁴ řekla Slámová. Podle Zumrové se ale Odeon setkával častěji s problémy mravnostní, než ideologické povahy. Jako příklad uvedla sbírku antických a středověkých prostonárodních textů, kterou pod názvem Pamflety v roce 1961 sestavil Radovan Krátký. Ve finančně nákladném svazku vadily údajně neslušné ilustrace. Aby se kniha mohla prodávat, musely být příslušné stránky odstraněny. „Udělalí jsme na to brigádu, celý podnik. Seděli jsme na Florenci, dostali jsme do ruky žiletku a vždycky ten a ten výjev jsme museli vyříznout. I ředitel řezal, byl to takový happening. A co se vyřezalo, se dávalo do pytlů do sběru, jenomže do sběru to nikdy nedošlo, my jsme si to pak rozebrali,“⁷⁵ vzpomíná Zumrová na údajně jeden z největších problémů Odeonu s dobovou „cenzurou“.

1. 4 Předmluvy edice Světová četba

1. 4. 1 Funkce předmluvy a její manipulovatelnost

Základní východisko pro analýzu předmluvy představuje pokus definovat její funkci z hlediska žánru. Není totiž jasné, zda jde o esej spadající spíše do umělecké literatury, o nedílnou součást daného díla, nebo naopak o část korpusu odborné či vzdělávací literatury. Licia Taverna v článku zaměřeném přímo na význam doslovu či předmluvy v překladové literatuře, charakterizuje předmluvu jako „stať, která má v porovnání s celým dílem menší

⁷³ přepis řízeného rozhovoru Příloha č. 4

⁷⁴ poznámky získané na základě osobních a telefonických rozhovorů Příloha č. 5

⁷⁵ přepis řízeného rozhovoru Příloha č. 4

význam a představuje součást paralelního diskurzu, jehož funkcí je *uvést* dané dílo“.⁷⁶ Současně ale poznamenává, že i přesto, že jde o diskurz vesměs odborný, může mít předmluva sama o sobě vysokou uměleckou kvalitu.⁷⁷ Ivan Cvrkal, autor statě věnující se stejnému tématu, potom chápe předmluvu či doslov „z hlediska žánru jako populárně-vědecký a z hlediska stylistického jako synkretický text.“⁷⁸ Konstatuje, že čím je autor díla známější, nebo čím je toto dílo významnější, tím by měl být doslov či předmluva vědecktější a exaktnější.⁷⁹ Synkretický charakter předmluvy potom odvozuje z faktu, že autor musí na malé ploše shromáždit co nejvíce informací. Daný text by měl čtenáři poskytnout ucelený obraz o autorovi díla, tedy jakousi jeho minibiografii včetně bibliografie, analyzovat soudobou literární situaci i přeložené dílo a interpretovat základní myšlenky v díle obsažené.⁸⁰ Jde tedy o text, kde na malém prostoru recipient získá maximální množství informací. Z toho důvodu patří předmluvy k materiálům, které jsou hojně využívány během výuky, ale především v rámci samostudia žáků.

Vědecká metoda autora předmluvy může nabývat různé podoby – od vědeckého přístupu, přes literárně-sociologický a filozoficko-estetický až po esej, jak jsme zmiňovali na začátku oddílu. To také klade na autora různé požadavky. Cvrkal však zdůrazňuje, že by jím „měl být především odborník v dané literatuře nebo dané oblasti literární vědy, jde-li o dílo teoretického charakteru. Máme zkušenost, že dobrý doslov [či předmluvu – pozn. autorky] může napsat literárně všestranně erudovaný autor (tedy ne přímo odborník na příslušnou literaturu).“⁸¹ Co se týká jazykových funkcí, píše, že v rámci překladové literatury musí předmluva vždy obsahovat funkci poznávací, estetickou, normativní, explikativní a ideovou.⁸² Podle Cvrkala tak má poznávací funkci text předmluvy především tehdy, když je autor překládaného díla neznámý, nebo když dílo uvádí v novém kontextu. V případě Světové četby však čtenáři základní informace o autorovi podává medailon. Předmluva je potom dále rozvíjí v širším kontextu za užití dalších funkcí.

⁷⁶ TAVERNA 2011, s. 273 (překlad T. R.)

⁷⁷ TAVERNA 2011, s. 273 (překlad T. R.)

⁷⁸ CVRKAL 1986, s. 257 (překlad T. R.)

⁷⁹ CVRKAL 1986, s. 257 (překlad T. R.)

⁸⁰ CVRKAL 1986, s. 257 (překlad T. R.)

⁸¹ CVRKAL 1986, s. 258 (překlad T. R.)

⁸² CVRKAL 1986, s. 255 (překlad T. R.)

Cvrkalovy funkce se částečně shodují s nejčastěji citovanými jazykovými funkcemi Romana Jakobsona.⁸³ Jakobson se sice o textu předmluvy či doslovu konkrétně nezmiňuje, nicméně v případě, že bychom předmluvu či doslov označili za odborný text, převažovala by zde podle něj také referenční funkce, jež se ze své definice v podstatě shoduje s Cvrkalovou funkcí poznávací.⁸⁴ Protože však je předmluva zároveň i textem uměleckým a pokouší se přímo zaujmout či oslovit čtenáře, setkáváme se v jejím rámci také s jazykovými funkcemi, které Jakobson nazývá funkce emotivní, konativní, fatická a poetická⁸⁵. Metajazykovou funkci můžeme sledovat v případě některých přemluv, které se zaměřují například na lingvistickou stránku díla a vysvětlují tak jazykový kód, jež užívá rovněž sám autor.

Vlastnosti, které jsme popsali výše, platí pro předmluvu obecně. U konkrétních předmluv však může libovolná z jazykových funkcí převažovat podle toho, jakého účinku chce autor dosáhnout u čtenáře. Subjektivní volbou jazykových a stylistických prostředků nabývá předmluva různých podob a sděluje i skutečnosti, které se k danému dílu nemusí přímo vztahovat. K tomu dochází z mnoha důvodů, nás ale zajímá především případ, kdy do textu vstupuje politický, ideologický záměr. Jde v podstatě o jeden z prostředků propagandy, ke které mají nejbližší politické režimy se sklonem k totalitarismu, na území Československa v druhé polovině 20. století se tak jedná o komunismus. Petr Fidelius shrnuje vše, co lze jednotlivě nazývat komunistickou propagandou, stranickou rétorikou či tendenčností, pod termín „řeč moci“.⁸⁶ Dále vysvětluje, že „řečí komunistické moci [...] míníme onen nutkavý monolog, jež režim vede za účelem sebeospravedlnění. Komunistická řeč je tedy širší pojem než propaganda ve vlastním slova smyslu. Ostatně v řeči, kterou vede komunistická moc, už dávno nejde o to propagovat nějaké pozitivní ideje, přesvědčovat někoho o nějaké pravdě. Jazyk tu není nástrojem přesvědčování, nýbrž nástrojem moci. Nejde tu o žádné šíření myšlenek, spíše naopak, o ochromení samotné schopnosti myslet“.⁸⁷ Hovoří o užívání zkresleného obrazu reality, který je čtenářům předkládán prostřednictvím důvěrně známých slov nebo slovních spojení. Jejich původní význam je zcela přetvořen a jako celek se stávají součástí „světa socialismu,“⁸⁸ jehož konotaci s sebou již nadále nesou. Fidelius jako příklad uvádí slovo *lid* nebo spojení *pracující lid*. Základní projev „řeči moci“ podle něj představuje dělení osob do skupin, k nimž zaujímá postoje. Zároveň tyto skupiny, respektive jejich

⁸³ JAKOBSON 1995, s. 75 – 78

⁸⁴ JAKOBSON 1995, s. 75

⁸⁵ JAKOBSON 1995, s. 76

⁸⁶ FIDELIUS 1998, s. 165

⁸⁷ FIDELIUS 1998, s. 16

⁸⁸ FIDELIUS 1998, s. 168

označení, získávají ve „světě socialismu“ určitý symbolický smysl. Fidelius dodává, že „tradiční modus operandi komunistické řeči vychází z principu jaderné redukce, podle něhož je možné redukovat celek na jádro, aniž se při tom mění kvalita (podstata) věci.“⁸⁹

Na pozadí této rétoriky dochází v rámci předmluv k manipulaci se samotnými fakty. Dobový kontext, život autora, jeho tvorba nebo dílo samotné je v předmluvě interpretováno tak, aby vyhovělo kritériím socialistického realismu. Na úrovni díla může předmluva zkreslovat celkový význam idejí, jež jsou v něm obsaženy, ale také motivaci autora k jeho vytvoření. Častý bývá rovněž tendenční výklad postav v duchu socialistického realismu. Jako důrazný argument zde platí také citáty ideových vůdců nebo socialistických odborníků. V souvislosti s dobovou estetikou tak předmluva může autora a jeho tvorbu zařazovat zkresleným způsobem k určitému literárnímu směru, pozměňovat výklad autorových životních postojů nebo ho přirovnávat k jiným spisovatelům, kteří jsou z ideologického hlediska uznávaní. Zmíněná fakta ilustruje článek Jana Klimenta týkající se kritiky umění uveřejněný v roce 1979 v deníku Rudé Právo: „Pohled na umění v buržoazní a naší socialistické společnosti se od sebe diametrálně liší. [...] Proto naše kritéria jsou některým buržoazním tvůrcům a především kritikům prostě nesrozumitelná. Jsme jiný svět.“⁹⁰

1. 4. 2 Význam předmluv v edici Světová četba

Předmluvy edice Světová četba měly podle tvrzení pamětníků i současných literárních historiků významné místo v dějinách české literatury. Jednalo se o texty, jejichž autoři byli v mnoha případech sami výjimeční literáti či odborníci, a proto si předmluvy zachovávaly odbornost i v době socialistické kulturní politiky. Kromě toho ale také často plnily i jinou, neméně závažnou funkci – právě díky těmto předmluvám mohlo být nejednou dané dílo v Československu publikováno. V mnoha případech se proto z tohoto důvodu v jinak vynikajících odborných textech vyskytují pasáže, kde autor předmluvy musel vzhledem k dobové kulturní politice použít i dobovou rétoriku. Lexikální analýza těchto předmluv tudíž není co do jejich celkového významu nijak směrodatná. Přesto se však přítomnost těchto

⁸⁹ FIDELIUS 1998, s. 168

⁹⁰ KLIMENT 1979, s. 5

formulací promítá do míry možné tendenčnosti předmluv a představuje jedno z jejích důležitých aspektů, vůči kterým musí být dnešní čtenář obezřetný.

Autoři předmluv se často střídali, konkrétně pro francouzskou literaturu psalo předmluvy přibližně čtyřicet různých lidí.⁹¹ Někteří se opakovali i několikrát za sebou v krátkém časovém rozpětí, například Vladimír Brett v období 1972–1973 nebo Jan Otokar Fischer v padesátých letech.⁹² V programovém prohlášení ediční politiky redakce edice Světová četba z roku 1955 se o předmluvě hovoří jako o „studii, která se neobrací jen k vydávanému dílu, nýbrž postihuje celého autora a jeho tvorbu“, a která si „zachovává vědecky fundovaný pohled i při nejoblíbenějším zpracování“.⁹³ Zaměření samotných předmluv však vyplývá z poslání samotné edice, které je od počátku její obnovené existence v roce 1948 charakterizované jako „osvětové a instruktivní“.⁹⁴ Jak již bylo řečeno dříve, tituly Světové četby, tedy i její předmluvy, jsou určeny pro studenty, učitele, novináře, kulturní pracovníky a čtenáře, kteří chtějí hlouběji proniknout do otázek světové literatury. V roce 1980 k tomu Jiřina Zumrová píše, že „tuto funkci [míní tím funkci osvětovou a instruktivní – pozn. autorky] edice plní specifickým typem komentáře: slovníkovým medailonem s životopisnými a bibliografickými údaji o autorovi a jeho tvorbě a úvodní hodnotící studií, kde je problematika daného díla osvětlena v širším kontextu celé autorovy produkce a z hlediska literárních a společenských poměrů dané doby. A právě v těchto úvodních studiích se mohli čtenáři seznámit mnohdy s objevnými přístupy a novými pohledy na problematiku různých národních literatur a jednotlivých literárních postav v duchu marxistické metodologie.“⁹⁵ Podobné tvrzení lze nalézt i v archivovaných edičních zásadách nakladatelství Odeon pod položkou Světová četba (rok neuveden): „Pravidelné informativní a hodnotící předmluvy mají velký politický a popularizační význam, neboť jejich průkopnictví je v tom, že se u nás poprvé pokoušejí o zhodnocení autora a díla z marxistických pozic.“⁹⁶

Oficiální charakteristika předmluv edice nám však, jak jsme naznačili na začátku, ukazuje jen jednu stranu celé problematiky. Předmluvy lze totiž rozdělit do pomyslných tří skupin – netendenční texty vysoké odborné nebo umělecké kvality, tendenční texty, které si však stále

⁹¹ Tabulka s údaji o francouzských titulech edice Světová četba Příloha č. 2

⁹² Tabulka s údaji o francouzských titulech edice Světová četba Příloha č. 2

⁹³ Zdrojem byly nezpracované archivní dokumenty ve složce Odeon s. p. 1953 – 1994 uložení ve Státním oblastním archívu v Praze 4 pod nad. č. 1243

⁹⁴ ZUMROVÁ 1980, s. 12

⁹⁵ ZUMROVÁ 1980, s. 12

⁹⁶ Zdrojem byly nezpracované archivní dokumenty ve složce Odeon s. p. 1953 – 1994 uložení ve Státním oblastním archívu v Praze 4 pod nad. č. 1243, balík 490

zachovávají vysokou odbornost, a nakonec tendenční texty, které dané dílo podle požadavků dobové estetiky zkreslují. Mezi těmito typy pochopitelně neexistuje přesně vyznačitelná hranice a navzájem se prolínají. Můžeme nalézt i předmluvy, které spadají do více než jedné skupiny, nebo naopak takové, jež nedokážeme zařadit do žádné z nich. Tendenčnost předmluv měla však často ještě další důvod, a to jistým způsobem obhájit vydání daného díla v socialistické společnosti. Jak prozradila během rozhovoru Jiřina Zumrová, ve chvíli, kdy redakce Světové četby tušila, že by konkrétní dílo nemuselo projít schválením nebo by mohlo jít po vydání do stoupy, zajistila, že je svou předmluvou takzvaně zaštitil oficiálně uznávaný odborník. „Prostě se v předmluvě použilo víc takových slov, že je to třeba proti kapitalismu, nebo že to oslovuje pracujícího člověka. Každá doba má nějakou svoji nomenklaturu, svůj jazyk,“⁹⁷ řekla Zumrová. V těch nejvyostřenějších dobách bylo také někdy zapotřebí k málo ideologicky vyhovující předmluvě doplnit několik odpovídajících řádek, aby třeba neohrozila vydání celého titulu. Další potíže potom přineslo období sedmdesátých let. „Po roce 1968 byla velice silná emigrace a emigranti nesměli vycházet, vyřazovali se z veřejných knihoven a vyřazovaly se i věci, které ani nenapsali, ale kde měli právě jenom třeba doslov,“⁹⁸ konstatovala Zumrová. Předmluvy a překlady emigrantů nebo osob, které se dostaly na tzv. černou listinu, působily redakci potíže zvláště v případě, že byl daný svazek již připraven do tisku. Potom přicházela na řadu dvě možná řešení – buď autora redakce neuvedla vůbec („jako, že jsme zapoměli“⁹⁹), nebo se pod jeho text podepsal někdo jiný. Tím ale problém nekončil, protože stále hrozilo riziko prozrazení. Navíc, pokud se jednalo o autora v emigraci, obtížně se navazovala komunikace. „Aby to někdo podepsal, tak musel být domluvený s tím autorem. [...]. Takže lidi hledali [...] neoficiální cesty k autorům v emigraci, jestli by k tomu dali souhlas,“¹⁰⁰ dodává Zumrová.

1. 4. 3 Využití předmluv v rámci vzdělávání

V této kapitole se zaměříme na problematiku předmluv či doslovů z didaktického hlediska. Sledujeme formy a možnosti jejich využití především v rámci předmětu Český jazyk a literatura. Zjišťujeme, jakou roli mohou předmluvy sehrát při výchovně-vzdělávacím procesu v hodinách literatury, ale také jak mohou ovlivnit samotného učitele. Vše je možné

⁹⁷ přepis řízeného rozhovoru Příloha č. 4

⁹⁸ přepis řízeného rozhovoru Příloha č. 4

⁹⁹ přepis řízeného rozhovoru Příloha č. 4

¹⁰⁰ přepis řízeného rozhovoru Příloha č. 4

samozřejmě aplikovat na jakýkoliv vhodný literárněvědný či literárněkritický text. Při prostudování Rámcových vzdělávacích programů, které se začaly v podobě Školních vzdělávacích programů realizovat v jednotlivých ročnících středních škol v celé České republice, lze konstatovat, že je nutné přehodnotit pořadí problémů výuky literatury i mateřského jazyka. Je třeba přesně vymezit kompetence učitelů (učitelské kompetence) a více se zabývat vhodnými postupy školní edukace a v neposlední řadě edukace budoucích učitelů.

Z didaktického hlediska můžeme text předmluvy chápat z několika úhlů pohledu. Především se nabízí předmluva jako učební pomůcka. Tato funkce předmluvy platí opět pro žáka i pro učitele. Učební pomůcky didaktická teorie řadí mezi poměrně široký repertoár didaktických prostředků. Předmluva může zefektivnit průběh literárního vyučování.¹⁰¹ Žáci mají možnost text předmluvy použít pro rozšíření učiva ke konkrétnímu spisovateli či k dobovému literárnímu kontextu, dále jako pomůcku pro vypracování referátu nebo analýzy literárního díla v rámci čtenářského deníku a také jako pomůcku pro vytvoření prezentace v hodinách literárních seminářů. Učitel použije předmluvu coby didaktickou pomůcku :

- k motivaci vzdělávacího cíle
- k interpretaci konkrétního uměleckého díla
- k získání podrobných informací o literárním díle
- k výkladu konkrétního spisovatele
- k výkladu určitého společenského či uměleckého období
- ke konfrontaci čtenářského zážitku a literární kritiky
- k metodě problémového vyučování.

Důležitou oblast, ve které je možné použít předmluvu ve vyučování, představuje pedagogická komunikace. Existují rozdílná pojetí a vymezení tohoto termínu. Pedagogickou komunikaci budeme v naší práci chápat jako komunikaci, která sleduje pedagogické cíle, pomáhá vzdělávat a vychovávat.¹⁰² Při rozboru uměleckého díla, v našem případě překladu frankofonního díla vydaného v edici Světová četba, se žáci musí za pomoci učitele v textu naučit dobře orientovat. Potom se snaží individuálně postihnout smysl textu, vysvětlují důvody a důsledky výkladu textu a hledají souvislosti, které s daným textem korespondují. V rámci dialogu se učí formulovat svůj názor. Jde o komunikaci učitele a žáků. I když v

¹⁰¹ Srov. PRUCHA 2008 – MAŇÁK 1994

¹⁰² MAREŠ 2008, s. 54

diskuzi musíme počítat i s komunikací mezi žáky navzájem.¹⁰³ V tomto může velmi pomoci předmluva, neboť pro komunikaci ve škole je třeba doplnit i problém pochopení sdělovaného. Chápat něco nebo rozumět něčemu znamená vyznat se ve věci, dokázat se v ní orientovat. Čím více různých podstatných vztahů a souvislostí si v dané situaci uvědomíme, tím lépe ji chápeme. „Chápání a rozumění mají vždy určitou hloubku. Hloubka pochopení se ovšem neurčuje podle množství pochopeného, nýbrž podle podstatné významnosti.“¹⁰⁴

V dnešní škole je stále více aktuální komunikace či komunikativní dovednosti a schopnosti žáků i učitelů. Pedagog by měl umět nejen srozumitelně a zajímavě předávat učební látku, ale i vyvolat v posluchačích určité reakce. Mají-li žáci knihu přečtenou, můžeme se pokusit o konfrontaci jejich čtenářského zážitku s odborným textem, tedy i s předmluvou. Tato komunikace ve škole, během vyučování, mezi učitelem a žáky, stojí vždy na určité dobové normě a na daných souvislostech. I znalost předcházejících souvislostí (historie oboru i historie komunikace) činí z učitele vůdčí osobnost. Má historický nadhled. Vědomost tradice pomáhá ke smysluplnému jazykovému projevu. A právě literatura tuto tradici zachycuje. Samozřejmě je nutné umět pochopit psaný text a vhodně ho interpretovat. Práce s předmluvou kromě komunikace jistě posílí didaktickou interpretaci textu ve vyučovací hodině.

Interpretace v rámci literárního vyučování znamená komplexní přístup, zahrnuje systém jednotlivých metodických postupů. Vždy bereme v úvahu umělecký text i čtenáře. Důsledně dodržujeme zásadu, že literární text je i prostředek výchovy a práce s ním nemůže být opět ničím jiným než prostředkem výchovy. Volbu metod a forem práce diktuje text jako celek, dále umělecký zážitek z textu, vyspělost a postoj žáků.¹⁰⁵ Vždy musíme sledovat všechny dosažitelné cíle literární výchovy a v praxi ověřovat, zda žádný z kroků nepopírá některý cíl literární výchovy. K jednotnému komplexnímu přístupu patří:

- motivace žáků
- bezprostřední střetnutí žáků s textem
- rozhovor o bezprostředním čtenářském dojmu
- řízená analýza jednotlivých složek struktury textu
- porozumění významu textu

¹⁰³ ŠVEC 2005, s. 82

¹⁰⁴ KULKA 2008, s. 370

¹⁰⁵ RADVÁKOVÁ 2010, s. 266

- proniknutí k jednotlivým kontextům textu, pochopení textu v kontextu literatury i v kontextu celospolečenského vývoje
- uvědomění si čtenářské spoluúčasti, sebeanalýza, pochopení významu čtenářských a životních zkušeností
- uvědomění si zákonitostí literárního díla
- jednoduché čtenářské hodnocení
- čtenář stimulovaný textem se věnuje následné reprodukční či produkční činnosti, znovu se již uvědoměle střetává s textem.¹⁰⁶

Mezi první etapy komplexního přístupu patří etapa bezprostředního střetnutí s textem a správná motivace, to znamená navození vhodné pracovní atmosféry. Motivace je prvním náznakem pro interpretaci textu, už zde se učitel snaží ukázat na jasný cíl. Umělecký text, se kterým se pracuje ve vyučovací hodině, vhodně doplní předmluva – tedy odborný text. Umělecký text poskytuje estetickou a věcnou informaci. Odborný text přináší věcnou nebo ideovou informaci. Může konstruktivně formovat žáky ve vztahu k literatuře, systematicky rozvíjí proces literárního vzdělávání, tj. proces postupně se zdokonalujícího porozumění literární tvorbě. Každý z těchto připravených textů by měl být záměrně zacílený a logicky uzavřený. Text má na žáky působit jako celek, žáci zprvu nevnímají jeho jednotlivé složky, soustředí se na celistvou informaci. K jednotlivým složkám textu, k tomu, jak tyto složky působí v rámci celku, se učitelé s žáky dostanou až jeho analýzou a především interpretací, která právě ukáže fungování jednotlivých složek izolovaně, ale i v kontextu s ostatními aspekty. „Pro interpretaci literárních děl lze doporučit strategie složené z technik tzv. kritického myšlení (*critical thinking*), propojující literární výchovu, sloh a mezipředmětově přesahující diskusní a projektové aktivity, směřuje k tomu, aby žáci prakticky zaměřenými pokusy byli přiměni k co nejpozornějšímu, i opakovanému, vnímání textu.“¹⁰⁷

Pro každý text je důležitá určitá informační hodnota. A právě informační hodnotu z uměleckého díla nám může rozšířit předmluva k tomuto dílu. František Miko ve stati *Literární dílo jako text* hovoří o informativnosti.¹⁰⁸ Ta má vždy dva rozměry:

¹⁰⁶ Srov. pojetí MARTINKOVÁ 2004 – OBERT 1986 – CENEK 1979 – POPOVIČ 1989

¹⁰⁷ BÍNA – NIKLESOVÁ 2007, s. 58

¹⁰⁸ MIKO 1989, s. 92

- vyjadřovací rozměr informace (je vyjádřením, zobrazením skutečnosti, která potom tvoří tzv. obsah zprávy)
- operativní rozměr informace (informace tímto vyjádřením působí určitým způsobem na příjemce)

Jazyk získává roli vyjadřovacího prostředku i prostředku operativního působení na příjemce. Cílem používání jazyka je snaha informaci vyjádřit a jejím prostřednictvím dosáhnout žádaného účinku. Základ tkví v obsahu informace, který komunikaci dává smysl. Naopak ale bez komunikace ztrácí zase smysl samotný obsah informace, protože se z něj stává mrtvý fakt. Vzhledem k jazykové formě vyjádření a operativnímu působení hovoříme vždy o textu. Informativnost, o které Miko hovoří, ale zahrnuje ještě další hlediska. Jsou jimi úplnost informací, otevřenost, soběstačnost, šířka nebo hutnost informace.¹⁰⁹ „Tyto aspekty souvisí se skutečností, že text nepředstavuje jednoduchou informaci, ale že se skládá z více elementárních informací. Text je komplexní informace, která vzniká sjednocením dílčích informací,“ píše Miko doslova.¹¹⁰ K získání konkrétní informační hodnoty je nutné umět provést důkladnou analýzu jakéhokoliv textu, vyhledat jednotlivé kontexty, které jsou potřebné nejen ke správnému porozumění, ale především k následnému vlastnímu výkladu. Text jako takový provází každou informaci. Porozumění textu lze dnes považovat za zcela zásadní dovednost.¹¹¹ Velice důležité je také již zmíněné kritické zhodnocení textu, který informaci přináší. Řada žáků umí sice psaný text přečíst, ale v podstatě nerozumí jeho významu. Z každého textu žáci získávají určité množství informací. Nestačí však relevantní informaci pouze získat, nutnou podmínku úspěchu představuje především danému textu porozumět a také schopnost vidět novou informaci v různých souvislostech.

Při výchovně-vzdělávací práci s literaturou se uplatňují tři relativně rozdílné přístupy k textu, který je v danou chvíli v centru pozornosti učitele i žáka:

- informační přístup
- interpretační přístup
- ilustrační přístup

¹⁰⁹ MIKO 1989, s. 92.

¹¹⁰ MIKO 1989, s. 92.

¹¹¹ HASSAN 2008, s. 124 – 128 (překlad T.R.).

Informační přístup přesněji specifikuje poznávací a pragmatickou stránku obsahu textu (uměleckého i odborného). Je zaměřený na rozvoj vědomostí a operativnost žáka. Poznávání a osvojování si souboru textů náleží především do kompetencí literární složky předmětu Český jazyk a literatura. Charakterizuje ho stejně tak orientace na čtenářský zážitek, jako racionální zpracování vnějších i vnitřních významů textu. Ilustrační přístup respektuje text jako doplňkový - doplňuje výklad učitele a představuje tak motivační nebo aktualizací vstup do vyučovací hodiny ve většině předmětů školního vyučování. Je chybou, když ilustrační přístup převládne ve výuce literatury. Literatura a její recepce nejsou pouze prostředkem výchovně-vzdělávacího působení, ale měly by být cílem tohoto působení.¹¹²

Hlavními problémy v Česku, při vyučování literární výchovy a českého jazyka, nejsou špatné teoretické, respektive encyklopedické znalosti. Tento tradičně přeceňovaný problém je málo významný proti jiným, o nichž mnohdy ve škole raději nechceme vědět. Největší problém je nepřipravenost komunikovat a formulovat, a to ze strany žáků i učitelů.¹¹³ Dále malá slovní zásoba, nedostatečný jazykový i literární cit. Můžeme ještě doplnit špatnou a malou práci s textem ve vyučovacích hodinách. K tomu všemu může učitelům pomoci práce s vhodným odborným textem, tím jsou například právě předmluvy v edici Světová četba.

¹¹² LEDERBUCHOVÁ 2012, s. 94

¹¹³ BÍNA 2012, s. 56

2. PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická, respektive výzkumná část rigorózní práce se skládá ze dvou na sebe navazujících částí. Nejprve se zabýváme samotným výzkumem tendenčnosti. Na zvoleném výzkumném vzorku zjišťujeme, zda a do jaké míry jsou předmluvy titulů vydávaných v edici Světová četba tendenční v souvislosti s politicko-kulturním kontextem doby, kdy vycházely. V druhé části, která vychází z vlastního dotazníkového šetření na středních školách, se zaměřujeme rovněž na roli předmluvy jako možné didaktické pomůcky v kontextu literární výchovy na českých středních školách. Pomocí dotazníku, jehož součástí je i samostatná práce žáka s textovými ukázkami, zjišťujeme, jestli jsou dnešní žáci schopni vnímat, odhalit a oddělit možnou tendenčnost textu. Dále se ptáme, zda žáci s předmluvami vůbec v rámci středoškolského vzdělávání pracují a jakým způsobem vyhodnocují informace v předmluvě obsažené.

2. 1 *Výzkum tendenčnosti předmluv*¹¹⁴

2. 1. 1 Metodika výzkumu a autorská hypotéza

První část výzkumu, tedy *výzkum tendenčnosti předmluv*, se věnuje především obsahové komparativní analýze textů. Jako předmět zkoumání jsme zvolili předmluvy vydávané ve známé edici Světová četba. Výzkum se snaží odpovědět na otázku, zda tyto předmluvy vykazují, či nevykazují rysy zaujatosti podmíněné. Vzhledem k faktům zjištěným v teoretické části lze předpokládat, že případnou zaujatost ovlivňuje dobový kontext, respektive přímo doba, kdy byl text předmluvy vydán. Zahrnuli jsme proto do výzkumu předmluvy vydávané od založení edice v roce 1948 až do jejího definitivního zániku v roce 2001. Šíře zkoumaného materiálu nám tak umožňuje sledovat proměny právě zmíněné dobové podmíněnosti. Abychom však zkoumaný materiál omezili na přehledný vzorek, zaměřili jsme se výhradně na předmluvy všech překladových frankofonních titulů. Jejich soupis spolu s dalšími údaji je součástí příloh. Hovoříme-li o některém z titulů, uvádíme jméno autora a název díla v daném

¹¹⁴ Podkapitola přebírá výsledky výzkumu viz. Radváková 2012, s. 38-162

vydání spolu s edičním číslem svazku. Ve zkrácené verzi potom uvádíme pouze ediční číslo svazku, které nakladatelství přiřazovalo v chronologickém pořadí.

Rozhodujícím faktorem výzkumu jsme stanovili hledisko tendenčnosti, což budeme dále blíže specifikovat. Jak jsme již zmínili v tomto oddílu, lze očekávat, že texty předmluv jsou v některých případech a vždy zcela individuálním způsobem zaujaté, což se z různých důvodů a různými způsoby může stát příčinou částečné desinterpretace daného díla, autora, jeho tvorby či historického kontextu. Autorskou hypotézu tedy představuje tvrzení, že předmluvy frankofonních děl vydaných v edici Světová četba **by mohly být** tendenční v závislosti na politicko-kulturní atmosféře doby. Nejvyšší míru zaujatosti předmluv jsme očekávali u svazků vydaných v padesátých letech a po roce 1968. Naopak u titulů publikovaných počátkem šedesátých let a přibližně od poloviny let osmdesátých lze předpokládat, že se uvolnění politicko-kulturní atmosféry odrazí i na obsahu předmluv či samotném výběru vydávaných děl.

První výzkumnou část rigorózní práce přebírá z původní práce diplomové. U obou etap této výzkumné části popisuje metodiku výzkumu a cíle, dále však jen cituje výsledná data, z nimiž pracuje a na která sama navazuje. Kompletní kvalitativní obsahovou komparativní analýzu jednotlivých textů tak zde neuvádíme. U kvantitativní analýzy, která z velké části přímo vychází z poznatků zjištěných předchozí kvalitativní analýzou, přebíráme vizualizace zjištěných dat. Na jejich základě citujeme interpretaci výsledků, na kterou pak dále navazujeme dotazníkovým šetřením. Veškerá zdrojová data kvantitativní analýzy uvádíme pouze v přílohách.

2. 1. 2 Obsahová kvalitativní analýza předmluv

Výzkum tendenčnosti se, jak již bylo zmíněno, skládá ze dvou na sebe nepřímě navazujících částí. Jejich výsledky potom interpretujeme a konfrontujeme s autorskou hypotézou i s tvrzeními pamětníků. První část představuje obsahovou analýzu všech předmluv, které jsou předmětem zkoumání. K rozboru zkoumaných textů práce využívá metodu srovnávací analýzy, a to kvalitativní. Tento vědecký postup podle Jana Hendla není konkrétně určen

žádnou všeobecně uznávanou definicí¹¹⁵, a proto jsme zvolili dílčí metodu komparace. Analýzu tak budeme provádět na základě porovnávání obsahu předmluv s jinými odbornými texty, které jsme stanovili jako referenční, neboť splňují takzvané kritérium nezaujatosti. Každá analýza¹¹⁶ obsahuje dílčí závěry platné pro konkrétní předmluvu, které posoudí, do jaké míry je danou předmluvu možné považovat v porovnání s referenčními texty za tendenční a jakými způsoby se tato zaujatost projevuje. Jejich rozsah vyplývá z míry tendenčnosti daného textu.

2. 1. 3. 1 Volba referenčních textů

Zmíněné *kritérium nezaujatosti* z našeho úhlu pohledu splňují odborné texty, jež vycházely v době, která nebyla zatížena politicko-kulturním kontextem socialistického realismu, a jsou dodnes v rámci literární výchovy na středních školách v České republice a/nebo ve Francii považovány za fakticky objektivní autoritu. Lze proto brát v potaz pouze odborné publikace, které byly vydané v libovolných letech ve Francii, a nebo v České republice, respektive Československu před rokem 1948 a po roce 1989. Zároveň se musí jednat o reprezentativní vzorek, jenž zahrnuje studie, monografie, příručky, encyklopedie, a to vědeckého i popularizačního charakteru. Cílem výběru je navíc zvolit soubor odborné literatury, na jejímž základě si vytvoříme představu o obecném hodnocení daného díla v současnosti. I u stěžejních titulů francouzské literatury se pochopitelně mohou názory jednotlivých autorů lišit, existují různé pohledy i výklady. Naší snahou však není sledovat vývoj myšlení o daném díle, ale postihnout jeho celkový profil, který právě ze všech těchto růzností v průběhu let vykrytalizoval. Zaměříme se na celkový a v určitém ohledu základní způsob výkladu daného díla, který není primárně ovlivňovaný ideologií socialistického realismu. Vedle textů původem z tuzemské produkce volíme záměrně texty francouzské, tedy ze země, kde byla zkoumaná díla publikována v originální podobě, neboť tak nejlépe postihneme i dobovou recepci, je-li to možné. Ideálem tak je pro daný titul zvolit alespoň jeden referenční text, který byl vydaný v přibližně stejné době. Vznikne tak reprezentativní interpretace díla nezatížená ideologií socialistického realismu. Půjde výhradně o texty, které lze z podstaty místa a doby vzniku považovat za neovlivněné socialistickou ideologií, a proto je budeme představovat jako netendenční a budeme s nimi porovnávat předmluvy edice Světová četba. Na základě těchto srovnání zjistíme, zda je obsah předmluv tendenční či nikoli. Tyto referenční texty, jak

¹¹⁵ Hendl 2005, s. 50

¹¹⁶ Radváková 2012, s. 42-148

je budeme nazývat, pochopitelně mohou být ovlivňovány subjektivitou autora a dalšími vlivy, což však není předmětem našeho zkoumání a na průměrném hodnocení daného díla se to nijak neodrazí. Je jasné, že tendenčnost zaměřenou libovolným směrem může vykazovat jakýkoli literární historik.

Vzhledem k tomu, že se má zároveň jednat o reprezentativní vzorek, který obsáhne na odborné rovině všechny vrstvy recepce díla, zahrneme do něj monografie, jednotlivé studie, příručky a encyklopedie vědeckého i popularizačního charakteru. Ke každému dílu se pokusíme, je-li to možné, dohledat alespoň jednu předmluvu uvedenou ve francouzském vydání, nebo v českém vydání po roce 1989. Dále se zaměříme na monografie a také na jednotlivé studie publikované knižně či časopisecky. Základní a neměnná bude skupina referenčních příruček. Naší snahou bude vystihnout základní obraz daných děl i autorů a jejich přínosu pro francouzskou literaturu, nikoli nuance na vyšší odborné úrovni. Vycházíme proto z názoru vyučovaném ve francouzském školství minimálně na úrovni maturity. Výběr z dostupných referenčních příruček a materiálů jsme proto konzultovali nejen v rámci knihovny Ústavu translologie FF UK, Francouzského institutu či Národní knihovny, ale i s osobami, které připravují studenty k francouzské maturitě na Gymnáziu Jana Nerudy a na Francouzském lyceu v Praze. Na základě jejich doporučení jsme zvolili následující tituly. Nutno poznamenat, že francouzské názvy uvádíme v překladu autorky používaném i v celé práci, originální znění potom v závorce. Z francouzských jsou to tedy současné Dějiny francouzské literatury (Histoire de la littérature française) Daniela Coutyho, Velcí francouzští spisovatelé od počátku do současnosti (Les grands écrivains français des Origines à nos jours) Ch.-M. Des Grangese z třicátých let dvacátého století, Francouzská literatura od A do Z (La littérature française de A à Z) Clauda Etersteina, Dějiny francouzské literatury s podtitulem Od bouří romantismu po 1. světovou válku (Histoire de la littérature française, Des orages romantiques à la Grande Guerre) Paula Gutha z šedesátých let dvacátého století, ve Francii proslulý Encyklopedický slovník francouzské literatury (Dictionnaire encyclopédique de la littérature française) nakladatelství Laffont-Bompiani, Antologie francouzské poezie (Anthologie de la poésie française. Les poètes et leur œuvres, les mouvements et les écoles.) nakladatelství Larousse, sestavenou kolektivem autorů pod vedením Jeana Orizeta, monografii Modernistická poezie (La poésie moderniste) od Jeana Orizeta, řadu devíti popularizačních příruček Jeana d'Ormessona Jiné dějiny francouzské literatury (Une autre histoire de la littérature française), Dějiny francouzské literatury dvacátého století (Histoire de la littérature française au XXe siècle) Pierre-Henri Simona, Antologii současných

francouzských básníků (Anthologie des poètes français contemporains) G. Walcha z počátku dvacátého století, interpretační příručka 50 klíčových románů francouzské literatury (50 romans clés de la littérature française) od Jeana-Clauda Bertona a učebnice Devatenácté století v literatuře (Le XIXe siècle en littérature) od autorů Brigitte Agardové, Marie-France Boireauové a Xavier Darcose, která je hojně využívána ve francouzském školství na univerzitní i středoškolské úrovni. Z českých jsou to studie Václava Černého vydané v souborech s názvem Tvorba a osobnost, Slovník francouzsky píšících spisovatelů od kolektivu autorů pod vedením Jaroslava Fryčera a dále jednotlivé studie. Z překladové nefrankofonní literatury použijeme pouze Atlas literatury britského autora Malcolma Bradburyho.

2. 1. 3 **Obsahová kvantitativní analýza**

Na kvalitativní analýzu, ze které zde přebíráme pouze výsledky, přímo navazuje druhá etapa výzkumu tendenčnosti, a to analýza kvantitativní. Dříve než jsme ale pracovali s textovými faktory zaujatosti zjištěné v průběhu kvalitativní analýzy, zaměřili jsme se na náklady. Tyto údaje v souvislosti s dobou vydávání pro nás mohou mít stejnou vypovídající hodnotu jako samotný obsah předmluv. Jak zmínila Eva Slámová, existuje sice povědomí o tom, že u titulů Světové četby byly náklady uvedené v tiráži často pouze fiktivním údajem.¹¹⁷ Tato informace, kterou navíc nelze doložit žádným důkazem, však pro náš výzkum není signifikantní. I kdyby se v případě některých titulů skutečně jednalo o fiktivní náklady, stále pro nás mají vypovídající hodnotu. Výše nákladů, pravdivé či nikoli, odrážejí oficiální stanovisko vůči vydávaným titulům edice. Ukazují totiž, co je pro společnost v dané době žádoucí. Porovnali jsme proto i počet vydávaných frankofonních titulů v jednotlivých letech s počtem vydávaných titulů jiných literatur, neboť tyto údaje mohou být také projevem zaujatosti.

Dále jsme se věnovali opět možné tendenčnosti obsahu předmluv. Předmluvu každého titulu jsme posoudili z hlediska dvaceti zvolených kritérií a přiřadili jí na základě předchozích poznatků zjištěných kvalitativní analýzou v každém z těchto kritérií hodnotu 1–6. Tyto hodnoty kvantifikují předchozí slovní posouzení¹¹⁸ a vyjadřují slovní hodnocení „nelze určit“, „ne“, „spíše ne“, „neutrální“, „spíše ano“ a „ano“. Daná kritéria představují jednotlivé aspekty

¹¹⁷ Poznámky získané na základě osobních a telefonických rozhovorů Příloha č. 5

¹¹⁸ Hendl 2005, s. 50

zaujatosti, jež detailně popisujeme v následujícím oddílu, a ve vztahu k době mají různý význam. Hodnoty dvaceti kritérií jsme následně převedli na procenta a získali tak procentuální vyjádření celkové míry zaujatosti. Získaná data jsme pro jednotlivé roky vizualizovali pomocí grafů a uvedli do souvislosti s náklady titulů. Do obou těchto postupů (kvalitativní i kvantitativní analýzy, především pak do kvalitativní analýzy) pochopitelně vždy zasahuje subjektivita autorky práce i autorů zvolených referenčních textů, která je logickou příčinou kolísavosti dat. Její rozsah však není detailně vysledovatelný, v celkových výsledcích se neodrazila, a proto ji můžeme považovat za zanedbatelnou.

2. 1. 3. 1 Zvolená kritéria

Dvacítka vybraných kritérií pro výzkum míry tendenčnosti představuje jednotlivé aspekty zaujatosti či tendenčnosti předmluvy. Tato kritéria odpovídají již dříve zmiňovaným způsobům, jak se může tendenčnost autora v předmluvě projevit. Jejich názvy uvádíme v uvozovkách a také je pro větší přehlednost označujeme písmeny, pod kterými jsou uvedena v kódovací tabulce. Předpokládáme, že tato kritéria budou mít v různých obdobích různou váhu. Některé z kritérií se tedy například může uplatňovat pouze v období padesátých let a jiné zase může být signifikantní třeba až v letech šedesátých, respektive v období uvolnění, nebo naopak až po nastolení normalizace po roce 1972. Není proto podmínkou, že se v celém sledovaném období (1948–1999) uplatňují ve stejné intenzitě všechna kritéria. Ověření této hypotézy je součástí výzkumu.

Prvním ze stanovených kritérií je „Volba ideologicky vyhovujícího autora“ (A). Posuzujeme, zda autor vydaného titulu patří mezi osobnosti, jejichž tvorba i životní postoje jsou v souladu s ideologií socialismu. Na to úzce navazuje „Volba ideologicky vyhovujícího titulu“ (B). Zde se zaměřujeme na samotné dílo a ptáme se, do jaké míry odpovídá estetickým a ideovým požadavkům, jež na literaturu kladla dobová kritika. V podstatě tedy zjišťujeme, jestli obsah a forma daného díla odpovídají estetice socialistického realismu. Dále se dostáváme k samotné interpretaci ze strany autora předmluvy. Kritérium „Tendenční výklad historických souvislostí“ (C) posuzuje, jestli historický kontext doby, kdy kniha vznikala, vykládá autor předmluvy zkresleným způsobem a zda jeho interpretaci ovlivňuje ideologie. V rámci kritérií „Tendenční výklad života autora“ (D), „Tendenční výklad témat autora“ (E), „Tendenční výklad autorových záměrů“ (F), a „Tendenční výklad postav v díle autora“ (G) zvážíme, do jaké míry je v předmluvě tendenční či zaujatý výklad autorových životních osudů a témat,

kterým se nejčastěji věnuje. Dále jestli dochází k posunu v interpretaci díla samotného či pouze postav, které v něm vystupují. Další kritérium nazvané „Zkreslené zařazení autora k literárnímu směru“ (H) se týká způsobu, jakým autor předmluvy hovoří o souvislosti vydávaného titulu a uměleckých směrů v době vzniku. Můžeme se totiž setkat s tím, že autor předmluvy zařadí autora titulu k jinému směru, než kam ho obvykle řadí francouzští literární historikové, protože daný směr nevyhovuje požadavkům oficiální estetiky. „Užívání stranické rétoriky“ (I) posuzuje text předmluvy z lexikálního hlediska. Hodnotí, jestli autor předmluvy používá ideologické výrazy či slovní spojení.

Dále se lze setkat se situací, že předmluva naopak upozorňuje na nesoulad díla se socialistickým realismem nebo na nevhodné postoje autora. Kritérium, kde určujeme, zda tomu tak je, nazýváme „Kritika autora z hlediska ideologie“ (J). Na ně navazuje další kritérium, „Omlouvání autorova neideologického chování či postojů“ (K). Zde posuzujeme, jestli se autor předmluvy snaží tento nesoulad vysvětlovat a omlouvat. Následující kritéria „Z hlediska předmluvy autor v neshodě s církví“ (L) a „Z hlediska předmluvy autor v neshodě s buržoazií a kapitalistickými tendencemi“ (M) ukazují, do jaké míry se podle předmluvy autor v titulu vydávaném edicí Světová četba vyjadřuje negativně proti církvi nebo buržoazii, což jsou dva důležité názorové aspekty socialistické ideologie. Hledisko „Zkreslená souvislost se soudobou politikou“ (N) hodnotí, jestli se autor předmluvy snaží vytvářet paralelu mezi idejemi díla a socialistickou ideologií. Často se totiž stává, že se předmluva pokouší ve vydávaných titulech nalézt ideové argumenty pro aktuální politiku. Podstatným kritériem je potom také jednoduchá otázka, zda podle názoru autora předmluvy „Dílo vyhovuje ideálům socialistické literatury“ (O). To může být podporováno tvrzením, že dané dílo vychází z tvorby některého ze spisovatelů nebo básníků, kteří přímo náležejí k představitelům socialistického realismu [kritérium „Příbuznost autorova díla s ideologicky správnými autory“ (P)]. Text předmluvy také často pracuje s citáty. Poslední čtyři kritéria proto hodnotí, zda autor předmluvy cituje v souvislosti, která může být tendenčně zkreslená, ideové vůdce [„Roubování citátů ideových vůdců“ (Q)] a výše zmíněné „ideologicky správné autory“ [„Roubování citátů ideologicky správných autorů“ (R)]. Dále jestli v souvislosti se socialistickou ideologií cituje přímo autora díla [„Užívání citátů autora ve shodě s ideologií (S)"] nebo při citování autora díla posouvá význam jeho sdělení [„Zkreslování či vytržení z kontextu autorových citátů“ (T)].

2. 1. 3. 2

Použitá metoda pro analýzu z hlediska zaujatosti

Každou z předmluv budeme analyzovat z hlediska dvaceti kritérií, která jsou rozřazena ještě do dvou skupin podle typu výzkumné otázky. Kritériím A až P přiřazujeme proměnné s kódem 1 až 6. Pro kritéria Q až T jsme proměnné omezili na ty s kódem 1, 2 a 6, neboť na výzkumné otázky, jež charakterizují daná kritéria, lze odpovědět pouze ano, ne, nebo nelze určit. Například předmluvu titulu s edičním číslem 3 tedy podrobíme výzkumu podle následujících kódovacích tabulek:

1. skupina	Kritéria A až P	Kód:	Proměnná:
		1	Nelze určit
		2	Ne
		3	Spíše ne
		4	Neutrální
		5	Spíše ano
		6	Ano

2. skupina	Kritéria Q až T	Kód:	Proměnná:
		1	Nelze určit
		2	Ne
		6	Ano

Podobně budeme pokračovat i u ostatních předmluv. Z kódovacích tabulek vytvořených pro každou předmluvu na základě prošetření všech dvaceti kritérií vznikne závěrečná tabulka, která obsahuje zdrojová data vlastní kvantitativní analýzy. V rámci této práce budeme pro lepší přehlednost uvádět přímo závěrečnou tabulku zdrojových dat (Příloha 3).

2. 1. 3 Vlastní analýza

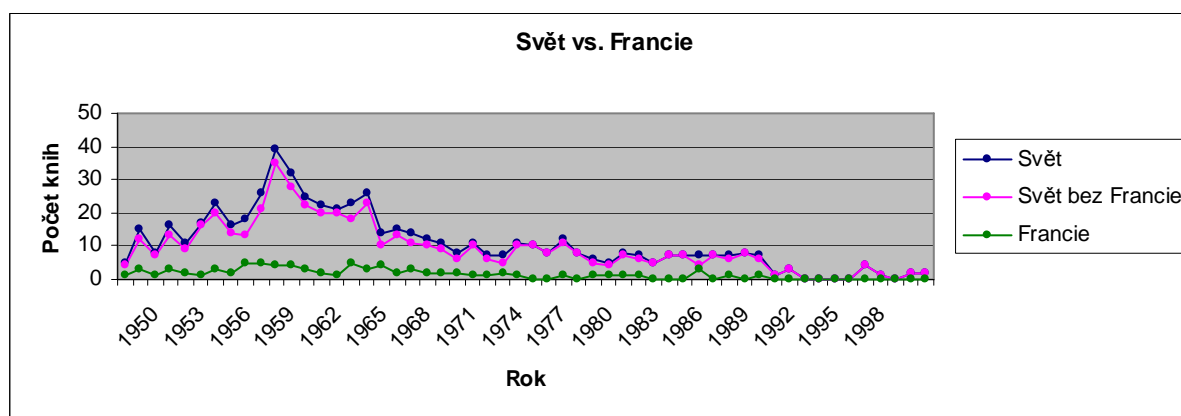
Vycházíme zde z dat získaných v rámci výzkumu původní diplomové práce¹¹⁹, a to z dat ze dvou zdrojů – nejprve z prostých nákladů edice, potom z údajů získaných prostřednictvím kódovacích tabulek. Ty vyplývají z šetření dvaceti výzkumných kritérií, která jsme posuzovali výše popsaným způsobem na základě poznatků kvalitativní analýzy. Zde popisujeme vizualizace finálních výsledků těchto analýz.

¹¹⁹ Radvákova 2012, s. 38-160

2. 1. 4. 1 Z hlediska porovnání nákladů

Z grafů vyplývá, že v edici Světová četba vycházela frankofonní literatura kontinuálně od roku 1948 až do devadesátých let. V porovnání s tím, kolik vyšlo v edici každý rok celkově titulů, byl frankofonní literatuře přikládán přibližně stále stejný význam. Nestalo se, že by frankofonní literatura nevycházela vůbec, nicméně v některých letech nebo u konkrétních titulů dochází z hlediska nákladu k výraznému odchýlení od průměru. Právě u těchto odchylek nás zajímá, zda nemohou nějakým způsobem souviset s redakční politikou či s kulturně-politickým kontextem doby, a nelze je tak vykládat jako projev tendenčnosti. Grafy jsou vizualizací dat, které se nacházejí ve zdrojových tabulkách č. 1 a 2 (Příloha 1 a 2).

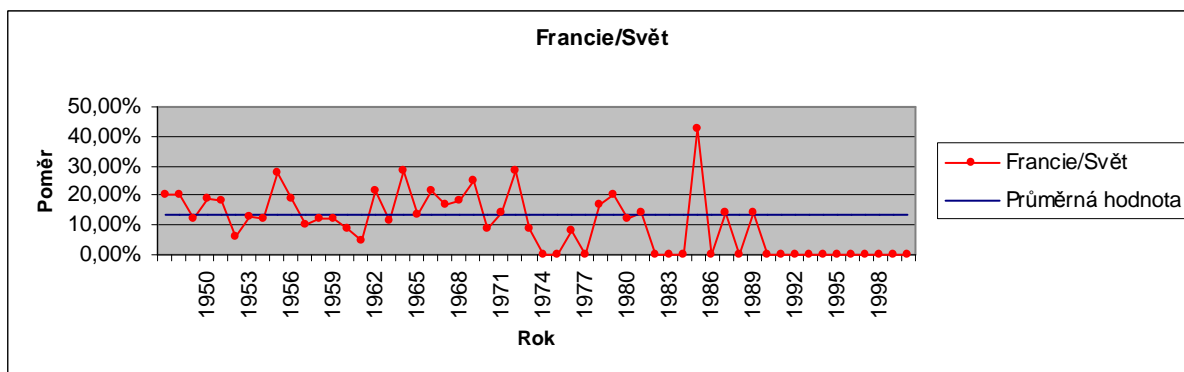
Graf číslo 4 uvádí v jednotlivých letech počet vydávaných titulů za celou edici, kterou porovnává s počtem vydaných frankofonních titulů. Současně ukazuje křivku všech vydaných knih bez frankofonních titulů. Trend křivky zůstává relativně neměnný, což dokládá, že skutečně co do množství titulů dodržovala edice ve vztahu k frankofonním titulům kontinuitu.

Obr. 4

Vyjádříme-li zastoupení frankofonních titulů v edici procentuálně, získáme oproti stanovenému celkovému průměru několik výrazných odchylek, a to zejména v letech 1956, 1965, 1986 a v období 1989–1999 směrem nahoru a v letech 1962 a v období 1975–1979 směrem dolů. Nutno však konstatovat, že tyto odchylky by byly skutečně signifikantní pouze při vyšších počtech vydávaných knih a pouze v případě, že by výraznou odchylku vykazovalo více po sobě následujících let, což se nestalo. Odchylky v pravé části grafu lze vysvětlit nízkým celkovým počtem vydávaných titulů. Jak vidíme v grafu č. 4, edice Světová četba

přibližně od osmdesátých let vydávala méně než deset titulů ročně, což má v rámci analýzy za následek nižší přesnost zobrazených dat. Například v roce 1986 byly v edici publikovány 4 frankofonní knihy. Počet odpovídá průběžnému trendu ediční politiky a nijak nevybočuje. Nicméně vzhledem k tomu, že daný rok edice dohromady publikovala pouze 7 titulů, činí tento počet frankofonní literatury téměř padesát procent. V celkovém kontextu to však nehraje roli, a proto pro nás zmíněná nárazová vychýlení nejsou směrodatná.

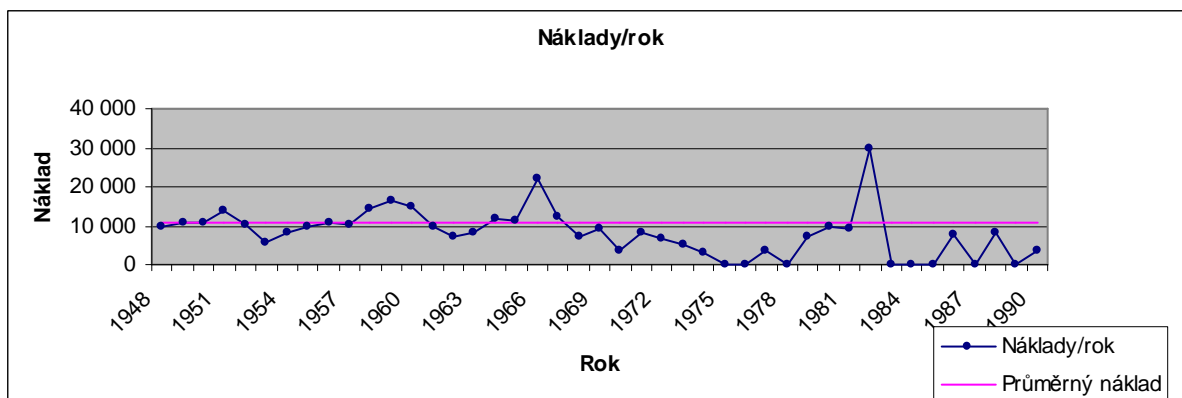

Obr. 5

V rámci analýzy nákladů děl francouzské literatury uvádíme roční průměrné náklady. Vzhledem k tomu, že podle vlastních zjištění i podle tvrzení Jiřiny Zumrové¹²⁰ byl v edici v průběhu let důsledně dodržován poměr mezi literárními druhy, nezasahuje do analyzovaných dat skutečnost, že poezie má vždy nižší náklady než próza. Není proto nutné mezi literárními druhy rozlišovat. Průměrné náklady frankofonních titulů za rok (obr. 6) se pohybují kolem celkového průměru nákladů děl frankofonní literatury, který čítá přibližně 10 600 kusů. Nulové hodnoty jsou způsobeny tím, že v daném roce nebyla vydána žádná kniha francouzské literatury. Výraznější odchylky tak lze pozorovat okolo let 1959, 1966, 1975 a 1982. Tyto odchylky byly v podstatě opačné vůči odchýlkám sledovaným v případě poměru počtu vydávaných svazků frankofonní literatury (viz obr. 4 a 5). Obecně lze vysledovat jistou míru korelace mezi těmito dvěma hodnotami. Dá se tedy říci, že čím více vycházelo celkově titulů frankofonní literatury ve vztahu k celkové produkci edice, tím nižší byly jejich náklady a naopak. V důsledku se nám tak i z kvantitativního hlediska potvrzuje závěr o nepřetržitém zájmu o frankofonní literaturu.

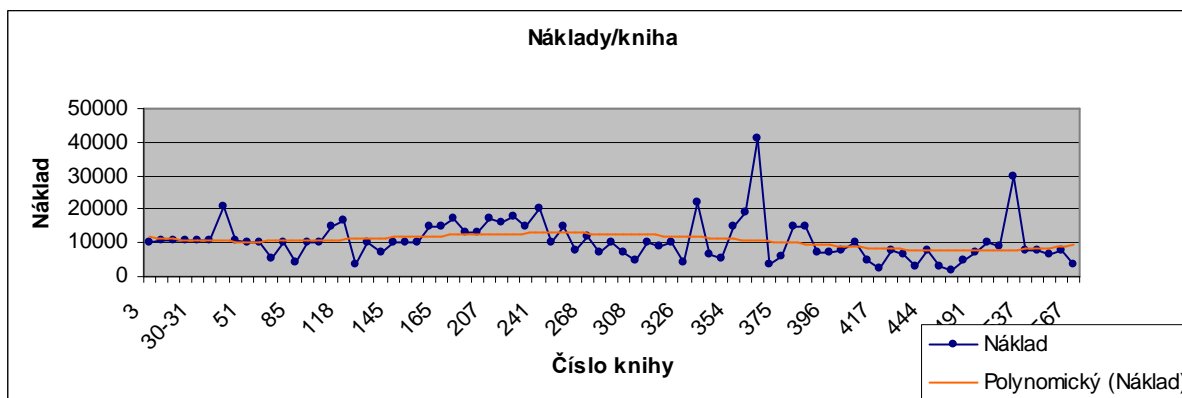
¹²⁰ Přepis řízeného rozhovoru Příloha č. 4

Zvýšení nákladů koncem padesátých let způsobil nejvíce román *Bouvard a Pécuchet* Gustava Flauberta, a to nákladem 20 000 výtisků, který je dvakrát vyšší než průměrný náklad edice. Jde o první dílo známého, téměř klasického autora, dalo by se tedy v návaznosti na politiku edice očekávat, že o něj budou čtenáři jevit vyšší zájem. Zároveň se jedná o méně známý Flaubertův román, jenž, jak jsme zjistili v rámci kvalitativní analýzy, z pohledu kulturní politiky dané doby vyhovoval estetickým požadavkům kladeným na krásnou literaturu více než jiná autorova díla. To mohlo být primárním důvodem snahy o masové šíření mezi čtenáře. Později v roce 1972 dokonce vznikl na motivy románu populární seriál *Byli jednou dva* písáři režiséra Jána Roháče s herci Miroslavem Horníčkem a Jiřím Sovákem v hlavní roli. Celkově lze říci, že kolem roku 1960 průměrné náklady nabývaly nejvyšší hodnoty za dobu existence edice. Pravděpodobnou příčinou tohoto fenoménu bylo postupné uvolňování politické atmosféry, a tím pádem i snaha vyhovět zvýšené poptávce veřejnosti po zahraniční literatuře. Výrazné zvýšení nákladů kolem roku 1966 způsobil naopak jediný titul, román *Tereza Raquinová* od Emila Zoly (ed. č. 360). Kniha má ze všech titulů Světové četby nejvyšší náklad (41 000 výtisků). Potvrzujeme tak hypotézu Evy Slámové, že právě daný román patřil k takzvané „komerčním počínům“ edice, neboť jej vydala v době, kdy se díky filmovému zpracování těšil velké popularitě. Roční průměr v grafu však v roce 1966 nedosahuje nejvyšších hodnot, protože náklady sbírky básní Francise Jammese vydané ve stejném roce a zejména *Zpěvy Maldororovy*, jejichž autorem je Comte de Lautréamont, vydané o rok později dosahují podprůměrných hodnot. V obou případech jde, jak jsme zjistili v kvalitativní analýze, o tituly, které výrazně nevyhovovaly estetickým požadavkům socialistického realismu a jejich předmluvy jsme shledali převážně netendenčními. Současně jde také i pro Francouze o spíše neznámé tituly a navíc o poezii, což však z výše uvedených důvodů v analýze nehraje roli. Podprůměrné náklady kolem roku 1975 způsobil fakt, že v letech 1975 a 1976 nevyšel žádný frankofonní titul. V roce 1974 edice publikovala sbírku povídek v tehdejší Čkoslovensku spíše neznámého autora Marcela Schwoba (ed. č. 450), kterou, jak jsme zjistili v rámci kvalitativní analýzy, doprovázela netendenční předmluva Jiřího Pechara. Kniha měla také výrazně podprůměrný náklad 3000 výtisků. Naopak nejvyšší odchylku jsme zaznamenali kolem roku 1982. Důvodem je fakt, že v roce 1982 vydala edice jediný titul, román *Zářijové růže* André Mauroise (ed. č. 530). Kniha má však druhý nejvyšší náklad, 30 000 výtisků, který se tím pádem stal i průměrnou hodnotou pro daný rok.

Obr. 6

Výše popsané skutečnosti lze ještě lépe sledovat na grafu nákladů zaznamenaných po jednotlivých titulech (obr. 7). Vodorovná osa je chronologická, ale jednotky odpovídají časovým jednotkám pouze přibližně. Křivka trendu přitom vykazuje pouze minimální odchylky v obou směrech, přičemž nejprve mírně stoupá a posléze mírně klesá. S výjimkou odchylek především kolem knih 360, 450 a 530 se tak náklady jednotlivých knih v průběhu let nijak zásadně nelišily.

Obr. 7

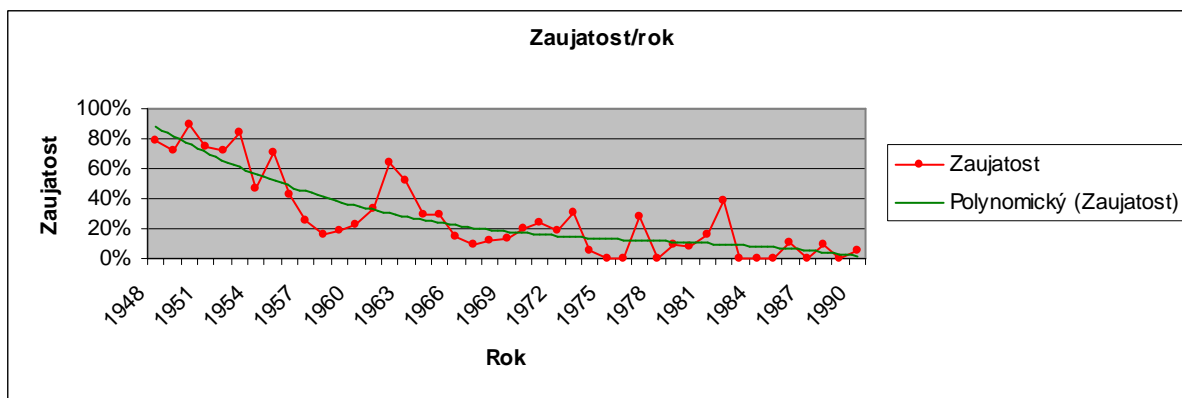
2. 1. 4. 2 Z hlediska zaujatosti

Z hodnot přiřazovaných k jednotlivým titulům podle daných kritérií (viz oddíl 2.1.4.1), které představují možné aspekty tendenčnosti, vychází celková míra zaujatosti předmluv. Tabulka obsahující zdrojová data se nachází v přílohách. Tendence v celkové míře zaujatosti je viditelně klesající (obr. 8). Nulové hodnoty v pravé části grafu jsou opět způsobeny tím, že

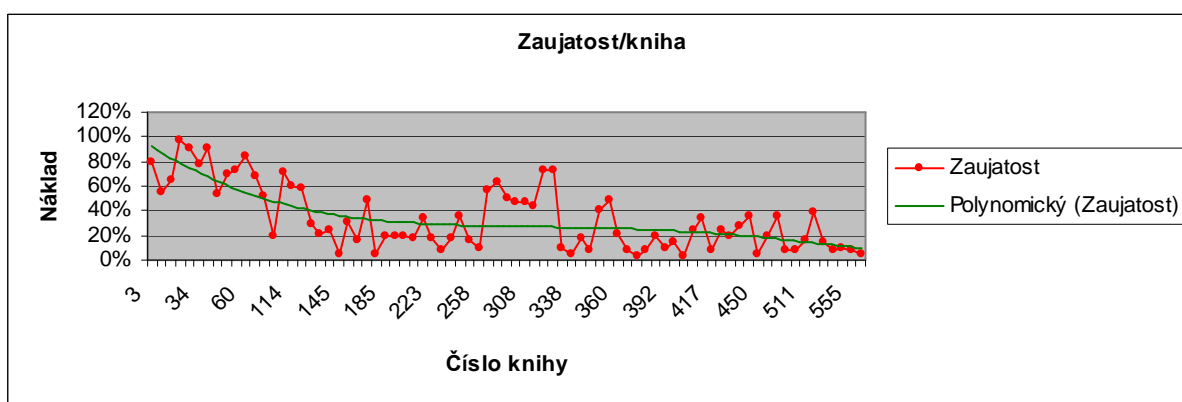
v daném roce nebyl ve Světové četbě vydán žádný frankofonní titul. Nicméně trend od období 50. až do konce 70. let lze považovat za zcela zřetelný. Totéž můžeme pozorovat jak u grafu, kde zachycujeme míru tendenčnosti po letech (obr. 8), tak u grafu, který stejné hodnoty udává pro jednotlivé tituly (obr. 9). Pro snazší orientaci analýzu provádíme především ve vztahu k času.

Míra zaujatosti předmluv v podstatě kopíruje politicko-kulturní atmosféru období, kdy byly tituly s předmluvami vydané. Pochopitelně u všech popisovaných jevů dochází k přibližně ročnímu až dvouletému zpoždění, které vyplývá z intervalu mezi samotným napsáním předmluvy a vydáním díla. Tendence celkové míry zaujatosti je v principu klesavá. Nejvyšší míru tendenčnosti sledujeme v 50. letech. Již vysoká míra ze začátku existence edice ještě narůstá a nabývá téměř 100% hodnoty. Kulminuje okolo roku 1953, kdy edice přešla z nakladatelství Svoboda do Státního nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, a až do druhé poloviny 50. let si stále drží vysoký průměr. Potom začíná výrazněji klesat a kolem roku 1960 nabývá nízkých hodnot, které se opakují ještě v období před rokem 1968. Zajímavý je nárůst tendenčnosti předmluv kolem roku 1963. Jak můžeme sledovat na grafu č. 11, nejvíce se projevil v oblasti užívání stranické rétoriky. Zde zřejmě jde o vliv vývoje politické situace v rámci studené války, neboť v roce 1961 došlo k Druhé berlínské krizi a v roce 1962 ke Karibské krizi, což se v Československu na mediální úrovni projevilo právě čtenějším výskytem stranické rétoriky. Možný vliv lze přičítat také například mimořádné konferenci Svazu československých spisovatelů v roce 1959, která měla zastavit uvolnění v rámci literatury (hlavní úlohu zde sehrál Ladislav Štoll).

Další nárůst míry tendenčnosti na počátku 70. let už potom jasně koresponduje s děním na československé politické i kulturní scéně. V 80. letech ale přichází opět klesavá tendence s výjimkou kolísání v případě některých titulů (viz obr. 9). Takové případy jednorázově zvýšené tendenčnosti sledujeme například v roce 1977 u předmluvy Jozefa Felixe k dílu Valéryho Larbauda (míra tendenčnosti 38 %) nebo v roce 1982 u předmluvy Jaroslava Fryčera k Záříjovým růžím André Mauroise (míra tendenčnosti 39 %). Poslední zmíněný titul má navíc druhý nejvyšší náklad z veškeré vydané frankofonní literatury, což, jak později uvidíme, představuje pro danou dobu typický jev.

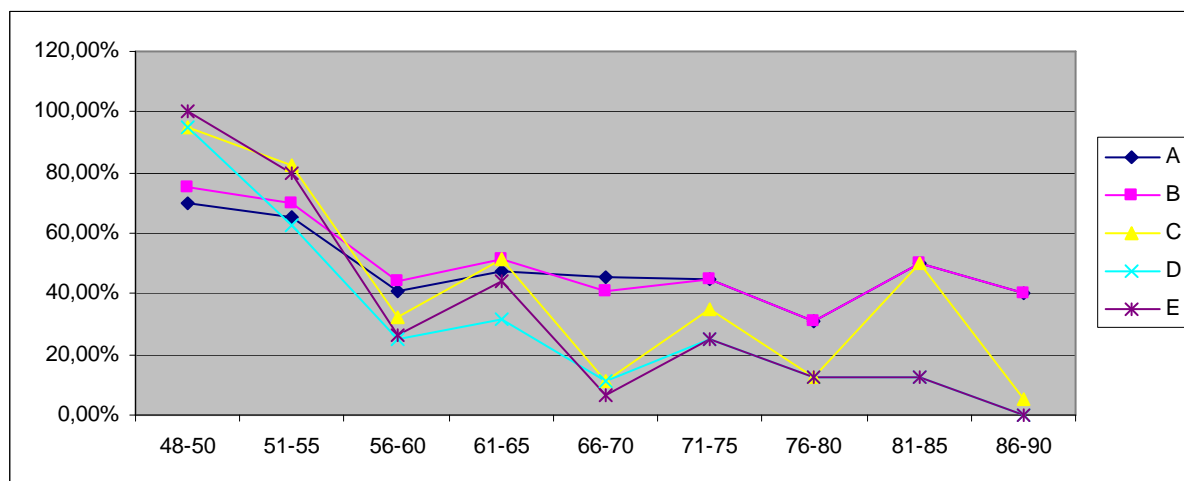
Obr. 8

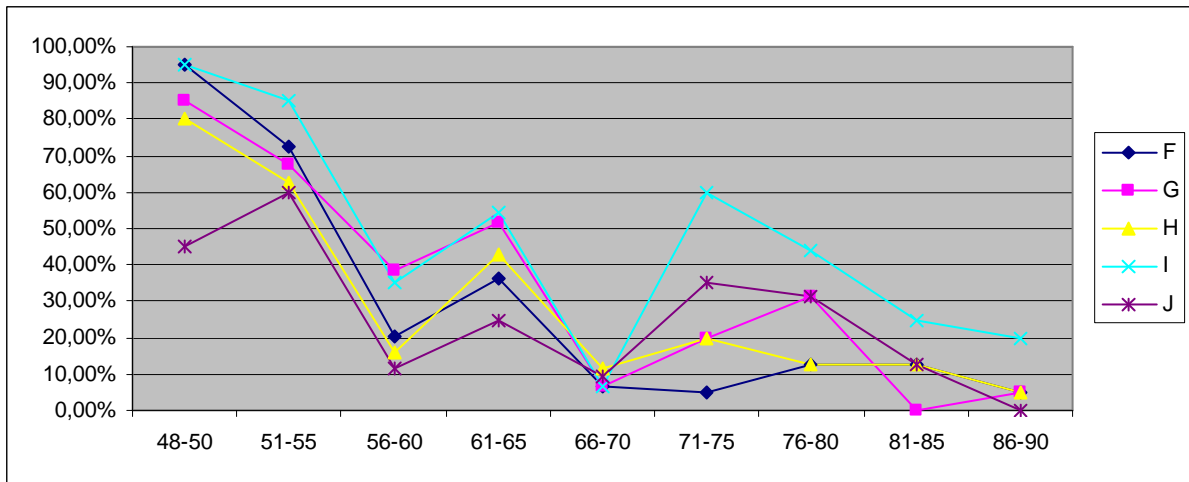
Obr. 9

Následující grafy sledují vývoj jednotlivých kritérií po obdobích pěti let. Trendy vývoje většiny kritérií se nacházejí v průběhu let ve stejném pásmu. Nejvyšší hodnoty nabývají v 50. letech a potom s mírnými odchylkami klesají. Minimální hodnoty tak mají na přelomu 80. a 90. let. Patří sem také kritéria [například „Užívání stranické rétoriky“ (I)], která takřka kopírují vývoj politické situace v Československu, tedy do roku 1968 klesají, od 70. let narůstají a v 80. letech začínají opět klesat. Stejně jako u předchozích grafů i v tomto případě platí, že kolísání od 80. let blíže k současnosti není vzhledem k malému počtu vydávaných děl relevantní. Předpoklad, že se určitá kritéria v některých obdobích uplatňují ve slabší intenzitě a jiná zase naopak, se nám tudíž potvrdil pouze částečně. Je pravda, že každé z kritérií skutečně nabývá svých individuálních hodnot, které se vzájemně různí, nicméně jejich celkový trend opisuje přibližně srovnatelnou přímkou.

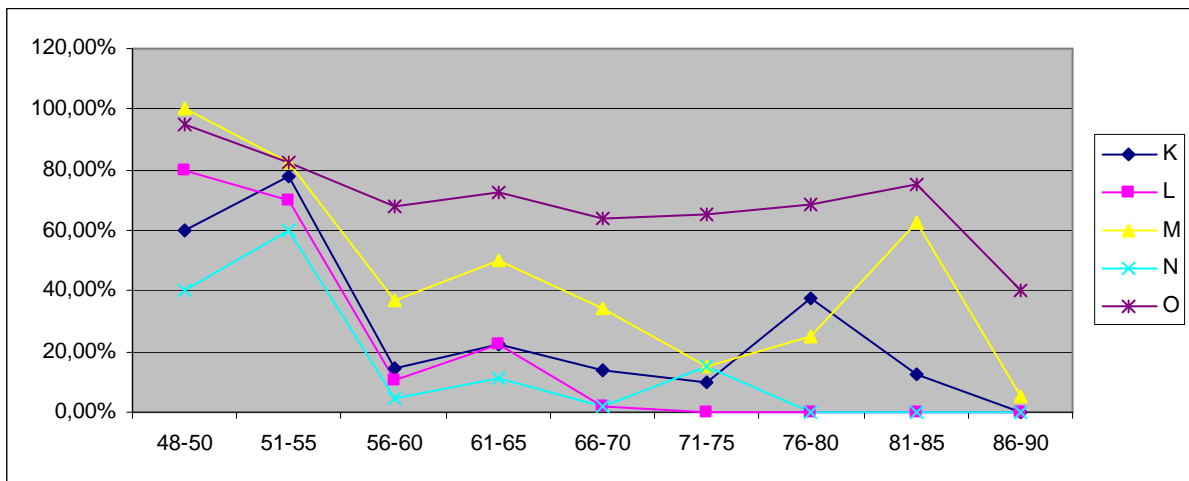
Pozorovatelným způsobem se od výše nastíněného globálního trendu odchyľuje například kritérium „Dílo vyhovuje ideálům socialistické literatury“ (O). Na přelomu 40. a 50. let dosahuje hodnoty téměř 100 %, avšak brzy po roce 1951 jeho přímka klesá do rozmezí 60–80 %, kde setrvává až do konce 80. let (Obr. 12). Tuto tendenci můžeme jednoduše zdůvodnit faktem, že díla, která ideálům socialistické literatury nevyhovovala, vycházet nesměla, proto musel být každý titul charakterizován ideologicky vhodným způsobem. Pouze v malé míře kolísají také kritéria „Volba ideologicky vyhovujícího autora“ (A) a „Volba ideologicky vyhovujícího titulu“ (B), jež opisují podobnou křivku (Obr. 10). Tato dvě vzájemně související kritéria klesají v polovině 50. let přibližně na hodnotu 40 %, kde setrvávají i v 90. letech. Lze tedy usuzovat, že od zmíněné poloviny 50. let vycházela v edici díla i autoři ideologicky vyhovující a nevyhovující ve vyváženém poměru. Dokonce můžeme sledovat, že díla, která byla spíše nepoplatná režimu, mírně převažovala. Co se týká „nepřátel socialistické společnosti“, vůči nimž se literatura vyhovující požadavkům socialistickému realismu vymezovala, sleduje vývoj politické situace v Československu pouze kritérium „Z hlediska předmluvy autor v neshodě s buržoazií a kapitalistickými tendencemi“ (M). Kritérium „Z hlediska předmluvy autor v neshodě s církví“ (L) totiž koncem 50. let prudce klesá a v polovině 60. let potom nabývá nulové hodnoty, kterou již neopouští (Obr. 12).

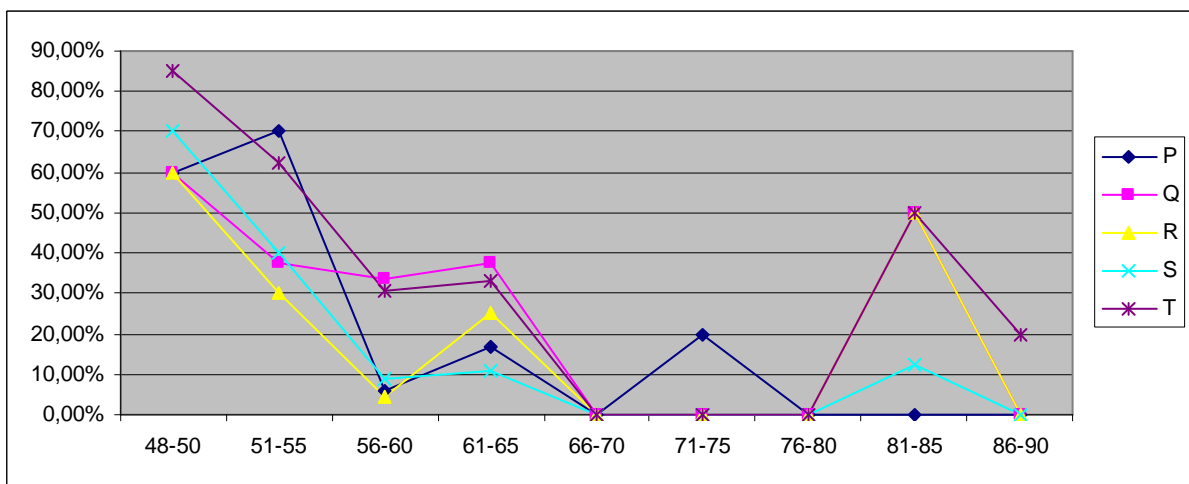
Obr. 10

Obr. 11

Obr. 12

Obr. 13

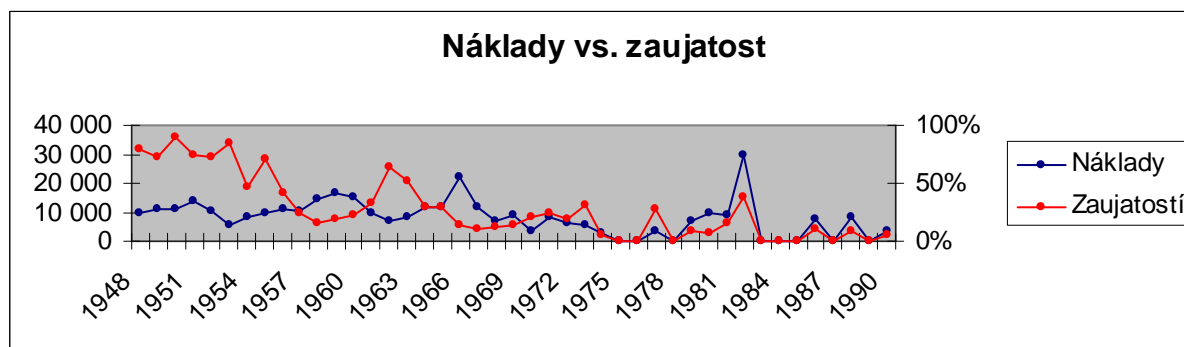
2. 1. 5 Interpretace výsledků

Výsledky kvalitativní a kvantitativní analýzy předmluv potvrzují naše počáteční hypotézy a zároveň je rozvádějí do širších souvislostí. Porovnáme-li v průběhu let křivku celkových nákladů frankofonních titulů s křivkou zaujatosti, zjistíme, že do 1. poloviny 50. let je v poměru dvou číselných řad patrná záporná hodnota korelace (Obr. 14). To znamená, že přibližně do 70. let knihy s nejzaujatější předmluvou vycházely v nejnižších nákladech a naopak. Na tento trend mohlo mít vliv několik skutečností, mezi něž jistě patřil i například nedostatek papíru po roce 1948. Největší úlohu však připisujeme především dobové „cenzuře“. Tituly s výrazně tendenční předmluvou totiž mohly mít dvojí charakter. Podle výpovědí pamětníků zmíněných v předchozích částech práce tendenční předmluva od oficiálně uznávaného odborníka často takzvaně zaštiťovala v té době problematické dílo či autora. Když zvážíme, že jsme se zároveň dozvěděli, že tituly s menším nákladem byly méně sledované nadřízenými orgány, vyplyne nám logické vysvětlení. To by mohl být případ například sbírky básní Arthura Rimbauda s předmluvou Lumíra Čivrného (r. 1956) nebo Guillaumea Apollinaira s předmluvou Vítězslava Nezvala (r. 1958). Ve vztahu k výše zmíněnému „zaštiťování díla předmluvou“ je třeba také zmínit, že i netendenční předmluvy zvláště v 50. letech někdy doplňoval přidaný odstavec textu, který jim dodával potřebný ideologický punc. Tyto dodatky nemají podpis autora, nicméně z jejich stylistiky je zřejmé, že jím není autor předcházející předmluvy.

Výhradně zaujaté předmluvy měla dále pochopitelně díla, která ideálům socialistického realismu skutečně odpovídala, například Pamflety proti příživníkům Paula-Louise Couriera s předmluvou Jana O. Fischera (r. 1952). Do této kategorie také spadají díla neznámých socialistických autorů, které edice, podle slov Jiřiny Zumrové, takzvaně „objevovala“ v dobách, kdy na nakladatelství více doléhala cenzurní praxe. Nízké náklady by bylo možné vysvětlit tak, že si zřejmě tvůrci edice uvědomovali malý zájem veřejnosti o podobná díla, vydávaná jistě nezřídkou z ideologických důvodů. Zároveň totiž vycházely svazky se zcela netendenčními předmluvami například Ludvíka Kundery, Jana Vladislava nebo Jana Zábrany, jejichž náklady byly naopak vysoké. Zmíněné předmluvy zachovávaly netendenční interpretaci daného díla, nutno však poznamenat, že se nejednalo ani o žádný protest proti režimu – jejich autoři zůstávali ve vztahu k ideologii neutrální. Tyto skutečnosti by mohl ovlivňovat i fakt, že na počátku socialistického režimu v Československu stále ještě na

důležitých kulturních postech setrvali významní předváleční odborníci, což byl později v době normalizace jev spíše řidší.

Od 70. let se vzájemný vztah obou křivek obrací (Obr. 14). Platí, že čím tendenčnější měla kniha předmluvu, tím větší byl i její náklad. V souvislosti se všemi zjištěnými fakty tak lze usuzovat, že v době normalizace ideologické hledisko výrazně převládalo nad odborným. Zatímco v období 50. let vydání díla často neurčovala kvalita díla (například v případě nově objevovaných „klenotů socialistické literatury“), ale odborné hledisko se projevilo v obsahu předmluvy a výši nákladů daného titulu, v 70. letech není jednoduché takzvaně kvalitní a nekvalitní tituly odlišit. Přestože celková tendenčnost předmluvy je ve srovnání právě s 50. lety nižší, snahou o interpretaci nesocialistické literatury podle dogmat socialistického realismu docházelo hlavně v 70. letech často k závažnému zkreslování. Podle našich výsledků by se proto dalo téměř tvrdit, že v konečném důsledku se tendenčnost v období 50. a 60. let podepsala na odborné stránce produkce méně než později doba 70. a 80. let. Opět je to možné částečně vysvětlovat masivní emigrací inteligence po roce 1968. Nutno ale zdůraznit, že předmluvy v 70. a 80. letech nesklouzávají ke stejné prvoplánovité tendenčnosti zdůrazněné užíváním stranické rétoriky jako předmluvy z období ze začátků edice. Jejich tendenčnost je, řekněme, rafinovanější. Projevuje se ve volbě některých slov, která neodkazují ke stranické rétorice na první pohled, ale v celkové stylizaci, nebo v posunu interpretací, jež vyznívají zdánlivě důvěryhodně. Autoři předmluvy také citují výhradně sovětskou odbornou literaturu a srovnávají dané spisovatele pouze s představiteli socialistického realismu. Na druhou stranu místy zmiňují anglosaskou literaturu nejen v kritickém kontextu a historické souvislosti nezakreslují téměř vůbec. Vycházejí také tituly s netendenčními předmluvami, ale v nepoměrně nižších nákladech než v 50. a především v 60. letech.

Obr. 14

2. 2 Dotazníkové šetření

2. 2. 1 Výzkumné cíle a hypotézy

V první části výzkumu jsme zjistili, že předmluvy edice Světová četba skutečně v určitých případech vykazují rysy tendenčnosti. Z toho potom plyne zkreslování informací, které text předmluvy nabízí ve vztahu k danému dílu či jeho autorovi. Vysledovali jsme ale také, že docházelo k takzvanému „zaštiťování díla předmluvou“ nebo k případům, kdy se do vysoce odborného a kvalitního textu předmluvy místy infiltrovala ideologická rétorika. Tato výběrová poplatnost panující ideologii, či zjednodušeně kulturně-politickému kontextu doby, je patrná, avšak dovede-li ji příjemce, respektive čtenář, správně interpretovat, může přistupovat k textu předmluvy nadále jako ke kvalitní odborné studii, čerpat z něj informace a postihnout tak jádrový smysl sdělení.

Tyto skutečnosti jsou zřejmé pro generaci dnešních pedagogů, lze však jen odhadovat, zda k nim se stejnými předpoklady přistupuje i generace žáků a zda s nimi umí nakládat, aniž by se tito žáci dopouštěli dezinterpretace ve vztahu k dílu či jeho autorovi. Námi zkoumané předmluvy totiž patří mezi materiál, z něhož žáci mohou běžně čerpat informace. Lze předpokládat, že tak činí především ve chvíli, kdy s daným titulem dále pracují, což se nejčastěji děje v rámci vyučování. Dalo by se proto očekávat, že pedagog v rámci literární výchovy na úrovni střední školy seznámí žáky nejen s primární, ale i se sekundární literaturou. Jedná se o důležitou součást vyučování, jejíž součástí by mělo být právě vysvětlit žáků, jakým způsobem se v obsazích české odborné literatury, zde konkrétně v obsazích předmluv či doslovů, projevuje dobový politicko-kulturní kontext, co to znamená pro význam daného textu a jak je ho proto zapotřebí interpretovat. Lze totiž odhadovat, že žák bude bezvýhradně věřit textu předmluvy, aniž by zjišťoval jeho autora, dobu vydání či další souvislosti. Neověří si získané informace a bude je citovat včetně zkreslující ideologické rétoriky.

Cílem druhé části výzkumu je proto prostřednictvím kvantitativního výzkumu za využití dotazníkového šetření mimo jiné zjistit, jestli se v českých středních školách během literárního vyučování používají texty předmluv jako didaktická pomůcka. Nejprve se zaměříme na samotný fakt, jestli žáci předmluvy čtou a pracují s nimi, potom ověříme, zda se

tak děje v rámci školního vyučování, a v poslední řadě se budeme ptát po přístupu pedagoga k problematice předmluv. Navazujeme na předchozí část výzkumu, která se věnovala výhradně textům předmluv Světové četby, a proto i druhá část výzkumu co nejužěji směřuje právě k tomuto výzkumnému vzorku. Stanovili jsme si několik dílčích hypotéz. První představuje tvrzení, že žáci **pracují** s předmluvami jako se sekundární literaturou, ale míru tendenčnosti **nejsou schopni** sami rozeznat. Podle další hypotézy očekáváme, že pedagogové **vedou** žáky v rámci literární výchovy ke správné interpretaci předmluv; **učí** je rozpoznávat tendenčnost a vhodně pracovat s informacemi. Poslední hypotéza potom předpokládá práci se samotnou edicí Světová četba, kterou pedagog **zasadí** do kulturně-politického kontextu.

H 1: Žáci pracují s předmluvami jako se sekundární literaturou.

H 2: Žáci nejsou schopni sami rozeznat míru tendenčnosti v textu.

H 3: Učitelé vedou žáky ke správné interpretaci předmluv.

H 4: Žáci sami vyhledávají knihy z edice Světová četba.

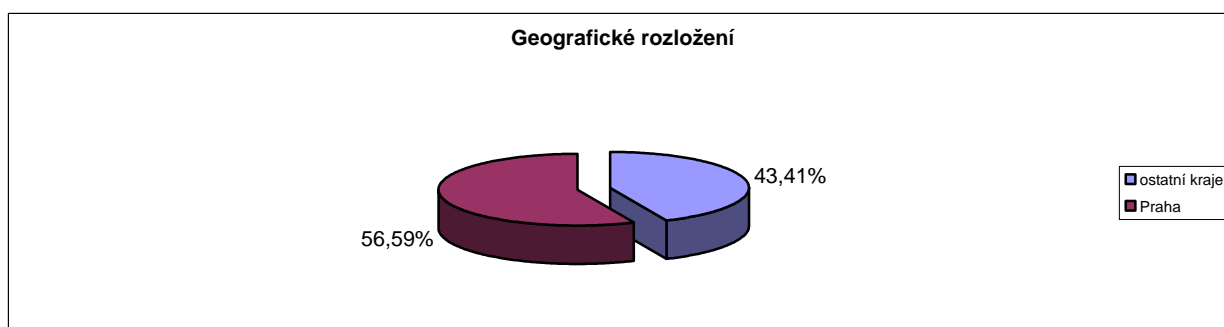
2. 2. 2 Metodika výzkumu

Šetření, ze kterého vyvozujeme závěry, je především kvantitativní, respektive statistické – jedná se o reprezentativní výzkum žáků gymnázií v České republice. Metodou výzkumu je dotazníkové šetření *face-to-face*. Respondenti vyplňovali dotazníky za přítomnosti učitele/tazatele, který byl předem proškolen autorkou rigorózní práce, aby se podmínky zadávání dotazníku v průběhu šetření neměnily. Podle informací, které jsme dostali od tazatelů z terénu, nečinilo dotazování žádné nesnáze. Respondenti byli velmi komunikativní, u některých otázek se značně rozepsali. Díky tomu se podařilo zjistit více informací a rozšířit tak naše předpoklady.

Vyplňování trvalo vždy v průměru 25 minut. Povaha otázek byla smíšená – jednalo se o uzavřené otázky, které však prostřednictvím posledního bodu ("jiná zkušenost") dávaly žákům možnost vyjádřit se slovně. Tato otevřená otázka na závěr každé sady odpovědí ani *short answer item* (testová úloha se stručnou odpovědí), ani jako *extended response items* (testová úloha se širokou odpovědí). Variability dotazování jsme se snažili dosáhnout možností *multicheck*, tedy tím, že respondenti mohli zvolit víc odpovědí.

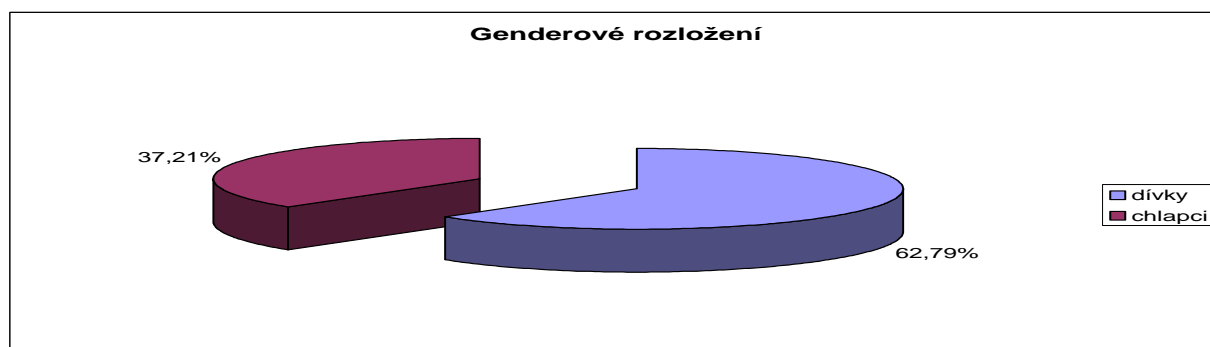
Dotazník je celkově sestavený tak, aby nabízel maximální množství možnosti k odpovědi. Vzhledem ke skutečnosti, že se předmluvy titulů Světové četby svým obsahem blíží spíše k charakteru doslovu, uvádíme v dotazníku vždy *předmluva/doslov*, abychom zvýšili šanci, že si pod názvem každý žák představí správný typ textu. Pro použití dat v tabulkách otázky obsažené v dotazníku krátíme z důvodů omezeného prostoru, na případnou genderovou nekorektnost nebereme zřetel.

Kvantitativní analýzy jsme provedli na celkovém počtu pěti set vyplněných dotazníků. Oslovili jsme deset gymnázií, konečný vzorek, ze kterého vychází data našeho výzkumu, čítá osm gymnázií. Aby byl výzkumný vzorek co nejrozmanitější, zahrnuli jsme gymnázia na území hlavního města Prahy i v ostatních českých krajích. Přibližně 43 % dotazníků tak vyplnili žáci mimopražských gymnázií, 56 % potom žáci pražských gymnázií.

Obr. 15

Poměr chlapců a dívek byl na zvolených pražských a mimopražských gymnáziích zhruba srovnatelný, v Praze jsme zaznamenali o několik procent vyšší převahu dívek nad chlapci, což se však ve výsledcích výzkumu podle našeho názoru nijak neprojevalo. Celkově na dotazníky odpovídalo 37 % chlapců a 62 % dívek. Podle našich zjištění rozložení odpovídá běžnému poměru chlapců a dívek ve třídách českých gymnázií.

Obr. 16

Věk respondentů se pohyboval mezi sedmnácti a dvaceti lety. Naším záměrem bylo dotazovat se žáků posledního ročníku gymnázia, tedy těch, kteří měli v době vyplňování dotazníku ukončené předposlední pololetí před ukončením středoškolského studia a připravovali se na maturitu. Průzkum jsme zúžili právě na gymnázia, protože se jedná o typ střední školy, která žákům poskytuje všeobecně vzdělávací náplň výuky. Nepřipravuje je pouze k výkonu povolání ani se je nepokouší směřovat k budoucí profesi, ale poskytuje jim základy, které jim umožňují v budoucnu uspět v dalším akademickém studiu.

Z celkového objemu dotazníků se nám jich vrátilo 98 %. Současně ale musíme konstatovat, že jsme dotazníky nezadávali sami, ale spolehli se na učitele daných tříd, kteří byli pouze krátce proškoleni. V případě některých žáků tak došlo k nepochopení otázky, nejpravděpodobnější vysvětlení tohoto jevu je právě nedostačující instruktáž ze strany zadavatele. V rámci statistiky jsme proto odpovědi, které se nevztahovaly k dané tematické, nezařadili. Naopak u žáků, kteří zvolili jen některé otázky, případně u otázek zaškrávali více odpovědí, zahrnuje všechny odpovědi. Doplnující slovní odpovědi potom rozebíráme zvlášť - lze konstatovat, že pro nás mají vysokou vypovídající hodnotu, a to především v případě sdělení, která se opakují. Pokud žák neodpověděl vůbec, nezaznamenáváme to jako zvláštní druh odpovědi, ale u všech alternativ uvádíme nulu. Část II dotazníku, která se týká Světové četby, vyhodnocujeme zvlášť – v mnoha případech se totiž stávalo, že žák vyplnil jako odpověď na první otázku (Znalost edice Světová četba) „neznám“ a dál už tuto část nevyplňoval.

Dotazník obsahoval tři části. První dvě mají formu polouzavřených otázek, jedna se týká problematiky předmluvy jako didaktické pomůcky v rámci školní literární výchovy. Zjišťuje, zda žáci s knižními předmluvami pracují, jestli si ověřují obsahy těchto předmluv a jestli mají zkušenosti s tendenčností předmluv. Druhá část potom zkoumá znalost zkoumaného

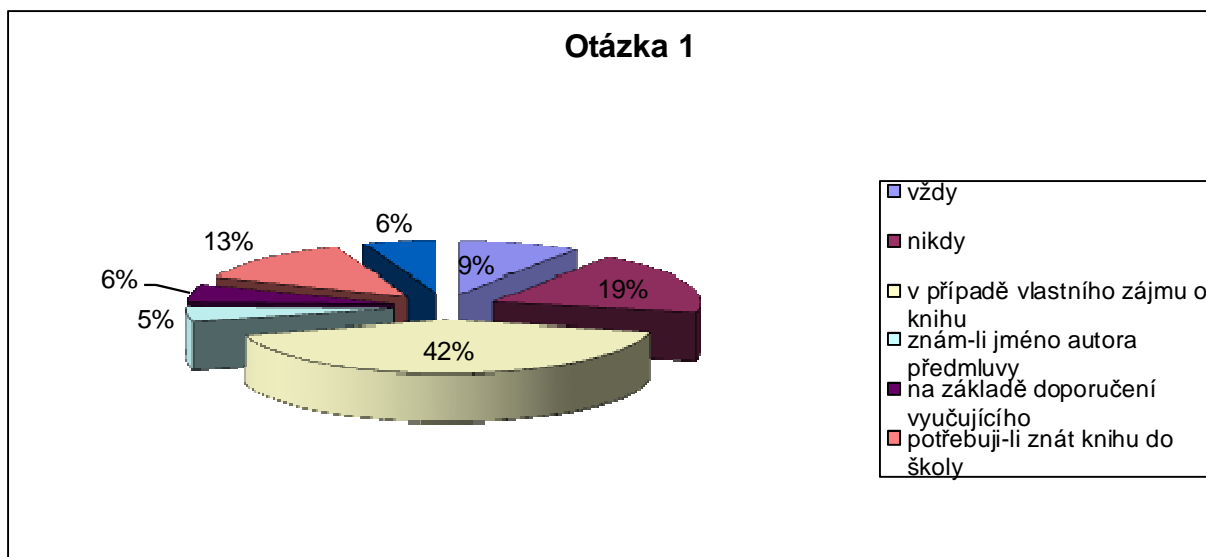
materiálu. Klade žákům stejné otázky, ale soustředí se již na edici Světová četba. Nakonec ve třetí části žáci sami pracovali s textem a pokoušeli se na základě okamžité zkušenosti odhalit a popsat možnou tendenčnost v konkrétním úryvku předmluvy, vydané v edici Světová četba.

2. 2. 3 Vlastní analýza

2. 2. 3. 1 Předmluva jako didaktická pomůcka

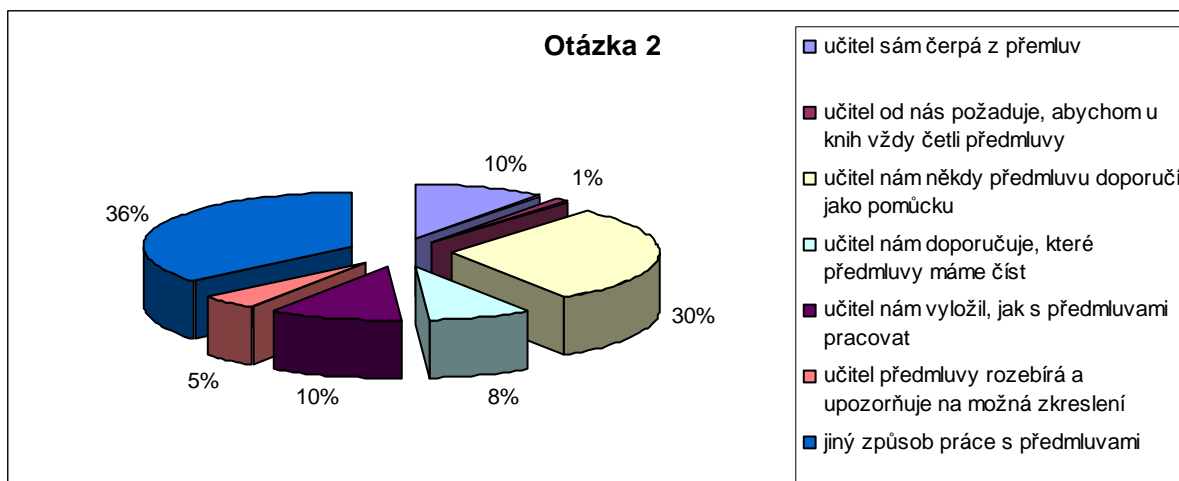
První otázka části výzkumu, která se věnovala funkci předmluvy jako didaktické pomůcky obecně, se zaměřila na samotný fakt, zda žáci s předmluvou pracují. Otázka byla položena tak, aby možné odpovědi mohly postihnout široké spektrum zjištění. Nejenže zjišťovala, zda žáci sami čtou předmluvy, ale i za jakých podmínek. Dále jsme se okrajově ptali i na práci s předmluvami ve vyučovací hodině. Jednou z možností odpovědi bylo to, že předmluvu žákovi doporučil učitel. Ukázalo se, že 42 %, tedy téměř polovina dotázaných žáků předmluvy čte, a to v případě vlastního zájmu o danou knihu. Zároveň ale druhá největší skupina (19 %) dotázaných žáků odpovědělo, že předmluvy nečte nikdy. Třináct procent žáků potom s předmluvami pracuje jen tehdy, pokud potřebuje danou knihu znát do školy. Proti těmto třem nejfrekventovanějším možnostem jsou další odpovědi (vždy čtu předmluvy; předmluvy čtu na doporučení učitele; předmluvy čtu, znám-li autora knihy) ve značné menšině. Jako jiný důvod, proč se věnovat předmluvě, uváděli žáci nejčastěji, že si u ní přečtou začátek, a zaujme-li je, dočtou si ji celou. Z výsledků u této otázky tak můžeme usuzovat, že při rozhodování o četbě předmluvy je pro žáky rozhodující zájem o dané dílo. Za důležitější zcela správně považují obsah tohoto díla, nikoli předmluvu. Předmluvě se tak žáci věnují pouze ve chvíli, kdy chtějí nebo potřebují dílo, které četbě předchází, hlouběji poznat. Podstatnou motivaci pro ně představuje také plnění školních povinností – z vlastní iniciativy používají předmluvu jako rozšiřující pomůcku k literárně historickému vzdělávání. Doporučení vyučujícího při tom rozhodující roli nehraje.

Z dílčích výsledků jsme navíc zjistili, že důraz na školní potřeby kladou více žáci pražských škol. Odpověď „čtu předmluvy, potřebuji-li dané dílo znát do školy“ zvolilo celkem 13 % žáků, ale z toho bylo 71 % žáků pražských škol. Podobný poměr vznikl, když jsme se na tuto otázku podívali z genderového hlediska. Více než 60 % respondentů s touto odpovědí byly dívky.

Obr. 17

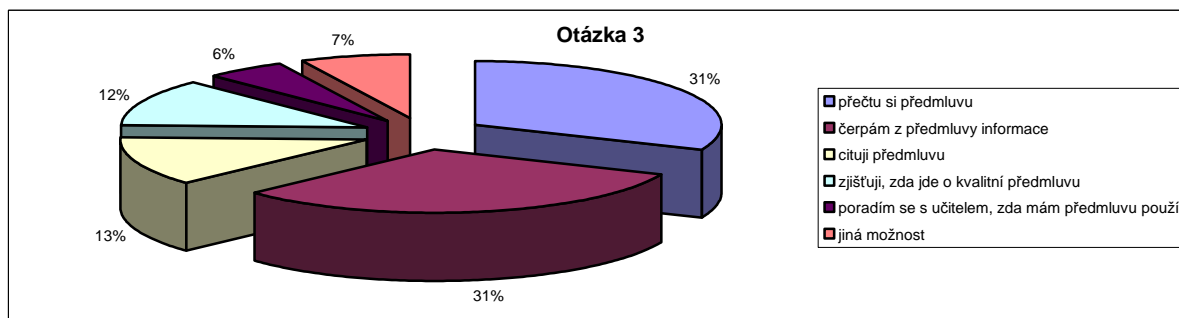
Druhá otázka se už konkrétně zaměřila na práci s předmluvami ve vyučování. Překvapivě nejčastěji žáci volili otevřenou odpověď, kde potom vyjadřovali vlastní názor. Zde je třeba podotknout, že jsme záměrně nezařadili možnost, že učitel s předmluvami nepracuje vůbec. Žáci si proto z poslední otevřené odpovědi právě tuto možnost udělali, a to celých 36 % z dotázaných. Častěji opět žáci mimopražských škol – tuto možnost jich zvolilo celých 88 %. Nejfrekventovanější byla formulace "žádná (práce s předmluvami ve vyučování)", „nepracujeme (ve vyučování) s předmluvami“ nebo „nezmiňujeme se o předmluvách“. Učitel ve vyučování doporučuje předmluvu jako pomůcku jen v případě 30 % žáků. Jen v 10 % procentech případů potom žákům vyloží, jak s předmluvami pracovat. Zároveň ale stejné množství žáků tvrdí, že učitel sám z předmluvy bez uvedení kontextu čerpá. Za pozoruhodné považuje zjištění, že tento dojem mají téměř výhradně žáci pražských škol. S podrobným výkladem předmluvy, upozorněním na možné zkreslení či přímo s doporučením konkrétní předmluvy jako kvalitního materiálu se potom žáci téměř nesetkávají.

Obr. 18

Třetí otázka se zaměřuje na vlastní iniciativu ve vztahu k práci s předmluvami. 31 % dotázaných žáků předmluvu čte, stejné procento žáků se poradí s učitelem, zda má předmluvu použít například v referátu, čtenářském deníku apod. Celých 13 % žáků obvykle předmluvy cituje a 12 % si zjišťuje, jestli se jedná o kvalitní text s ověřenými informacemi. Opět jsme záměrně mezi odpovědi nezařadili zamítavé hledisko, tedy „předmluvy nečtu a/nebo s nimi nepracuji“. Tuto odpověď tak žáci psali vlastními slovy v závěrečné otevřené odpovědi, a to v 7 % případů. Nejčastěji jsme se setkávali s odpovědí "předmluvy nepoužívám" a „z předmluv nečerpám“. Přístup žáků se nijak výrazně nelišil v pražských školách a v mimopražských, zřetelné rozdíly jsme nezanamenali ani v rámci genderu.

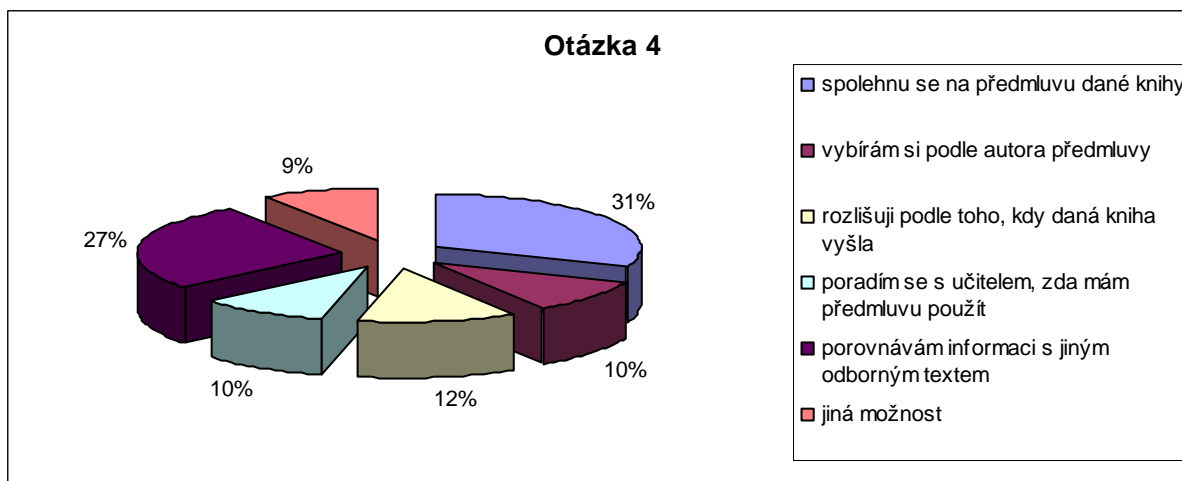
Jelikož se jednalo o dotazník, kde nebyl omezený počet odpovědí, považujeme za velmi vypovídající kombinaci odpovědí. Jen ve dvou případech žáci zaškrtnuli zároveň "při vypracovávání vlastního referátu o knize nebo autorovi si přečtu předmluvu" a „při vypracovávání vlastního referátu o knize nebo autorovi zjišťuji, zda je předmluva kvalitní“. Naopak velmi častá byla kombinace odpovědí „při vypracovávání vlastního referátu o knize nebo autorovi si přečtu předmluvu", "čerpám-li informace z předmluvy, spolehnu se na předmluvu" a zároveň „uvědomuji si, že předmluva může obsahovat zkreslené informace“. Lze tedy konstatovat, že žáci předmluvy používají, ale správnost informací v nich obsažených ověřují jen výjimečně. Silnou pozici zde má názor a celkový přístup učitele. Usuzujeme tak, že v této problematice je to právě on, kdo může žákům vysvětlit možnou tendenčnost, protože sami žáci na něj spoléhají.

Obr. 19

Dále jsme postupovali ke konkrétněji mířeným otázkám. Tázali jsme se na způsob, jakým žáci k předmluvě přistupují při samostatné práci. Největší část dotázaných se spoléhá na informace, které jsou v předmluvě obsažené. Téměř třicet procent žáků se ale také snaží tyto informace ověřovat, k čemuž volí metodu obsahové komparace s jiným odborným textem. Takový přístup odkazuje k vyspělé samostatné práci současných žáků středních škol, zároveň však i poukazuje na skutečnost, že pro ně má odborná literatura vyšší autoritu než například vyučující. Pouze deset procent žáků by se totiž se svým vyučujícím poradilo, z jakého textu mají čerpat. K dalším ověřovacím metodám využívaným nezanedbatelným procentem žáků (10 a 12 procent dotázaných žáků) patří zjišťování historických souvislostí, tedy především doby vzniku daného textu, nebo snaha lépe zařadit jeho autora do literárně historického kontextu.

Tendenci více ověřovat používaný materiál vykazují žáci pražských škol, současně mají taky vyšší důvěru v autoritu – často zde dochází k odkazování na zkušenější osobu, ať už jde o člena rodiny nebo právě vyučujícího. Jen v devíti procentech případů jsme se setkali s odpovědí, že tázaný s předmluvami nepracuje a informace čerpá z jiných zdrojů.

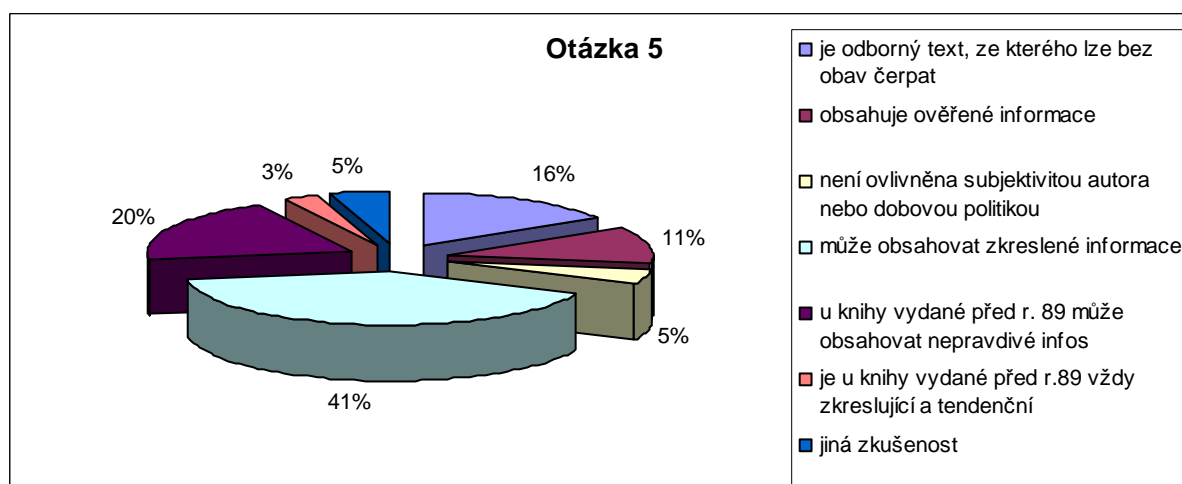

Obr. 20

Schopnost žáků charakterizovat předmluvu se v téměř polovině případů omezila na konstatování, že jde o odborný text, který může obsahovat zkreslené informace. Přes 20 % dotázaných potom upřesňuje, že zkreslené informace mohou obsahovat zejména předmluvy vydané před rokem 1989. Dokonce necelá 3 % žáků se domnívají, že předmluvy vydané v tomto období obsahují výhradně nepravdivé informace. Zde došlo k zajímavé situaci z genderového hlediska, neboť tuto možnost neuvedl žádný chlapec, pouze dívky. Daný výsledek však nepovažujeme za vypovídající. Naopak 16 % žáků (již ve stejném genderovém poměru) považuje předmluvy za text, z něhož lze bez obav čerpat. Jen o 5 % žáků méně pak tvrdí, že předmluva obsahuje pouze pravdivé a ověřené informace. Důvěra v netendenčnost předmluv je ještě silnější u celých 5 % žáků, kteří se domnívají, že předmluva není nikdy ovlivněna dobovou politikou ani subjektivitou autora.

U otevřené odpovědi jsme se poprvé setkali s nejednotnými odpověďmi, z čehož lze usuzovat, že na předmluvu jako žánr mají žáci vlastní názor – jsou s problematikou seznámeni a se žánrem pracují. Otázku, která od žáků vyžadovala nejzákladnější charakteristiku předmluvy jako žánru, jsme v dotazníku umístili až na konec záměrně, neboť jsme chtěli dosáhnout toho, aby k ní tázaní přistupovali s předporozuměním. Diskuze, kterou každý z tázaných musel v duchu vést u předchozích otázek, jej vtáhla do komplexnějšího vnímání zkoumaného fenoménu a odpovědi tak byly pestřejší, přestože se v podstatě jednalo jen o jednodušší formulaci první otázky. Svou zkušenost s předmluvou popisovali žáci například slovy „je to uvedení do děje knihy, autor vysvětluje, popřípadě uvádí, že některé informace v knize jsou zkreslené“ nebo „předmluva nemusí obsahovat žádné informace, může jít o názor ryze

subjektivní nebo o setkání s autorem“. U některých odpovědí jde porozumění ještě dál a tázaný přímo reaguje na možnou tendenčnost předmluv, což jako záměr tazatele vyplývá z předcházejících nabízených možností odpovědi – „předmluvy před r. 1989 (za vlády komunistů) беру částečně i jako snahu obhájit knihu před zapřísáhlými komunisty a myslím, že je pravděpodobné, že zde budou zdůrazněny ty části knihy, které odpovídají socialistickým myšlenkám, přestože ve skutečnosti takovou váhu nemají.“ Tuto odpověď považuji za důležitou, neboť v podstatě přesně popisuje zjištění, ke kterým jsme se dobrali v rámci první části analýzy. V kontextu rozlišení mimopražských a pražských škol došlo u této otázky k zajímavému jevu. V mimopražských školách se žáci ve vyšší míře plně spoléhají na předmluvu jako zdroj informací, zároveň jsme ale právě v mimopražských školách získali přes tři čtvrtiny otevřených odpovědí (možnost "jiná zkušenost") vlastními slovy, které jsme zmiňovali výše. Můžeme konstatovat, že v mimopražských školách se žáci dělí do dvou zcela rozdílných skupin, z nichž jedna se o předmluvy nezajímá vůbec a spoléhá se i na neověřené informace (hlavním cílem je splnění úkolu pro vyučování). Druhá potom projevuje vlastní zájem, který formuluje vyzrálým způsobem se zřetelným porozuměním námi zkoumané problematiky. Pražské školy naopak zahrnují průměrné odpovědi. Žáci se o předmluvy zčásti zajímají, nebrání se mimoškolnímu sebevzdělávání, mají vlastní literárně historické znalosti, zčásti se pak upínají především ke splnění školního úkolu.

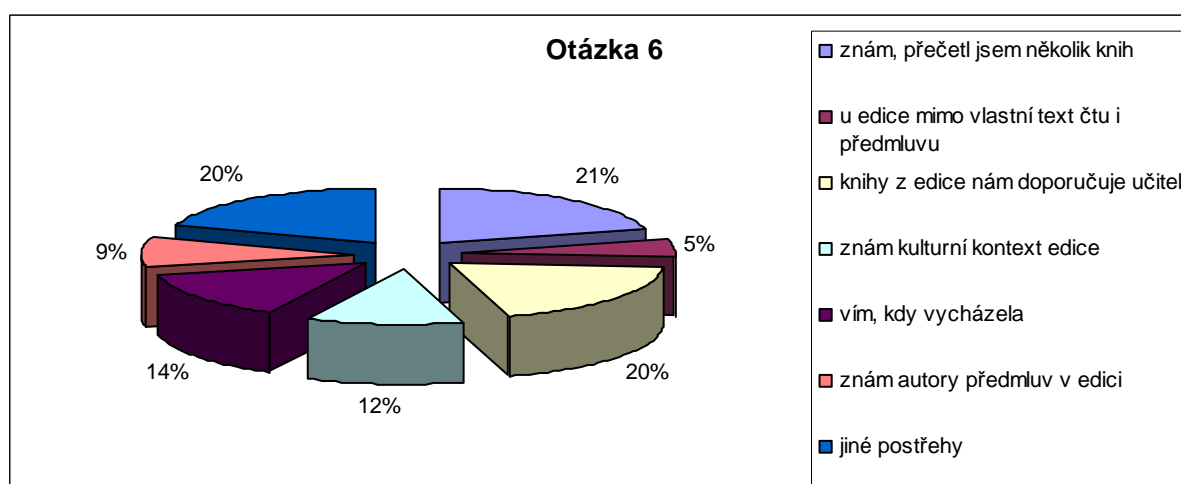

Obr. 21

2. 2. 3. 2

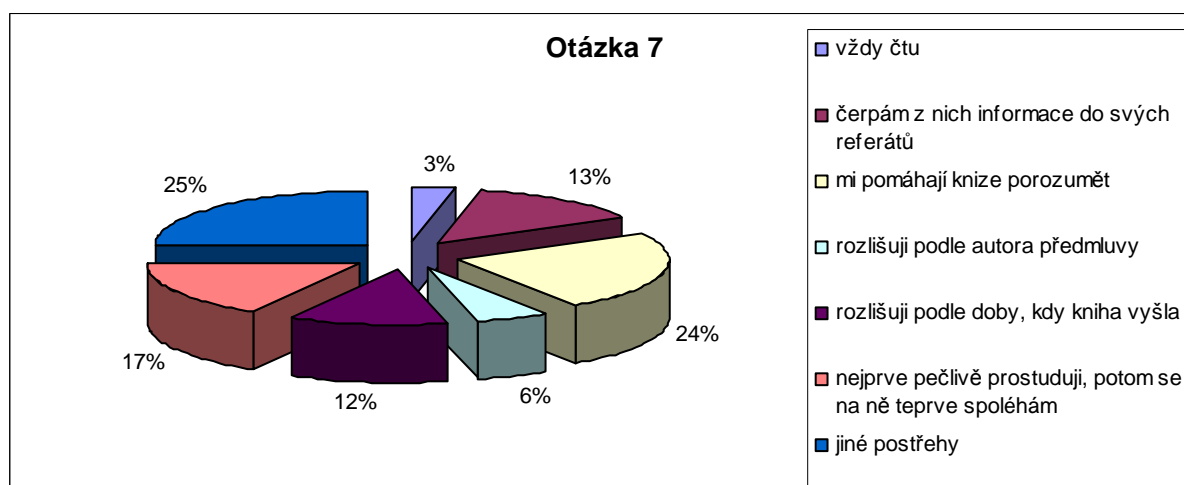
Znalost zkoumaného materiálu ze strany žáků

V otázce, která měla zjistit znalost Světové četby mezi českými žáky středních škol, jsme opět záměrně vynechali negativní odpověď. Ta se nám následně promítla do poslední, otevřené odpovědi. Mezi jinými postřehy tak pětina celkového počtu žáků uváděla především to, že knihy edice Světové četby nikdy neměli v ruce, tituly edice neznají, nebo dokonce ani neví o existenci dané edice. Nepatrně ale převládají žáci, kteří edici znají a několik titulů přečetli. V obou případech je zajímavý poměr žáků mimopražských a pražských středních škol – lze usuzovat, že edice Světová četba je obecně známější v hlavním městě. Zde ji dokonce žákům doporučuje vyučující (celkově 5 % žáků, z toho 70 % pražské školy). Z generového hlediska edici Světová četba znají častěji dívky než chlapci, a to v Praze i mimo Prahu (poměr 80 % dívek ku 20 % chlapců). Celých 12 % dotázaných dodává, že zná kulturní kontext edice, bližší informace, co si pod tímto tvrzením představuje, jsme nezjišťovali. Celkově ale můžeme konstatovat, že například předmluvy dané edice zná jen velmi malé množství dotázaných. Tato informace je pro nás důležitá ve vztahu k vlastní práci s textem v následující části výzkumu. Se skutečným kulturním kontextem textů, které zde vycházely jako předmluvy, je seznámeno jen nízké procento dotázaných žáků, a tak můžeme jejich zjištění v rámci šetření považovat za dostatečně spontánní, aby nám poskytlo relativně ucelený obraz této problematiky na současných českých školách.

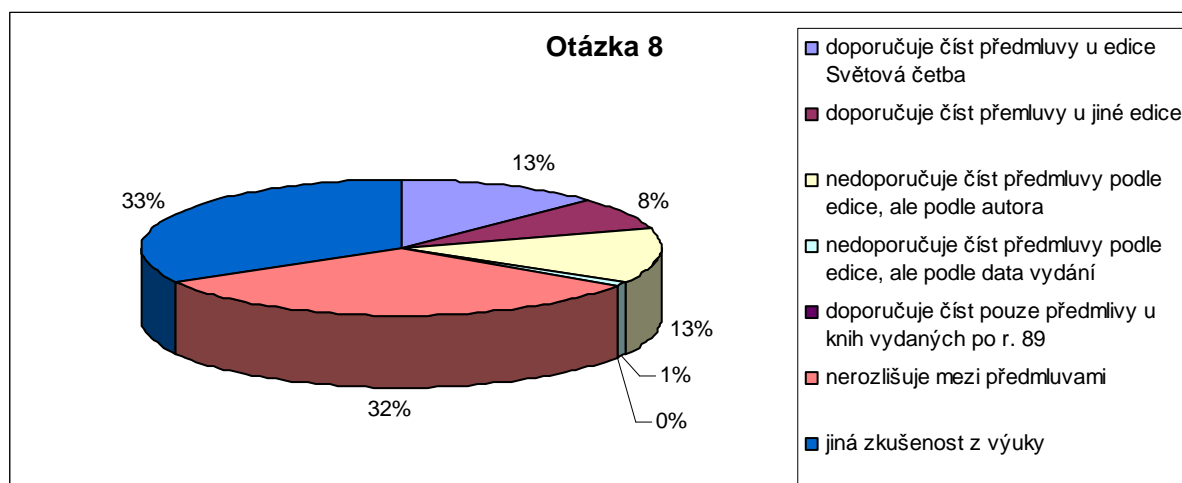
Obr. 22

Ve chvíli, kdy jsme se začali ptát konkrétně na předmluvy dané edice, negativní odpovědi se zase kumulovaly v rámci závěrečné otevřené odpovědi. Z toho usuzujeme, že Světovou četbu nezná asi čtvrtina českých žáků. Odpovědi na konkrétní otázky týkající se předmluv edice jsou potom rozprostřeny v rámci zbývajících částí vzorku, tedy zobecníme-li to, přibližně 75 % dnešních žáků. I u těchto tří čtvrtin si však nemůžeme být jisti, zda se jejich odpovědi týkají výhradně zkušenosti s edicí Světová četba, nebo jestli jde v některých případech o zobecnění přístupu daného respondenta. Z výsledků vyplývá, že předmluva (v rámci edice Světová četba) pro žáky představuje odborný materiál, který jim pomáhá knize porozumět. Častěji se k předmluvě obracejí v chvíli, kdy hledají zdroj informací pro svoji školní práci (13 %), než z vlastního zájmu o předmluvu nebo knihu samotnou (3 %). Žáci obvykle předmluvu prostudují (17 %), případně se poradí se zkušenější osobou. Spolehlivost předmluvy odvozují od toho, kdo je její autor (6 %), nebo podle doby, kdy byla poprvé vydána (12 %). Zvážíme-li, že jsme se během vyhodnocování výsledků ve velké míře setkávali s absencí jakéhokoli ověřování informací obsažených v předmluvě, tyto odpovědi jsou překvapivé. Poprvé vykazují skutečnost, že žáci samostatně přemýšlí, a tudíž jsou méně náchylní k tomu, aby přijímali za své zkeslené informace, které jsou ovlivněné tendenčností doby minulé. Lze říci, že vhodnějším způsobem k předmluvám přistupují žáci mimopražských škol. Skutečnost, že je její text potřeba pečlivě prostudovat zmiňovali až dvakrát více než žáci pražských škol. Žáci mimopražských škol taky častěji rozlišují kvalitu předmluvy podle jejího autora a roku prvního vydání.

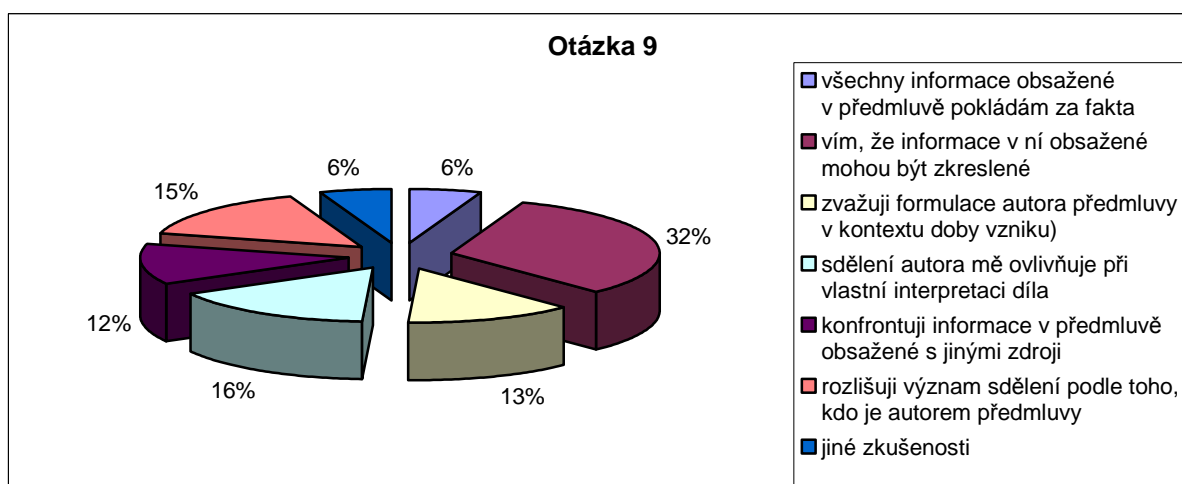
Obr. 23

Přístup vyučujících k práci s předmluvou v rámci literárního vyučování na středních školách se podle našeho sledování také výrazně liší v pražských a mimopražských školách. Zjištění, že s předmluvami edice Světová četba pracuje pouze 13 % vyučujících (z toho 82 % vyučujících na pražských školách), koresponduje s výsledky u otázky 6. Více než tři čtvrtiny učitelů a jejich žáků edici Světová četba neznají či nezmiňují, a tudíž nepracují s předmluvami, které v edici vycházely. K tomuto závěru odkazují i odpovědi žáků v poslední otevřené otázce, již zvolilo nejvíce, tedy 33 % dotázaných. Nejčastější formulací bylo „neřešíme žádné předmluvy“ a „nemluvíme o edici Světová četba“, tyto odpovědi se objevovaly v různých variantách. Můžeme tak konstatovat, že dílčím výsledkem výzkumu je zjištění, že dohromady téměř polovina žáků českých středních škol nepracuje nejen s předmluvami edice Světová četba, ale dokonce s žádnými předmluvami - předmluva v jejich vidění představuje pouze možný a snadno zaměnitelný zdroj informací potřebných pro vypracování školních úloh. Navíc vyučující doporučují žákům číst předmluvy pouze v 21 % případů (13 % doporučuje předmluvy edice Světová četba, 8 % jinou edici). Nejčastějším jevem v této části výzkumu se tak stala skutečnost, že vyučující v rámci výuky nerozlišují mezi předmluvami (32 %), a to ani ve vztahu k autorovi (konkrétní autory předmluv žákům během výuky představilo jen 13 % vyučujících), ani ve vztahu k roku vydání (1 % vyučujících doporučuje číst předmluvy podle data vydání). Navíc jsme zjistili, že se žádný z dotazovaných žáků nikdy nesetkal s tím, že by vyučující doporučoval číst přednostně předmluvy v knihách vydaných po roce 1989 – souvislost mezi možnou tendenčností odborných textů a rokem 1989 nebyla u žáků podle jejich odpovědí vytvořena.

Obr. 24

Na závěr jsme se pokusili o zobecňující otázku, a to se záměrem, že se v ní projeví veškeré porozumění, které žáci získali v rámci kontextu předchozích otázek. Získali jsme široké spektrum tvrzení, která vytvářejí relativně ucelenou představu o přístupu žáků k předmluvám. Za potěšující výsledek považujeme, že zatímco 6 % žáků pokládá všechny informace obsažené v předmluvě za fakta, 32 % žáků ví, že tyto informace mohou být zkreslené. 12 % žáků proto informace v předmluvě vždy konfrontuje ještě s jinými zdroji, například s odbornou publikací na stejné téma. 13 % žáků potom zvažuje sdělení autora předmluvy podle roku vydání předmluvy a 15 % žáků si zjišťuje informace o samotném autorovi a až podle toho se rozhoduje o věrohodnosti předmluvy. 16 % žáků ale připouští, že ho interpretace obsažená v předmluvě vždy ovlivňuje ve vlastním vnímání daného díla. Odpovědi byly stejně rozvrstvené mezi mimopražské a pražské žáky, z genderového hlediska také nedošlo k žádným relevantním zjištěním. Pouze v poslední otevřené otázce, kterou si zvolilo 6 % žáků, odpovídaly především dívky (86 %). Jejich vlastní formulace se negativně vymezovala vůči čtení předmluv, a to nikoli ve vztahu k edici Světová četba, ale obecně. Z toho lze usuzovat, že dívky čtou předmluvy méně než chlapci.

Obr. 25

2. 2. 3. 3 **Schopnost žáků odhalit tendenčnost předmluvy**

Vybírali jsme úryvky na základě vyhodnocení první části výzkumu, ve všech úryvcích se vyskytovala určitá míra tendenčnosti. Vzhledem k tomu, že se jednalo o texty z různých

časových období (nejstarší z roku 1949, nejmladší z roku 1979), projevuje se tendenčnost textů rozdílnými způsoby. Obzvlášť u úryvků z šedesátých let se projevuje spíše na úrovni lexika, nikoli významu. Současně jsme volili úryvky předmluv, které psali autoři známí svou sympatizací s minulým režimem (např. Jan Řezáč), i takových, jejichž autoři byli ve své době (a jsou dodnes) uznávanými a režimu nepoplatnými odborníky v daném oboru (např. Jiří Pechar). V úryvcích obou skupin těchto odborníků se však ve větší či menší míře určitá tendenčnost projevuje, a to z důvodů, které jsme již popsali v první části výzkumu.

Žáci měli v této části výzkumu za úkol podtrhnout věty či slova, která považují za tendenční nebo zkreslující. Výsledky šetření podpořily naše očekávání vytvořené předchozím dotazníkem. Převážná většina žáků byla schopná odhalit tendenčnost pouze na úrovni slov, jež považují za zprofanovaná minulým režimem. Téměř všichni žáci tak podtrhávali adjektivum „buržoazní“ a substantivum „proletář“. Současně reagovali na vlastní jména, jako je Karel Marx a Bedřich Engels, které ve své předmluvě cituje Jan Řezáč. V tomto případě je ale jejich tušení tendenčnosti správné, přestože se lze dohadovat, že označovali instinktivně jména spojená s ideologií komunismu, aniž by se zamýšleli nad obsahem. Obecně vychází najevo, že žáci považovali za více zkreslené texty starší, z konce čtyřicátých a z padesátých let, ve kterých se silněji projevuje budovatelská rétorika. U předmuvy k dílu Anatola France navíc považovali za tendenční pasáže, které jsou ve vztahu k dílu naprosto objektivní, avšak samo dílo je poplatné době. To ale můžeme přičítat pouze neznalosti daného autora, ne chybné interpretaci předmluvy. Žáci uměli také dobře postřehnout nasazené hodnocení díla Honoré de Balzaca v předmluvě z roku 1949 – odsudky kapitalismu a peněžní morálky považovalo za ovlivněné dobovou filozofií sto procent žáků. Mírné posuny významu, jako v případě Pecharovy předmluvy k dílu Jorise Karla Huysmanse, pro ně ale naopak byly téměř nepostřehnutelné.

Obecně bylo zřejmé, že se žáci více vyjadřovali k předmluvám děl, které jsou součástí povinné četby na střední škole, a tudíž je pravděpodobně důvěrně znali. V mnoha případech se ale objevila u samotných žáků určitá předpojatost – někteří podtrhávali v úryvcích skoro všechno. Těžko říct, zda by takto podezíraví byli ve chvíli, kdyby se nejednalo o výzkum, ale o jejich vlastní četbu. Celkově však můžeme konstatovat, že instinkt žáků ve vztahu k neobjektivitě textu pracuje s menšími výhradami spolehlivě.

2. 2. 4 Interpretace výsledků

Celkově můžeme konstatovat, že výsledky všech tří částí dotazníkového šetření se navzájem nevyklučovaly, ba naopak se navzájem doplňovaly. Žáci předmluvy čtou především ve vztahu ke své školní práci. Jen u několika málo případů jsme se setkali s tím, že by žák/žákyně skutečně předmluvy nikdy nečetl/a ani z nich nečerpala informace. Platí, že pokud nečte předmluvy z vlastního zájmu, alespoň z nich čerpá informace, na které se ve většině případech spoléhá, i když si třeba uvědomuje jejich možnou nespolehlivost. Několikrát dokonce žák/žákyně napsal/a doslova, že předmluvy nepoužívá, avšak připouští, že kdyby je použil/a, tak by se spolehl/a na jejich obsah.

Z výsledků také vyplývá, že žáci v hodinách literatury s předmluvami pracují jen velmi výjimečně. Vyučující předmluvy příliš nedoporučují ani nepomáhají s jejich interpretací, tudíž neupozorňují na jejich tendenčnost. Žáci proto předmluvy používají sami – z vlastního zájmu o knihu, nebo protože z nich čerpají informace do svých školních prací, ve většině případů bez participace učitele. Častá byla kombinace odpovědí „předmluvu nečtu“, „s předmluvami v hodinách nijak nepracujeme“ a „při vypracovávání referátů o knize nebo autorovi si přečtu předmluvu.“ Celkově vychází, že ve školách se s předmluvami nepracuje, vyučující zpravidla nepožadují u knih četbu předmluvy, jen někdy ji pouze doporučí jako zdroj informací pro vlastní odbornou práci.

Lze tvrdit, že žák, který čte předmluvy i z vlastního zájmu, se více zamýšlí nad možnou tendenčností předmluvy. Uvědomuje si možnou tendenčnost ve vztahu k dobové ideologii a konfrontuje předmluvu s jinou odbornou literaturou. Tento postup však považujeme spíše za ojedinělý. Jen ve dvou procentech případů žáci odpověděli zároveň "při vypracovávání vlastního referátu o knize nebo autorovi si přečtu předmluvu" a „při vypracovávání vlastního referátu o knize nebo autorovi zjišťuji, zda je předmluva kvalitní“. Naopak za dosti výstižnou považujeme skutečnost, že žáci často odpovídali zároveň „při vypracovávání vlastního referátu o knize nebo autorovi si přečtu předmluvu,“ „čerpám-li informace z předmluvy, spolehnu se na předmluvu“ a „uvědomuji si, že předmluva může obsahovat zkreslené informace“. Tato kombinace odpovědí svědčí o určité lenosti dnešních žáků. Lze předpokládat, že upřednostňují efektivní splnění školního úkolu před vlastním vzděláváním. Překvapivým zjištěním pak bylo, že s postupem „používám předmluvy" a „uvědomuji si, že

předmluvy mohou být zaujaté“, na který navazuje bezprostřední „porovnávám obsah předmluv s jinými texty“, tedy s přístupem, který lze označit za více analytický, se setkáváme více u žáků než žákyň. Na tomto místě bychom se neradi dopouštěli spekulací a z nich plynoucí případné genderové nekorektnosti, a proto zjištění přenecháme dalším hlubším psychologicko-sociologickým analýzám, které nejsou předmětem našeho zkoumání.

U třetí otázky oddílu I (Při vypracovávání vlastního referátu o knize nebo autorovi...) jsme se v přibližně 5 % případů setkali se zaškrtnutím odpovědi „čerpám informace z předmluvy“ nebo „cituji předmluvu“ zároveň se zaškrtnutím odpovědi „zjišťuji, zda jde o kvalitní předmluvu“. Avšak jen v přibližně deseti případech jsme se setkali s tím, že žák zaškrtnl "poradím se s vyučujícím, zda mohu danou předmluvu použít.“ Lze tedy spekulovat, že zbylí žáci (více než 4, 5 % procenta) si spolehlivost předmluvy ověřují jinde než u vyučujícího. Z dalších otázek pak vyplynulo, že správnost ověřují na základě komparace s jiným odborným textem – ani zde ale není jistota, že druhý zvolený text bude netendenční, pokud žák nezná jeho kontext, dobu vzniku, autora, apod. K dalším ověřovacím metodám využívaným nezanedbatelným procentem žáků (10 a 12 procent dotázaných žáků) patří zjišťování historických souvislostí, tedy především doby vzniku daného textu, nebo snaha lépe zařadit jeho autora do literárně historického kontextu. Zjištění, že se žáci o tendenčnosti textu neradí se svým vyučujícím, by mohlo odkazovat právě k výše zmíněné skutečnosti, že se v hodinách literární výchovy s předmluvami neparcuje (36 % odpovědí). Vyučující jen někdy doporučí předmluvu jako pomůcku či doplňující informaci k látce. K vlastnímu zkoumání díla prostřednictvím předmluvy či dokonce k vlastnímu zkoumání metatextu žáky převážně nevedou. U předmluv se téměř vyučující nevěnují výkladu kontextu, na možné zkreslení žáky neupozorňují.

Zajímavé rozdíly jsme zjistili při porovnání přístupu žáků pražských a mimopražských škol. Žáci pražských škol kladou větší důraz na použití přečtených textů v rámci vyučování (čtou předmluvu na doporučení vyučujícího, nebo když ji potřebují do školy). V Praze jsme se zároveň setkali s odpověďmi, které odkazují ke skutečnosti, že vyučující s předmluvami ve výjimečných situacích pracují. Lze tedy říci, že v pražských středních školách někteří učitelé motivují žáky k práci s předmluvou. Zde ale musíme poznamenat, že se může jednat o náhodu – šetření probíhá v rámci výuky literatury u přibližně deseti různých pedagogů. Žáci mimopražských škol se více věnují předmluvám z vlastního zájmu. Žáci pražských škol znají edici Světová četba, žáci mimopražských zkoumaných škol neznají. S pražskými žáky

vyučující alespoň někdy probírají kontext díla a zaujatost. Ti si navíc spolehlivost předmluv až třikrát častěji ověřují sami z vlastního zájmu.

Co se týká znalosti edice Světová četba, část výzkumu, která měla tuto problematiku prověřit, nám ve výsledku posloužila k dalšímu zobecnění. Můžeme tak konstatovat dílčí výsledek výzkumu, a to zjištění, že dohromady téměř polovina žáků zkoumaných českých středních škol nepracuje nejen s předmluvami edice Světová četba, ale dokonce s žádnými přemluvami. Předmluva v jejich vidění představuje pouze možný a snadno zaměnitelný zdroj informací potřebných pro vypracování školních úloh.

3. Závěr

Světová četba si zachovala vysokou odbornou a estetickou úroveň i v dobách, kdy byl jako jediné možné estetické měřítko uznávaný socialistický realismus. Přesto se jí pochopitelně vliv oficiální kulturní politiky nevyhnul. S vývojem politické situace docházelo k logickým proměnám kulturního kontextu. Tyto změny jsme výrazně zaznamenali v první části výzkumu. Nejsilněji se projevovaly ve zlomových letech 1948, 1968-1972 a 1989, od kterých se odvíjí intenzita tendenčnosti v analyzovaných předmluvách edice. Naše počáteční domněnka, že předmluvy edice Světová četba mohou být ovlivňované panující ideologií, a tudíž se v nich může objevit určitá tendenčnost, se prostřednictvím analýzy potvrdila. Vzhledem ke specifické pozici edice v české kultuře je však nutné zjištěná fakta hodnotit v celkovém kontextu. Důvodem této tendenčnosti předmluv totiž často nebyla pouze samoučelná poplatnost režimu, ale také snaha obhájit vydání významného, avšak z ideologického hlediska nevyhovujícího titulu.

Kontext možné tendenčnosti však zjevně není příliš známý žákům současných středních škol. Jejich přístup k analyzovaným předmluvám ukázal, že se při čerpání informací z dobových textů ve většině případů nezamýšlí nad možným ideologickým zkreslením. I v rámci úzce profilovaného výzkumného materiálu se totiž setkáváme s předmluvami několika typů. Patří mezi ně zmiňované ryze tendenční předmluvy, které dílo i autora vykládají zkresleným způsobem. Ty se vyskytují zejména v období po roce 1948 a v 50. letech. Od druhé poloviny 50. let potom míra tendenčnosti slábne a počátkem 60. let lze pozorovat i předmluvy zcela netendenční. Ostrý nástup zvýšené tendenčnosti potom sledujeme po roce 1968, respektive 1972. Zde míra projevované tendenčnosti opět narůstá a nabývá hodnot, které jsou téměř srovnatelné s obdobím 50. let. Od druhé poloviny 80. let však tendenčnost opět slábne a po roce 1989 mizí úplně. Zajímavý typ potom představují předmluvy, které mají vysokou odbornou úroveň, vykládají dílo i autora nezkresleným způsobem, ale přesto používají tendenční rétoriku. Setkali jsme se s texty, kde autor mezi odborné, netendenční pasáže vložil pasáže naopak výrazně tendenční. Tuto praktiku lze pozorovat především v obdobích, kdy režim vyžadoval přísnější dodržování pravidel oficiální kulturní politiky. V 70. letech místy také dochází k existenci předmluv bez uvedeného autora, nebo netendenčních předmluv, ke kterým je na konci přidán odstavec s tendenčním „dovysvětlením“ významu díla. Tuto

skutečnost je možné vysvětlit určitým zpožděním mezi přípravou titulu a jeho skutečným vydáním, které čítá přibližně dva roky. Právě taková skrytá či doplňující tendenčnost byla pro žáky nejvíce matoucí. Většina žáků se totiž, má-li označit tendenční pasáže v textu, zaměří na slova ovlivněná ideologickou rétorikou. Pokud v textu zaznamenají výrazy, které mají spojené s obdobím minulého režimu, nebo slova, která považují za ideologicky zprofanovaná, nezamýšlejí se nad jejich konkrétním sdělením či kontextem použití. Pro výše zmiňované předmluvy je však právě mísení ideologické rétoriky a objektivních, z odborného hlediska cenných informací typické.

Intenzita uplatňování námi sledovaných hledisek tendenčnosti se v různých obdobích navíc lišila. Zatímco v 50. letech se režim v předmluvách realizoval prostřednictvím výrazné stranické rétoriky, budovatelským apelováním na čtenáře a místy i zřetelným překrucováním faktů, v období potom po roce 1968, respektive 1972, až do poloviny 80. let se setkáváme s mnohem rafinovanějším přístupem k částečnému zkreslování. Stranické rétoriky ubývá a posuny ve výkladu se dějí hůře postřehnutelným způsobem. Mizí také citáty ideologických vůdců či sovětských autorů, které žáci považují za směrodatné, pokud tendenčnost textu posuzují. Lze zaznamenat krátké zmínky o „západní“ odborné literatuře, avšak opět v kontextu, který můžeme označit za tendenční. Edice se v této době nevyhýbala ani autorům, kteří patřili mezi ideologicky spíše nevyhovující. Například u děl Jarryho, Becketta nebo Lautréamonta je samotný výběr vydávaných titulů projevem netendenčnosti. Určitá poplatnost režimu v předmluvě potom představovala nezbytnou „úlitbu“, aby dílo mohlo vyjít. Zde přichází okamžik, kdy by měl vyučující seznámit žáky s nezbytným kontextem. Ukázalo se ale, že právě tato část ve většině hodin na českých středních školách chybí. Žáci se pak neučí kriticky pracovat s odborným textem, ale považují ho pouze za zdroj informací. Navíc si jej volí sami, aniž by se jim dostalo poučení o osobě autora nebo možného zkreslování skutečností ve snaze vyhovět dobovým estetickým a filozofickým principům. Můžeme tedy tvrdit, že první hypotéza (H1: Žáci pracují s předmluvami jako se sekundární literaturou) se nám potvrdila jen částečně. Žáci skutečně s texty předmluv pracují, ale jen ve výjimečných případech z vlastního zájmu. Jejich hlavním cílem je co nejefektivněji splnit úkol - zpracovávají-li kupříkladu referát o knize, zvolí si jako zdroj informací právě předmluvu dané knihy, aniž by ji porovnávali s jiným odborným textem. Více než 50 % respondentů tak k předmluvám přistupuje nepoučeně. Informace v nich obsažené považují za spolehlivé bez ohledu na autora nebo rok vydání a využívají je k vytvoření vlastní interpretace daného díla. Zde přímo navazuje druhá hypotéza (H2: Žáci nejsou schopni sami rozeznat míru

tendenčnosti v textu), která se nám opět potvrdila jen částečně. Převážná většina žáků dokáže v textu rozeznat základní projevy tendenčnosti, nejnáze na úrovni lexika. Pro hlubší porozumění významu je zapotřebí nastudovat kontext díla a pomocí komparativní analýzy porovnat předmluvu s jinou odbornou literaturou. Tento postup je ale vlastní jen malému procentu žáků. Nepotvrdila se nám bohužel ani třetí hypotéza (H3: Učitelé vedou žáky ke správné interpretaci předmluv), neboť učitelé v hodinách s přemluvami nepracují, pouze je místy doporučují jako zdroj doplňujících informací. Lze se jen dohadovat, zda to je zapříčiněné vlastní neznalostí nebo snahou usnadnit si práci. Poslední, čtvrtá hypotéza se nám potom také nepotvrdila (H4: Žáci sami vyhledávají knihy z edice Světová četba). Množství žáků, kteří o edici nikdy neslyšeli, přesahuje 30 %. U kvalitních knihnic, mezi které Světová četba bezpochyby patří, to musíme konstatovat s politováním. Také je zde nutné zmínit, že tuto skutečnost by měli ovlivnit učitelé. Celkově z výzkumu vyplývá, že žákům chybí motivace právě ze strany jejich vyučujících.

Bibliografie

Primární literatura

BOUČEK, Jaroslav. *Anatol France – bojovník za mír a socialismus*. In FRANCE, Anatol. *Ostrov tučňáků*. Praha: Svoboda, 1950. s. 7 – 14.

BRETT, Vladimír. *Alphonse Daudet*. In DAUDET, Alphonse. *Listy z mého mlýna*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1954. s. 7 – 19.

BRETT, Vladimír. *Předchůdce a průkopník nové civilizace*. In BLOCH, Jean-Richard. *Kurdská noc*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1963. s. 7 – 18.

BRETT, Vladimír. *Henri Barbusse – spisovatel a člověk činu*. In BARBUSSE, Henri. *Mezi námi*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1964. s. 7 – 17.

BRETT, Vladimír. *Jules Romains aneb bloudění v labyrintu unanimumismu*. In ROMAINS, Jules. *Kumpáni*. Praha: Odeon, 1972. s. 7 – 15.

BRETT, Vladimír. *Molière, zakladatel francouzské národní komedie*. In MOLIÈRE. *Don Juan; Lakomec*. Praha: Odeon, 1973. s. 7 – 23.

BRETT, Vladimír. *François René de Chateaubriand – melancholický herold katolicismu a roajalismu*. In CHATEAUBRIAND, François René de. *Atala aneb Láska indiánské dvojice v pustinách; René*. Praha: Odeon, 1973. s. 7 – 30.

ČIVRNÝ, Lumír. *Jean – Arthur Rimbaud*. In RIMBAUD, Arthur. *Verše*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. s. 7 – 58.

DAIX, Pierre. *Marcel Proust a francouzský román*. In PROUST, Marcel. *Svannova láska*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1964. s. 7 – 17.

FELIX, Josef. *Letec-spisovatel-hrdina*. In SAINT-EXUPÉRY. Antoine de. *Země lidí*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1965. s. 7 – 23.

FELIX, Josef. *Jean-Paul Sartre, myslitel a spisovatel*. In SARTRE. Jean-Paul. *Zed'*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1965. s. 7 – 26.

FELIX, Josef. *Rostandův Cyrano z Bergeracu*. In ROSTAND. Edmond. *Cyrano z Bergeracu*. Praha: Odeon, 1971. s. 7 – 18.

FELIX, Josef. *André Malraux, buřič proti „lidskému údělu“*. In MALRAUX. André. *Lidský úděl*. Praha: Odeon, 1967. s. 7 – 22.

FELIX, Josef. *Nezapomenutý „zapomenutý“ Valery Larbaud*. In LARBAUD, Valery. *Fermina Márquezová; Dětské povídky*. Praha: Odeon, 1977. s. 7 – 27.

- FISCHER, Jan Otokar. *Balzac*. In BALZAC, Honoré de. *Plukovník Chabert*. Praha: Svoboda, 1949. s. 7 – 11.
- FISCHER, Jan Otokar. *Pamflety Paul – Louis Couriera*. In COURIER, Paul – Louis. *Pamflety proti příživníkům*. Praha: Svoboda, 1952. s. 7 – 13.
- FISCHER, Jan Otokar. *Úvodem*. In TILLIER, Claude. *Můj strýc Benjamin*. Praha: Svoboda, 1952. s. 7 – 11.
- FISCHER, Jan Otokar. *Marivauxovy komedie*. In MARIVAUX, Pierre Carlet de Chamblain de. *Hra lásky a náhody a jiné komedie*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1963. s. 7 – 20.
- FRYČER, Jaroslav. *Alphonse Allais, Montmartre a Chat Noir*. In ALLAIS, Alphonse. *Krásná neznámá*. Praha: Odeon, 1981. s. 9 – 27.
- FRYČER, Jaroslav. *Poslední román André Mauroise*. In MAUROIS, André. *Zářijové růže*. Praha: Odeon, 1982. s. 9 – 28.
- FRYČER, Jaroslav. *Montherlantovy cesty a bloudění*. In MONTHERLANT, Henry de. *Starí mládenci*. Praha: Odeon, 1986. s. 9 – 27.
- HALAS, František X.; HALASOVÁ, Dagmar. *Románový svět Julienu Greena*. In GREEN, Julien. *Mont-Cinère*. Praha: Odeon, 1988. s. 9 – 40.
- HARTMANOVÁ, Alena. *Umělci hrdinného zraku*. In GONCOURT, Edmond de; GONCOURT, Jules de. *Germinie Lacerteuxová*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1954. s. 7 – 28.
- GÖTZ, František. *Zakladatel symbolické dramatiky evropské*. In MÆTERLINCK, Maurice. *Modrý pták*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1962. s. 7 – 27.
- GÖTZ, František. *Náčrt k portrétu Jeana Giraudoux*. In GIRAUDOUX, Jean. *Zuzanka a Tichý oceán*. Praha: Odeon, 1969. s. 7 – 15.
- JAMEK, Václav. *Zapomenutý svědek opomíjených životů*. In BOVE, Emmanuel. *Moji přátele – Armand*. Praha: Odeon, 1986. s. 9 – 24.
- KLEIN, Ota. *Ne spisovatel, ale dílo*. In RADIGUET, Raymond. *Ďábel v těle*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1960. s. 7 – 14.
- KONŮPEK, Jiří; BABLER, O. F. *Marie de France*. In DE FRANCE, Marie. *Milostné příběhy ze staré Francie*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1958. s. 7 – 15.
- KONŮPEK, Jiří. *Paul Fort a jeho francouzské balady*. In FORT, Paul. *Francouzské balady*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1960. s. 7 – 21.

- KOPAL, Josef. *Antoine – François Prévost*. In PRÉVOST, Abbé. *Manon Lescaut*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1954. s. 7 – 24.
- KOPAL, Josef. *Pierre de Ronsard*. In RONSARD, Pierre de. *Lásky a jiné verše*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. s. 7 – 19.
- KOPAL, Josef. *Madame de La Fayette*. In LA FAYETTE, Marie madeleine Pioche de La Vergne de. *Kněžna de Clèves*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1959. s. 7 – 24.
- KOPAL, Josef. *Flaubertův poslední román*. In FLAUBERT, Gustave. *Bouvard a Pécuchet*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1960. s. 7 – 17.
- KRÁTKÝ, Radovan. *Voltaire a jeho doba*. In VOLTAIRE. *Candide*. Praha: Svoboda, 1949. s. 7 – 17.
- KRÁTKÝ, Radovan. *Smích Bonaventury Des Periers*. In DES PERIERS, Bonaventura. *Veselé rozprávky*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1954. s. 7 – 26.
- KRAUS, Karel. *Alfred de Musset*. In MUSSET, Alfred de. *Zpověď dítěte svého věku*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1957. s. 7 – 15.
- KUNDERA, Ludvík. „Dobry Gérard“ – snivec mezi proklatci. In NERVAL, Gérard de. *Sylvie. Aurelie*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1957. s. 7 – 25.
- KUNDERA, Ludvík. *Nadsamec literatury, otec Ubu a vynálezce patafyziky*. In JARRY, Alfred. *Ubu králem a jiné hry a prózy*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1961. s. 7 – 24.
- KUNDERA, Ludvík. *Hyperbolik*. In LAUTRÉEMONT, Comte de. *Zpěvy Maldororovy*. Praha: Odeon, 1967. s. 7 – 35.
- KVAPIL, J. Š. *André Gide, glosa k životu a dílu*. In GIDE, André. *Vatikánské kobky*. Praha: Odeon, 1967. s. 7 – 17.
- LEVIT, Pavel. *Stendhal*. In STENDHAL. *Italské příběhy*. Praha: Svoboda, 1951. s. 7 – 15.
- MIKEŠ, Vladimír. *Superviellova chvála životu*. In SUPERVIELLE, Jules. *Neznámí přátelé*. Praha: Odeon, 1977. s. 7 – 24.
- NAVRÁTIL, Jan. *Rousseauova kritika kultury*. In ROUSSEAU, Jean-Jacques. *Dumy samotářského chodce*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1962. s. 1 – 15.
- NEZVAL, Vítězslav. *Guillaume Apollinaire*. In APOLLINAIRE, Guillaume. *Pásmo a jiné verše*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1958. s. 7 – 14.
- NOVÁK, Otakar. *Guy de Maupassant*. In MAUPASSANT, Guy de. *Kulička a jiné povídky*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. s. 7 – 26.

- NOVÁK, Otakar. *Francouzská literatura a lidová poesie*. In JELÍNEK, Hanuš. *Zpěvy sladké Francie*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. s. 7 – 18.
- NOVÁK, Otakar. *Pierre Corneille a jeho dramatická tvorba*. In CORNEILLE, Pierre. *Cid*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. s. 7 – 39.
- NOVÁK, Otakar. *Baudelaire a jeho květy zla*. In BAUDELAIRE, Charles. *Květy zla*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1957. s. 7 – 24.
- NOVÁK, Otakar. *Cyrano z Bergeracu, svobodomyšlný filosof*. In CYRANO Z BERGERACU, Hector Savinien. *Cesta na měsíc. Cesta do sluneční říše*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1959. s. 7 – 25.
- NOVÁK, Otakar. *Milenec radostné skutečnosti*. In JAMMES, Francis. *Od rána do večera*. Praha: Odeon, 1966. s. 7 – 21.
- ONDRUŠKOVÁ, Alena. *Předmluva*. In DUHAMEL, Georges. *Půlnoční zpověď*. Praha: odeon, 1970. s. 7 – 23.
- PECHAR, Jiří. *Dějepisec jedné epochy lidského rodu*. In ZOLA, Émile. *Tereza Raquinová*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1966. s. 7 – 20.
- PECHAR, Jiří. *Zaklínač starých světů*. In SCHWOB, Marcel. *Král se zlatou maskou*. Praha: Odeon, 1974. s. 7 – 16.
- PECHAR, Jiří. *Drama J. K. Huysmansa*. In HUYSMANS, Joris Karl. *Naruby*. Praha: Odeon, 1979. s. 7 – 26.
- PECHAR, Jiří. *Raymond Queneau a válka*. In QUENEAU, Raymond. *Tuhá zima*. Praha: Odeon, 1980. s. 7 – 30.
- POKORNÝ, Jaroslav. *O Beaumarchaisových komediích*. In BEAUMARCHAIS, Pierre-Augustin Caron de. *Lazebník sevillský. Figarova svatba*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. s. 7 – 30.
- POLIŠENSKÝ, Josef. *Statečný a moudrý rytíř Joinville a jeho doba*. In JOINVILLE, Jean de. *Paměti křižákovi*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1965. s. 7 – 25.
- POSPÍŠIL, Josef. *O autorovi*. In DIDEROT, Denis. *Jakub Fatalista a jeho pán*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956. s. 7 – 15.
- POSPÍŠIL, Josef. *O autorovi „Adolfa“*. In CONSTANT, Benjamin. *Adolf*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1957. s. 7 – 15.
- ŘEZÁČ, Jan. *Charles – Louis Philippe*. In PHILIPPE, Charles – Louis. *Otec Perdrix*. Praha: Svoboda, 1949. 7 – 14.
- ŘEZÁČ, Jan. *Láska k pravdě v životě a díle Romaina Rollanda*. In ROLLAND, Romain. *Petr a Lucie*. Praha: Svoboda, 1951. s. 7 – 25.

- SMIRNOV, A. A. *Prosper Mérimée a jeho novely*. In MÉRIMÉE, Prosper. *Carmen*. Praha: Svoboda, 1951. s. 7 – 18.
- STEINOVÁ, Dagmar. *Libertin ve XX. Století*. In VAILLAND, Roger. *Prohry*. Praha: Odeon, 1968. s. 7 – 21.
- SVITÁK, Ivan. *Bojovný humanista*. In CAMUS, Albert. *Mor*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1963. s. 7 – 16.
- TOMEŠ, Jan. *Dijonský romantik*. In BERTRAND, Aloysius. *Kašpar noci*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1965. s. 7 – 21.
- TOMEŠ, Jan. *V pustnoucích zahradách romantismu*. In BARBEY D'AUREVILLY, Jules Amédée. *Ďábelské novely*. Praha: Odeon, 1969. s. 7 – 16.
- TOMEŠ, Jan. *Prorok minulosti*. In VILLIERS DE L'ISLE ADAM, Philippe-Auguste de. *Kruté povídky*. Praha: Odeon, 1968. s. 7 – 18.
- UHLÍŘOVÁ, Eva. *Román o Tristanovi a Isoldě*. In BÉDIER, Joseph. *Román o Tristanovi a Isoldě*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1959. s. 7 – 31.
- VALENTA, Ivo. *Vypravěč Panait Istrati*. In ISTRATI, Panait. *Kira Kiralina*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1959. s. 7 – 15.
- VANTUCH, Antonín. *Jean Racine a francouzská klasicistická tragédie*. In RACINE, Jean. *Britannicus – Ifigenie – Atalia*. Praha: Odeon, 1990. s. 7 – 32.
- VESELÝ, Jindřich. *Kruté otazníky Samuela Becketta*. In BECKETT, Samuel. *Čekání na Godota*. Praha: Odeon, 1986. s. 7 – 25.
- VLADISLAV, Jan. *Nejkrásnější dobrodružství*. In ALAIN – FOURNIER. *Kouzelné dobrodružství (Veliký Meaulnes)*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1957. s. 7 – 14.
- VLADISLAV, Jan. *Šťasten, kdo putoval a procestoval svět*. BELLAY, Joachim du. *Stesky*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1964. s. 7 – 19.
- VLČEK, Miroslav. *Život a dílo Flory Tristanové, průkopnice socialismu*. In TRISTANOVÁ, Flora. *Toulky po Londýně*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1953. s. 7 – 16.
- VONDRÁŠKOVÁ, Helena. *Gabrielle-Sidonie Colette a její román „Osení“*. In COLETTE. *Osení*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1961. s. 7 – 24.
- VONDRÁŠKOVÁ, Helena. *François Mauriac – kritik staré společnosti*. In MAURIAC, François. *Klubko zmijí*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1961. s. 7 – 23.
- ZÁBRANA, Jan. *Paul Verlaine*. In VERLAINE, Paul. *Písňe beze slov*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1958. s. 7 – 17.

AUTOR NEUVEDEN. *Edouard Dujardin a jeho lístek rozmarýny*. IN DUJARDIN, Edouard. *Lístek rozmarýny*. Praha: Odeon, 1970. s. 7 – 17.

Sekundární literatura

AGARD, Brigitte; BOIREAU, Marie-France; DARCOS, Xavier. *Le XIXe siècle en littérature*. Paris: Hachette, 1986. 543 s. ISBN 2-01-010363-7.

ARAGON, Louis. *Introduction*. In ARAGON. *Les plus belles pages de J.-R. Bloch*. Paris: Gallimard, 1947. s. 14 – 29.

BEDNAŘÍK, Petr; CEBE, Jan. *Vývoj médií v Československu od února 1948 do prosince 1950*. Sborník Národního muzea v Praze, řada C – Literární historie. 2008, roč. 53, č. 1–4, s. 53–56. ISSN 0036-5351.

BELAVAL, Yvon. *Préface*. In DIDEROT, Denis. *Jacques le Fataliste*. Paris: Gallimard, 1973. s. 7 – 32. ISBN 2-07-036763-0.

BERRANGER, Marie-Paule. *12 Poèmes de Rimbaud analysés et commentés*. Allier: Marabout, 1993. 346 s. ISBN 2-501-01777-3.

BERTON, Jean-Claude. *50 romans clés de la littérature française*. Paris: Hatier, 1983. 159 s. ISBN 2-218-05252-0.

BÍNA, Daniel. *Výchova k mediální gramotnosti jako důležitá součást profesní přípravy učitelů mateřského jazyka a literatury*. In: *Bohemistika v edukačním procesu*. České Budějovice: Vlastimil Johanus, 2012. 188 s. ISBN 978-80-87510-07-0.

BÍNA, Daniel. *Literární komunikace v multimediální době*. České Budějovice: Vlastimil Johanus, 2009. 192 s.

BÍNA, Daniel; NIKLESOVÁ, Eva. *Hledání nových cest v didaktice slohu a literární výchovy*. České Budějovice: Vlastimil Johanus, 2007. 117 s.

BON, Nicole. *Lettres de mon moulin: contes de la Provence et d'ailleurs*. In DAUDET, Alphonse. *Lettres de mon moulin*. Paris: France Loisirs, 1992. s. 273 – 285. ISBN 2-7242-691-9.

BORDES, Xavier. *Rimbaud, d'une vie à l'autre*. In RIMBAUD, Arthur. *Une saison en enfer*. Paris: Mille et une nuits, 2000. ISBN 2-910233-15-4. s. 53 – 61.

BORIE, Jean. *Le romancier de l'intimité*. In *Magazine littéraire*. R 1993, č.310. s. 50-54.

- BOUTET DE MONVEL, Antoine. *Notice*. In MALRAUX, André. Paris: Larousse, 1955. s. 7 – 19 a 117 – 122.
- BRABEC, Jiří.: *Estetická norma a historie literatury v totalitním systému*. In: Zlatá šedesátá: česká literatura a společnost v letech tání, kolotání a... zklamání. Materiály z konference pořádané Ústavem pro českou literaturu AV ČR 16.–18. června 1999. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2000. s. 11–18.
- BRADBURY, Malcolm. *Atlas literatury*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2002. ISBN 80-7181-829-1. 352 s.
- BROŽ, František. *Česká a světová literatura v datech*. Brno: Host, 2002 – 2006. 439 s.
- BUISINE, Alain. *Je suis avant tout regardeur*. In Magazine littéraire. R 1993, č.310. s. 31-36.
- BURIÁNEK, František. *Česká literatura 20. století*. Praha: Orbis, 1968. 383 s.
- CENEK, Svatopluk. *Úvod do teorie literární výchovy*. Praha: SPN, 1979.
- COUTY, Daniel. *Histoire de la littérature française*. Paris: Larousse, 2002. 1524 s. ISBN 2-03-575083-0
- CVRKAL, Ivan. *Funkcia doslovu v preklade*. In: VILIKOVSKÝ, Ján (ed.). *Preklad včera a dnes, Zborník príspevkov z konferencie „40 rokov prekladu v socialistickej spoločnosti.“* Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1986. s. 255-258. ISBN 12-72-117-86.
- ČERNÝ, Václav. *Tvorba a osobnost II*. Praha: Odeon, 1993. 698 s. ISBN 80-207-0437-X
- DANSEL, Michel. *Notes explicatives*. In VERLAINE, Paul. *Choix de poésies*. Paris: Larousse, 1992. 176 s.
- DARCOS, Xavier. *Explicatives. Bilans. Parcours Thématiques*. In VOLTAIRE. *Candide ou l'optimisme*. Paris: Hachette, 1991. ISBN 2-01-017875-0. s. 5-8 a 180-223
- DES GRANGES, CH.-M. *Les grands écrivains français des Origines à nos jours*. Paris: Hatier, 1935. 1076 s.
- ETERSTEIN, Claude a kol. *La littérature française de A à Z*. Paris: Hatier, 1998. 479 s. ISBN 2-218-72086-8.
- FERTILIO, Dario. *Il giallo Camus : Una confessione inedita rilancia l*. Corriere della Sera [online]. 2011-8-1, [cit. 2011-09-11]. Dostupný z WWW: <http://www.corriere.it/cultura/11_agosto_01/fertilio-giallo-camus_cf79d8d0-bc46-11e0-9ecf-692ab361efb9.shtml>.
- FIDELIUS, Petr. *Řeč komunistické moci*. Praha: Triáda, 1998. 216 s. ISBN 80-86138-03-8.
- FISCHER, Jan Otokar a kol. *Dějiny francouzské literatury 19. a 20. století I – III*. Praha: Academia, 1979. 989 s.
- FISCHER, Jan Otokar (ed.). *Manifesty francouzských realistů XIX. a XX. století*. Praha: Čs. Spisovatel, 1950.

- FRYČER, Jaroslav a kol. *Slovník francouzsky píšících spisovatelů*. Praha: Libri, 2002. 759 s. ISBN 80-7277-130-2.
- GALÍK, Josef a kol. *Panorama české literatury*. Olomouc: Rubico, 1994. 549 s.
- GOTHOT-MERSCH, Claudine. *Préface*. In FLAUBERT, Gustave. *Bouvard et Pécuchet*. Paris: Gallimard, 1979. s. 7 – 44. ISBN 2-07-037137-9.
- GRIVEL, Charles. *Commentaires. Préface*. In JARRY, Alfred. *Tout Ubu*. Paris: Librairie Générale Française, 1985. s. 1 – 8 a 499 – 520. ISBN 2-253-00544-4.
- GUTH, Paul. *Histoire de la littérature française. Des orages romantiques à la Grande Guerre*. Paris: Fayard, 1967. 796 s.
- HALADA, Jan. *Encyklopedie nakladatelství 1949 – 2006*. Praha: Libri, 2007. 384 s. ISBN 978-80-7277-165-3.
- HASSAN, Robert. *The information society*. Praha: Polity, 2008. ISBN 978-07456-4180-5.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. 407 s. ISBN 80-7367-040-2.
- HRBATA, Zdeněk. *Mezi svobodou a určeností*. In SARTRE, Jean-Paul. *Zed'*. Praha, Odeon: 1992. s. 155 – 160. ISBN 80-207-0345-4.
- IJEZUITOV, Andrej Nikolajev. *Teoretické problémy socialistického realismu*. Praha: Lidové nakladatelství, 1986. 216 s.
- JAKOBSON, Roman. *Lingvistika a poetika* In. *Poetická funkce*. Jinočany, 1995. s. 74–105.
- JANÁČEK, Pavel. *Socialistický realismus: Co s ním?* [online]. 2007 [cit. 2011-11-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.sorela.cz/web/articles.aspx?id=59>>.
- JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury 1945-1989. II 1948-1958*. Praha: Academia, 2007. 548 s. ISBN 978-80-200-1528-0.
- JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury 1945-1989. II 1958-1968*. Praha: Academia, 2008. 688 s. ISBN 978-80-200-1583-9.
- KLIMENT, Jan. *Umění pokroku, lidskosti, života*. In Rudé Právo. roč. 1979, 4. VIII, s. 5.
- KNAPÍK, Jiří. *V zajetí moci: Kulturní politika, její systém a aktéři 1948-1956*. Praha: Libri, 2006, 399 s. ISBN 80-7277-316-X.
- KOL. *Dictionnaire encyclopédique de la littérature française*. Paris: Laffont-Bompiani, 1997. 1125 s. ISBN 2-221-07701-6.
- KOL. *Ustavující sjezd Svazu českých spisovatelů ve dnech 31.5.-1.6.1972: Sborník referátů*. Praha: Svoboda, 1972. 127 s.
- KONČELÍK, Jakub. *Média pražského jara*. Sborník Národního muzea v Praze, řada C – Literární historie, 2008. R 53, č. 1 – 4. s. 65 – 70. ISSN 0036-5351.

- KULKA, Jiří. *Psychologie umění*. Praha: Grada, 2008. 435 s.
- LASOWSKI, Patrick; LASOWSKI Roman Wald. *L'homme perclus*. In Magazine littéraire. R 1993, č.310. s. 36-40.
- LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Literatura ve škole*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2012. 265 s.
- LEUWERS, Daniel. *Commentaires. Préface*. In FOURNIERS, Alain. *Le Grand Meaulnes*. Paris: Livre de poche, 1983. s. I – IV a 283 – 304. ISBN 2-253-00527-4.
- LEUWERS, Daniel. *Commentaires. Préface*. In RADIGUET, Raymond. *Le Diable au corps*. Paris: Grasset, 1987. s. 155 – 182. ISBN 2-253-00669-6.
- LEUWERS, Daniel. *Commentaires*. In RIMBAUD, Arthhur. *Poésies*. Paris: Librairie Générale Française, 1984. ISBN 2-253-03439-8. s. 227 – 254.
- LJOSA, Vargas Mario. *Ráj je až za rohem*. Praha: Mladá fronta, 2007. 362 s. ISBN 978-80-204-1258-4.
- MALRIEU, Joël. *Dossier*. In CAMUS, Albert. *L'étranger*. Paris: Gallimard, 2001. s. 127 – 173. ISBN 2-07-039371-2.
- MAŇÁK, Josef. *Nárys didaktiky*. Brno: Masarykova univerzita, 1994. 111 s.
- MAREŠ, Jiří. *Učitelovy otázky a žákovy odpovědi*. In Slavica Pragensia. Praha: Univerzita Karlova, 1998.
- MARKS, Luděk. *Egida mořského starce*. In HUYSMANS, Joris Karl. *Naruby*. Praha: Sdružení na podporu vydávání časopisů, 1993. s. 192 – 197. ISBN 80-85239-21-3.
- MARTINKOVÁ, Věra. *Metodická příručka pro učitele*. Praha: Trizonia, 2004. ISBN 80-85573-38-5.
- MAURENS, Jacques. *Introduction*. In CORNEILLE, Pierre. *Théâtre II*. Paris: Garnier-Flammarion, 1980. s. 15 – 41. ISBN 3485-1-1987.
- MED, Jaroslav. *Předmluva*. In HUYSMANS, Joris Karl. *Naruby*. Praha: Sdružení na podporu vydávání časopisů, 1993. s. 3 – 6. ISBN 80-85239-21-3.
- MICHA, Alexandre. *Verlaine et les poètes symbolistes*. Paris, Larousse: 1943. 108 s.
- MIKO, František. *Literární dílo jako text*. Bratislava: Tatran, 1989.
- MOREAU, Pierre. *Préface*. In CHATEAUBRIAND, François-René de. *Atala. René. Le Dernier Abencerage*. Paris: Gallimard, 1971. s. 7 – 35. ISBN 2-07-037017-8.
- NUNNING, Ansgar a kol. *Lexikon teorie literatury a kultury*. Brno: Host, 2006. 912 s. ISBN 80-7294-170-4.
- OBERT, Viliam. *Cesty výchovy detského čitateľa*. Bratislava: Mladé letá, 1986.

- ORIZET, Jean a kol. *Anthologie de la poésie française. Les poètes et les œuvres, les mouvements et les écoles*. Paris: Larousse, 1992. 639 s. ISBN 2-03-508002-9.
- ORIZET, Jean. *La poésie moderniste*. Paris: France Loisirs, 1992. 285 s. ISBN 2-7242-6186-0.
- ORIZET, Jean. *Les explorateurs solitaires du XXe siècle*. Paris: France Loisirs, 1992. 286 s. ISBN 2-7242-5562-3.
- ORMESSON, Jean d'. *Une autre histoire de la littérature française. Écrivain et romanciers du XIXe siècle*. Paris: Libro, 2001. 156 s. ISBN 2-290-30870-6.
- ORMESSON, Jean d'. *Une autre histoire de la littérature française. Écrivain et romanciers du XXe siècle*. Paris: Libro, 2001. 157 s. ISBN 2-290-30729-7.
- ORMESSON, Jean d'. *Une autre histoire de la littérature française. Le roman au XXe siècle*. Paris: Libro, 2001. 157 s. ISBN 2-290-30728-9.
- ORMESSON, Jean d'. *Une autre histoire de la littérature française. Les lumières*. Paris: Libro, 2000. 124 s. ISBN 2-290-30745-9.
- ORMESSON, Jean d'. *Une autre histoire de la littérature française. Les écrivains du grand siècle*. Paris: Libro, 2000. 120 s. ISBN 2-290-30744-0.
- ORMESSON, Jean d'. *Une autre histoire de la littérature française. Le théâtre classique*. Paris: Libro, 2000. 125 s. ISBN 2-290-30693-2.
- ORMESSON, Jean d'. *Une autre histoire de la littérature française. Le Moyen Âge et le XVIe siècle*. Paris: Libro, 2000. 121 s. ISBN 2-290-30692-4.
- ORMESSON, Jean d'. *Une autre histoire de la littérature française. La poésie à l'aube du XXe siècle*. Paris: Libro, 2001. 157 s. ISBN 2-290-31095-6.
- ORMESSON, Jean d'. *Une autre histoire de la littérature française. La poésie au XIXe siècle*. Paris: Libro, 2001. 122 s. ISBN 2-290-31089-1.
- OSVALDOVÁ, Barbora; HALADA, J. *Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace*. Praha: Libri, 2007. 240 s.
- OTTEN, Michel. *Lecture*. In MÆTERLINCK, Maurice. *L'Oiseau bleu*. Bruxelles: Labor, 1989. s. 135 – 146. ISBN 2-8040-0426-0.
- PAVIS, Patrice. *Commentaires. Préface*. In MARIVAUX, Pierre Carlet de Chamblain de. *Le Jeu de l'amour et du hasard*. Paris: Livre de poche, 1999. s. 5 – 24. ISBN 2-253-03786-9.
- PELÁN, Jiří. *Gérard de Nerval, básník božské synchronie*. IN PELÁN, Jiří. *Kapitoly z francouzské a italské literatury*. Praha: Torst, 2000. s. 35 – 61. ISBN 80-7215-105-3
- PELÁN, Jiří. *Znovu prokletí básníci*. IN PELÁN, Jiří. *Kapitoly z francouzské a italské literatury*. Praha: Torst, 2000. s. 62 – 67. ISBN 80-7215-105-3

- PIERROT, Roger. *Honoré de Balzac*. Paris: Fayard, 1999. 582 s. ISBN 2-213-60341-3.
- POPOVIČ, Anton. *Literárne vzdelanie*. In O interpretácii umeleckého textu. Nitra: Pedagogická fakulta v Nitre, 1989.
- PRUCHA, Jan. *Přehled pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 80-7178-399-4.
- QUAGHEBEUR, Marc. *Du monde moderne, le songe le plus pur*. In MÆTERLINCK, Maurice. *L'Oiseau bleu*. Bruxelles: Labor, 1989. s. 7 – 10. ISBN 2-8040-0426-0.
- QUENEAU, Raymond. *Préface*. In FLAUBERT, Gustave. *Bouvard et Pécuchet*. Paris: Gallimard, 1979. s. 44 – 48. ISBN 2-07-037137-9.
- RADVÁKOVÁ, Věra. *Interpretace textu jako vyučovací metoda*. In: Teacher training. Praha: ČZU, 2010. ISBN 978-80-213-2119-9.
- REIS, Vladimír (ed.) a kol. *Odeon, dříve SNKLU, 15 let krásné literatury*. Odeon: Praha, 1967. 164 s.
- ROY, Claude. *Préface. Dossier*. In MUSSET, Alfred de. *La confession d'un enfant du siècle*. Paris: Gallimard, 1973. s. 7 – 15 a 312 – 368. ISBN 2-07-036476-3.
- RZOUNEK, Vítězslav a kol. *Strana literatuře, literatura straně*. Praha: Svoboda, 1976. 220 s.
- SACHER, Petr. *Pěstovat svoji zahradu*. In VOLTAIRE. *Candide neboli optimismus*. Praha: Hynek, 1994. ISBN 80-85906-01-5. s.175–178
- SCEPI, Henri. *Ouvertures. Bilans*. In APOLLINAIRE, Guillaume. *Alcools*. Paris: Gallimard, 1999. ISBN 2-07-040632-6. s. 5 – 27 a 259 – 294.
- SIMON, Pierre-Henri. *Histoire de la littérature française au XXe siècle*. Paris: Librairie Armand Colin: 1967. 188 s.
- SIPRIOT, Pierre. *Balzac sans masque*. Paris: R. Laffont, 1992. 563 s.
- SKALICKÝ, Karel. *Blochova filozofie naděje*. Praha: Ježek, 1995. 64 s. ISBN 80-901625-8-4.
- STEINMETZ, Jean-Luc. *Préface*. In RIMBAUD, Arthur. *Illuminations*. Paris: Flammarion, 1989. s. 9 – 34.
- ŠÁMAL, Pavel. *Cesta otevřená*. In *Z dějin českého myšlení o literatuře II /1948-1958/*. Praha: Ústav pro českou literaturu Akademie věd ČR, 2002. 628 s. ISBN 80-85778-36-X.
- ŠTYRSKÝ, Jindřich. *Život Rimbauda*. Praha: Kra, 1994. 226 s. ISBN 80-901527-4-0.
- ŠVEC, Vlastimil. *Pedagogické znalosti učitele: teorie a praxe*. Praha: ASPI, 2005. ISBN 80-7357-072-6.
- TADIÉ, Jean-Yves. *Lectures de Proust*. Paris: Librairie Armand Colin: 1971. 276 s.
- TAVERNA, Licia. *Les préfaces des traducteurs comme discours sur la méthode et l'histoire: l'exemple de quatre traducteurs-écrivains italiens*. In CHALVIN, Antoine; LANGE, Anne;

MONTICELLI, Danielle (ed.). *Between Cultures and Texts. Itinéraires in Translation History*. Frankfurt am Main: Peter Lang GmbH, 2011. s. 269 – 283. ISBN 978-3-631-61744-1.

TOMAN, Jaroslav. *Dětské čtenářství v současné masmediální komunikaci*. In *Od teorie jazyka k praxi komunikace IV*. České Budějovice: Vlastimil Johanus, 2010.

TOMEŠ, Jan. Předmluva. In BAUDELAIRE, Charles. *Hořké propasti*. Praha: Paseka, 2001. ISBN 80-7185-437-9. s. 9 – 37.

TOPINKA, Miloslav. *Vedle mne jste všichni jenom básníci*. Praha: Trigon, 1995. 186 s. ISBN 80-85320-62-2.

VLADISLAV, Jan. *Verlaine neboli jeden z absolutních*. In VERLAINE, Paul. *Slova na strunách*. Praha: Mladá fronta, 1998. ISBN 80-204-0756-1. s. 7 – 17.

WALCH, G. *Anthologie des poètes français contemporains*. Paris: Delagrave, 1906. 576 s.

WOLLMAN, Frank. *Socialistický realismus jako kulturní epocha a styl umělecký*. In *Z dějin českého myšlení o literatuře II /1948-1958/*. Praha: Ústav pro českou literaturu Akademie věd ČR, 2002. 628 s. ISBN 80-85778-36-X.

ZÁBRANA, Jan. *Celý život*. Praha: Torst, 2001. 1071 s. ISBN 80-7215-154-1.

ZELENKA, Miloš. *Literární věda a slavistika*. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-1036.

ZUMROVÁ, Jiřina. *Zastavení u 500. svazku Světové četby*. In KOL. *500 svazků edice Světová četba*. Praha: Odeon, 1980. s. 7 – 21.

ZVĚŘINA, Pavel. *Totalita* [online]. 1999 [cit. 2011-11-05]. Socialistický realismus. Dostupné z WWW: <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/soc_real.php>.

Bibliografické soupisy

BROUKALOVÁ, Zdeňka; MOUCHOVÁ, Saša. *Bibliografický soupis knih vydaných SNKLU v letech 1953-1962*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1964.

BROUKALOVÁ, Zdeňka; MOUCHOVÁ, Saša. *Bibliografický soupis knih vydaných v letech 1963-1964*. Praha: Odeon, 1966.

BROUKALOVÁ, Zdeňka; MOUCHOVÁ, Saša. *Bibliografický soupis knih vydaných v letech 1968-1970 a v letech 1970-1972*. Praha, Odeon 1975.

KNEIDL, Pravoslav; KNEIDLOVÁ, Miloslava. *35 Odeonu. Knihy oceněné 1935 – 1987*. Praha: Odeon, 1990.

KOL. *Malý průvodce ediční činností SNKLU 1953-1962*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1962.

KOL. *500 svazků edice Světová četba*. Praha: Odeon, 1980.

MOUCHA, Josef; MOUCHOVÁ, Saša. *Bibliografický soupis knih vydaných v letech 1973-1980 a soupis reprodukcí vydaných v letech 1968-1980*. Praha, Odeon 1983.

MOUCHA, Josef; MOUCHOVÁ, Saša. *Bibliografický soupis knih vydaných v letech 1981-1985 a soupis reprodukcí vydaných v letech 1981-1985*. Praha, Odeon 1987.

MOUCHOVÁ, Saša. *Bibliografický soupis knih vydaných v letech 1965-1967*. Praha, Odeon 1971.

AUTOR NEUVEDEN. *Soukromá prezentace sbírky*. [online]. rok vzniku neuveden [cit. 2011-11-05]. Dostupné z WWW: <http://ham-ham.wz.cz/edice/sc1.htm>.

Diplomové práce

KRAJČOVIČOVÁ, Milina. *Od Jamese Aldridge k Allenu Ginsbergovi: překlady z angloamerické literatury ve Státním nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, později Odeonu*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav translatologie, 2005. 117 s. Vedoucí diplomové práce Jiří Josek.

NAŇKOVÁ, Michaela. *Překlady francouzské prózy v časopise Světová literatura v letech 1956–1970*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav románských jazyků a literatur, 2006. 73 s. Vedoucí diplomové práce Petr Kyloušek.

PEŘINOVÁ, Renata. *Od budovatelského románu k psychologické próze*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a knihovnictví, 2011. 48 s. Vedoucí diplomové práce Miroslav Balašík.

RADVÁKOVÁ, Tereza. *Recepce francouzské literatury vydávané v edici Světová četba (1948 – 1999)*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav translatologie, 2012. 178 s. Vedoucí diplomové práce PhDr. Šárka Belisová.

SCHEJBALOVÁ, Andrea. *Systém edic nakladatelství Odeon (dříve SNKLU) v letech 1953 – 1989 a jeho činnost ve vztahu k vládní a stranické kulturní politice*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, 1993. 28. s. Vedoucí diplomové práce Jan Halada.

ZDRAŽIL, Filip. *Strategie českých nakladatelství užívané při vydávání knižních titulů*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a knihovnictví, 2007. 63 s. Vedoucí diplomové práce Miroslav Balašík.

Seznam příloh

- 1) Tabulka s údaji o všech titulech edice Světová četba
- 2) Tabulka s údaji o francouzských titulech edice Světová četba
- 3) Kódovací tabulka kvantitativní analýzy
- 4) Přepis řízeného rozhovoru s Jiřinou Zumrovou
- 5) Poznámky získané na základě osobních a telefonických rozhovorů s Evou Slámovou
- 6) E-mailová korespondence s Jiskrou Jindrovou
- 7) E-mailová korespondence s Danuší Hrazdírovou
- 8) E-mailová korespondence a poznámky z telefonického rozhovoru s Jindřichem Jůzlem
- 9) E-mailová korespondence s Václavem Jamka
- 10) Dotazník
- 11) Zdrojové tabulky dotazníkového šetření

Přílohy

Příloha č. 1

Tabulka s údaji o všech titulech edice Světová četba (zdrojová tabulka č. 1) – vychází z prezentace soukromé sbírky na webu a vlastního šetření autorky

Číslo	Rok vydání	Autor	Národní literatura	Název díla
1	1948	Jan Neruda	Česká	Týden v tichém domě
2	1948	Nikolaj V. Gogol	Ruská	Podobizna. Něvský prospekt
3	1948	Guy de Maupassant	francouzská	Kulička
4	1951	Mark Twain	Americká	Život na Mississippi
5	1949	Stefan Žeromski	polská	Věrná řeka
6	1948	Anton P. Čechov	ruská	Step
7	1949	Charles Dickens	anglická	Zvony novoroční
8	1949	Honoré de Balzac	francouzská	Plukovník Chabert
9	1948	Michail J. Lermontov	ruská	Lyrika
10	1949	František J. Rubeš	česká	Pan amanuensis na venku
11	1949	Bolesław Prus	polská	Palác a barabizna
12	1949	Edgar Allan Poe	americká	Neuvěřitelná dobrodružství
13	1949	Heinrich Heine	německá	Passionál
14	1949	Voltaire	francouzská	Candide
15	1949	Mychajlo Kocjubynskij	ukrajinská	Fata morgana
16	1949	Jack London	americká	Láska k životu
17	1949	Ivan Vazov	bulharská	Strejcové
18	1949	Charles Louis Philippe	francouzská	Otec Perdrix
19	1950	Maxim Gorkij	ruská	Pekař Semjonov
20	1949	Jaroslav Hašek	česká	Škola humoru
21	1950	Andrzej Strug	polská	Podzemní lidé
22	1951	Anton Strašimirov	bulharská	Choro
23	1949	Vladimir G. Korolenko	ruská	Mezi špatnými lidmi
24	1950	Miguel de Cervantes	španělská	Cikánečka
25	1950	Taras G. Ševčenko	ukrajinská	Umělec
26	1951	Karel Hynek Mácha	česká	Máj. Mářinka
27	1949	Lev N. Tolstoj	ruská	Polikuška
28	1950	Georg Büchner	německá	Mír chýším! Válku palácům!
29	1950	Nikolaj S. Leskov	ruská	Očarovaný poutník
30-31	1950	Anatol France	francouzská	Ostrov tučňáků
32	1950	Henryk Sienkiewicz	polská	Črty uhlem
33	1951	Washington Irving	americká	Hledači pokladů a jiné příběhy
34	1951	Stendhal	francouzská	Italské příběhy
35	1951	Ivan J. Franko	ukrajinská	Rubač
36	1951	Alexej N. Tolstoj	ruská	Modravá města
37	1951	Romain Rolland	francouzská	Petr a Lucie
38	1951	Vítězslav Hálek	česká	Na vejminku
39	1951	Martin Andersen Nexö	dánská	Pobřeží dětství
40	1951	Sergej T. Aksakov	ruská	Rodinná kronika
41	1951	Vincenzo Padula	italská	Lidé v Kalabrii
42	1951	Alexander Lange Kielland	norská	Jakub
43	1951	Prosper Mérimée	francouzská	Carmen
44	1951	Pavol Orzságh Hviezdoslav	slovenská	Bratom Čechom
45	1952	Hüseyin Rahmi Gürpınar	turecká	Cañihradské povídky
46	1952	Alexej V. Kolcov	ruská	Písně
47	1951	Zsigmond Móricz	maďarská	Sedm krejcarů
48	1952	Julius Fučík	česká	Reportáž psaná na oprátce
49	1952	William M. Thackeray	anglická	Vznešená bída
50	1952	Nikolaj G. Pomjalovskij	ruská	Obrázky ze semináře

Číslo	Rok vydání	Autor	Národní literatura	Název díla
51	1952	Paul-Louis Courier	francouzská	Pamflety proti příživníkům
52	1952	Georg Weerth	německá	Písně a satiry
53	1952	Vladimir Majakovskij	ruská	Pro hlas
54	1952	Claude Tillier	francouzská	Můj strýc Benjamin
55	1952	Gleb I. Uspenskij	ruská	Síla země
56	1952	Dmitrij N. Mamin-Sibirjak	ruská	Zlato
57	1953-		španělská	Život Lazarilla z Tormesu - jeho příhody a nehody
58	1953	Karel Sabina	česká	Oživené hroby
59	1953	Lesja Ukrajinka	ukrajinská	Světla před úsvitem
60	1953	Flora Tristanová	francouzská	Toulky po Londýně
61	1953	Božena Benešová	česká	Chlapci a dívky
62	1953	Gottfried Keller	švýcarská	Dvě novely
63	1953	Kuo Mo-žo	čínská	Návrat Starého Mistra a jiné povídky
64	1953	Christo Smirnenski	bulharská	Ať už je den!
65	1953	Martin Kukučín	slovenská	Pražské motivy
66	1953-		italská	Ctnostné příběhy a taškářské povídačky
67	1953	John Galsworthy	anglická	Osrov pokrytců
68	1953	Anatolij P. Svydnyckyj	ukrajinská	Ljuboračtí
69	1953	Alois Vojtěch Šmilovský	česká	Za ranních červánků a jiné povídky
70	1953	Ion Luca Caragiale	rumunská	Ztracený dopis. Výbor z próz
71	1953-		latinská	Đábel a papež
72	1953	Publius Ovidius Naso	římská	Žalozpěvy
73	1953	Zikmund Winter	česká	Rozina sebranec
74	1954	Alexandr N. Radiščev	ruská	Cesta z Petrohradu do Moskvy
75	1954	Walter Scott	anglická	Pověst o Montrosovi
76	1954	Władysław Stanisław Reymont	polská	Spravedlnost
77	1954	Giuseppe Garibaldi	italská	Tisíc
78	1954	Fráňa Šrámek	česká	Stříbrný vítr
79	1954	Fjodor M. Dostojevskij	ruská	Chudí lidé
80	1954	Heinrich von Kleist	německá	Výbor z díla
81	1954	Alphonse Daudet	francouzská	Listy z mého mlýna
82	1954	František Lad. Čelakovský	česká	Ohlas písní ruských. Ohlas písní českých
83	1954	Olha Kobyljanská	ukrajinská	V zelených horách
84	1954	Johann Wolfgang Goethe	německá	Utrpení mladého Werthera
85	1954	Bonaventura Des Periers	francouzská	Veselé rozprávky
86	1954	Karel Čapek	česká	Válka s mloky
87	1954	Ivan S. Turgeněv	ruská	Jarní vody
88	1954	Karel Jaromír Erben	česká	Kytice z pověstí národních
89	1954-		italská	Italská renesanční lyrika
90	1954	Aristofanes	starořecká	Plutos
91	1954	Oliver Goldsmith	anglická	Farář wakefieldský
92	1954	Valerij J. Brjusov	ruská	Mé zemi
93	1954	Sa'dí	perská	Růžová zahrada
94	1954	Abbé Prévost	francouzská	Manon Lescautová
95	1954	Josef Holeček	česká	Černohorští junáci
96-97	1955	Alexander I. Kuprin	ruská	Moloch a jiné povídky
98	1954	Theodor Fontane	německá	Effi Briestová
99	1955	Benito Pérez Galdós	španělská	Zaragoza

Číslo	Rok vydání	Autor	Národní literatura	Název díla
100	1955	Božena Němcová	česká	Babička
101	1955-		japonská	Verše psané na vodu
102	1955	Alexander S. Puškin	ruská	Kapitánská dcerka
103	1955	Herman Melville	americká	Izrael Potter
104	1955	Denis Diderot	francouzská	Jakub fatalista a jeho pán
105	1955-		ruská	Tři zpěvy staroruské
106	1955	Julius Słowacki	polská	S vámi jsem život žil
107	1955	Karel Klostermann	česká	Vánice a jiné povídky
108	1955	Nicolaus Lenau	německá	Albigenští
109	1958	Giuseppe Parini	italská	Den
110	1956	Elin Pelin	bulharská	Větrný mlýn
111	1955	Svatopluk Čech	česká	Nový epochální výlet pana Broučka, tentokrát do patnáctého století
112	1955	Vasilij A. Slepcev	ruská	Těžká doba
113	1955	O. Henry	americká	Katedra filantromatematiky a jiné povídky
114	1956	Pierre-Augustin Caron de Beaumarchais	francouzská	Lazebník sevillský. Figarova svatba
115	1956	Nikolaj A. Někrasov	ruská	Kniha veršů
116	1955	Adolf Heyduk	česká	Cigánské melodie a jiné písně
117	1956	Johann Nepomuk Nestroy	rakouská	Svoboda v Kocourkově. Dřívější poměry
118	1956	Hanuš Jelínek	francouzská	Zpěvy sladké Francie
119	1955	Michail Šolochov	ruská	Donské povídky
120	1956-		turecká	Nasreddinovy taškařice
121	1956-		indická	Démonovy povídky
122	1956	Niccolo Machiavelli	italská	Mandragora. Belfagor
123	1956	Jakov P. Butkov	ruská	Z petrohradského podkroví
124	1956	Šen Fu	čínská	Šest historií prchavého života
125	1956	Alois a Vilém Mrštíkové	česká	Maryša
126	1956	Fernando de Rojas	španělská	Celestina
127	1956	Michail Prišvin	ruská	Kouzelný vdoleček
128	1956	Arthur Rimbaud	francouzská	Verše
129	1956	William Shakespeare	anglická	Sonety
130	1956	Pierre Corneille	francouzská	Cid
131	1956	Pierre de Ronsard	francouzská	Lásky a jiné verše
132	1957	Björnsterne Björnson	norská	Veselý hoch a jiné povídky
133	1956	Federico García Lorca	španělská	Cikánské romance
134	1957	Vikentij V. Veresajev	ruská	Bez cesty
135	1957	Viktor Dyk	česká	Krysař a jiné prózy
136	1957	Benjamin Constant	francouzská	Adolf
137	1957	Prokop Chocholoušek	česká	Jan Pancéř a jiné povídky
138	1957	Alexandr V. Družinin	ruská	Polinka Saksová
139	1957	Josef Čapek	česká	Stín kapradiny
140	1957	Luís de Camões	portugalská	Lyrika
141	1957	Adelbert von Chamisso	německá	Podivuhodný příběh Petra Schlemihla
142	1957-		španělská	Kytice ze španělských romancí
143	1957	František Palacký	česká	Z Dějin národu českého
144	1957	Edgar Lee Masters	americká	Spoonriverská anthologie
145	1957	Gérard de Nerval	francouzská	Sylvie. Aurelie
146	1957	Josef Svatopluk Machar	česká	Zde by měly kvést růže
147	1957	Futabatei Šimei	japonská	Všednost

Číslo	Rok vydání	Autor	Národní literatura	Název díla
148	1957	Hans Sachs	německá	Masopustní hry a šprýmy
149	1957	Josef Jaroslav Langer	česká	Bodláčí a růže
150	1957	Vladislav Vančura	česká	Marketa Lazarová
151	1957	Alfred de Musset	francouzská	Zpověď dítěte svého věku
152	1957	Lev N. Tolstoj	ruská	Kreutzerova sonáta
153	1957	János Arany	maďarská	Zvon v pustě
154	1957	Růžena Svobodová	česká	Černí myslivci
155	1957	Alain-Fournier	francouzská	Kouzelné dobrodružství
156	1957	Sinclair Lewis	americká	Muž, který znal presidenta
157	1957	Ivan Bunin	ruská	Vesnice
158	1957	Charles Baudelaire	francouzská	Květy zla
159	1958	August Strindberg	švédská	Lidé na Hemsö
160	1958	Ion Creangă	rumunská	Vzpomínky z dětství
161	1958	Alexej F. Pisemskij	ruská	Byla Lydie vinna? Stará milostpaní
162	1958	Christian Morgenstern	německá	Šibeniční písně
163	1958	Stephen Crane	americká	Rudý odznak odvahy
164	1958	-	belgická	Osm básníků z Belgie
165	1958	Paul Verlaine	francouzská	Písně beze slov
166	1958	Pedro Antonio de Alarcón	španělská	Třírohý klobouk
167	1958	Bret Harte	americká	Kalifornské povídky a legendy
168	1958	Karel Hlaváček	česká	Básně
169	1958	William Shakespeare	anglická	Král Lear
170	1958	Franz Werfel	rakouská	Sjezd abiturientů
171	1958	Peter Altenberg	rakouská	Minutové romány
172	1958	Katherine Mansfieldová	anglická	Blaho a jiné povídky
173	1958	Jaroslav Kratochvíl	česká	Vesnice
174	1958	Alexandr S. Serafimovič	ruská	Píščina a jiné povídky
175	1958	-	korejská	Chrysantémy
176	1958	Marko Vovčok	ukrajinská	Slečinka z pensionátu a jiné prózy
177	1958	Leonid Andrejev	ruská	Povídka o sedmi oběšených
178	1958	José Martí	kubánská	Padají z nebe květy
179	1958	Jaromír John	česká	Eskamotér Josef a jiné prózy
180	1958	Nicolae Filimon	rumunská	Staří i noví povýšenci
181	1958	Georg Christoph Lichtenberg	německá	Večery při svíčke
182	1958	Johann Wolfgang Goethe	německá	Láskyplné písně
183	1958	Margit Kaffková	maďarská	Barvy a léta
184	1958	Oscar Wilde	anglická	Obraz Doriana Graye
185	1958	Edmond a Jules Goncourt	francouzská	Germinie Lacerteuxová
186	1958	Marie de France	francouzská	Milostné příběhy ze staré Francie
187	1958	Marie Konopnická	polská	Na fujarce
188	1958	Laurence Sterne	anglická	Sentimentální cesta po Francii a Itálii
189	1958	-	gruzínská	Kamenité cesty Gruzie
190	1958	Sóseki Nacume	japonská	Polštář z trávy
191	1958	Thomas Mann	německá	Tonio Kröger
192	1958	Ferenc Móra	maďarská	Věřím v člověka. Vzkříšení Hannibala
193	1958	Guillaume Apollinaire	francouzská	Pásmo a jiné verše

Číslo	Rok vydání	Autor	Národní literatura	Název díla
194	1958	Karel Poláček	česká	Bylo nás pět
195	1958	Christian Dietrich Grabbe	německá	Don Juan a Faust. Žert, satira, ironie a hlubší význam
196	1958	Arthur Conan Doyle	anglická	Pes baskervillský
197	1959	Joseph von Eichendorff	německá	Ze života darmošlapa
198	1959	Adalbert Stifter	německá	Z kroniky našeho rodu
199	1959	-	starořecká	Homérské hymny. Válka žab a myší
200	1959	Robert Burns	anglická	Písně a balady
201	1959	Sergej N. Sergejev-Censkij	ruská	Lvi a slunce
202	1959	Attila József	maďarská	S čistým srdcem
203	1959	-	německá	Růže ran
204	1959	Graciliano Ramos	brazilská	Vyprahlé životy
205	1959	Dmitrij V. Grigorovič	ruská	Vesnice. Anton Ubožák
206	1959	Petr Jilemnický	slovenská	Dunivý krok
207	1959	Joseph Bédier	francouzská	Román o Tristanovi a Isoldě
208	1959	Petronius	římská	Hostina u Trimalchiona
209	1959	Miroslav Krleža	chorvatská	Návrat Filipa Latinovicze
210	1959	Jiří Mahen	česká	Rybářská knížka
211	1959	Panait Istrati	francouzská	Kira Kiralina
212	1959	Ricardo Güiraldes	argentinská	Don Segundo Sombra
213	1959	Knut Hamsun	norská	Hlad
214	1959	Ignacy Krasicki	polská	Vojna mnichů a jiné básně
215	1959	František Xaver Šalda	česká	České medailóny
216	1959	Arnold Bennett	anglická	Anna z Pětiměstí
217	1959	Emanuel Bozděch	česká	Tři dramata
218	1959	Giacomo Leopardi	italská	Poesie luny
219	1959	Šúdraka	indická	Hliněný vozíček
220	1959	Amaru a Bhartrhari	indická	Sloky o lásce, moudrosti a odříkání
221	1959	Vasilij T. Narežnyj	ruská	Dva Ivani aneb Vášniví sudiči
222	1959	František Herites	česká	Maloměstské obrázky
223	1959	Hector Savinien Cyrano z Bergeracu	francouzská	Cesta na Měsíc. Cesta do Sluneční říše
224	1959	Sibilla Aleramová	italská	Žena
225	1959	Marie Madeleine Pioche de La Fayette	francouzská	Kněžna de Cleves
226	1959	Ignát Herrmann	česká	Fráter z Podskalí a jiné pražské obrázky
227	1960	Frigyes Karinthy	maďarská	Cesta do Faremida. Kapilárie
228	1959	Luigi Pirandello	italská	Mezi dvěma stíny
229	1960	Václav Kliment Klicpera	česká	Čtyři aktovky
230	1959	Herbert George Wells	anglická	Příběh pana Pollyho
231	1960	Karolína Světlá	česká	Frantina
232	1960	Helena Malířová	česká	Mariola
233	1960	Rjúnosuke Akutagawa	japonská	Obraz pekla a jiné povídky
234	1960	F. I. Ťutčev	ruská	Vlnobítí
235	1960	Manuel Antônio de Almeida	brazilská	Paměti policejního seržanta
236	1960	Bohumil Mathesius	čínská	Zpěvy staré Číny
237	1960	Eduard Vilde	estonská	Do chladného kraje
238	1960	Ivan Nečuj-Levyckij	ukrajinská	Tulačka
239	1960	Percy Bysshe Shelley	anglická	Lyrika
240	1960	Leopold Staff	polská	Labuť a lyra

Číslo	Rok vydání	Autor	Národní literatura	Název díla
241	1960	Gustave Flaubert	francouzská	Bouvard a Pécuchet
242	1960	Giovanni Verga	italská	Sicilské povídky
243	1960	Gilbert Keith Chesterton	anglická	Příběhy otce Browna
244	1960	Markus Tullius Cicero	římská	Dvě rozmluvy
245	1960	Imre Madách	maďarská	Tragédie člověka
246	1960	Kuan Chan-čching	čínská	Letní sníh a jiné hry
247	1960	Paul Fort	francouzská	Francouzské balady
248	1960	Francis Scott Fitzgerald	americká	Velký Gatsby
249	1960	Vincas Krėvė-Mickevičius	litevská	Dainavské pověsti
250	1960	Raymond Radiguet	francouzská	Ďábel v těle
251	1960	Joaquim Maria Machado de Assis	brazilská	Don Morous
252	1960	Ilja Erenburg	ruská	Dýmky
253	1960	D. I. Fonvizin	ruská	Komedie
254	1961	Julius Zeyer	česká	Radúz a Mahulena
255	1961	Jurij Oleša	ruská	Závist
256	1961	Henry James	americká	Mistrova lekce
257	1961	Eliza Orzeszkowa	polská	Vědma
258	1961	Alfed Jarry	francouzská	Ubu králem a jiné hry a prózy
259	1961	Ernest Hemingway	americká	Stařec a moře
260	1961	Kálidása - František Hrubín	indická	Ztracený prsten
261	1961	E. T. A. Hoffmann	německá	Zachýsek zvaný Rumělka. Zlatý kořenáč
262	1961	Gertrude Steinová	americká	Tři životy
263	1961	Liviu Rebreanu	rumunská	Katastrofa a jiné novely
264	1961	Konstantin Paustovskij	ruská	Zlatá růže
265	1961	William Butler Yeats	irská	Slova snad pro hudbu
266	1961	Rabíndranáth Thákur	indická	Poslední báseň
267	1961	Václav Řezáč	česká	Černé světlo
268	1961	Colette	francouzská	Osení
269	1961	John Keats	anglická	Když mraky září
270	1961	Vachel Lindsay	americká	Kongo
271	1961	-	arabská	Pohádka o 'Alá'addínovi a kouzelné lampě
272	1961	Jonáš Záborský	slovenská	Faustiáda
273	1961	Hermann Hesse	německá	Klingsorovo poslední léto a jiné prózy
274	1961	Dylan Thomas	anglická	Portrét umělce jako štěněte
275	1961	Franz Kafka	německá	Amerika
276	1962	Oton Župančič	slovenská	Úsvity a bouře
277	1962	Bašó	japonská	Měsíce, květy
278	1962	Konstantin Fedin	ruská	Setkání s minulostí
279	1962	Gabriela Preissová	česká	Pláně a jiné povídky
280	1962	Vsevolod Ivanov	ruská	Barevné větry
281	1962	Camille Lemonnier	belgická	Halali
282	1962	Selma Lagerlöfová	švédská	Císař z Portugalie
283	1962	Jean-Jacques Rousseau	francouzská	Dumy samotářského chodce
284	1962	Leonhard Frank	německá	Karel a Anna. Německá novela
285	1962	Italo Svevo	italská	Povedený kousek
286	1962	Karel Matěj Čapek-Chod	česká	Kašpar Lén mstitel
287	1962	Emmanuil Kazakevič	ruská	Hvězda

Číslo	Rok vydání	Autor	Národní literatura	Název díla
288	1962	Aluísio Tancredo Belo Gonçalves de Azevedo	brazilská	Tchyně
289	1962	-	česká	Bez konce láska je
290	1962	Tudor Arghezi	rumunská	Vhodná slova
291	1962	František Švantner	slovenská	Malka
292	1962	Gajus Sallustius Krispus	římská	Katilinovo spiknutí. Válka s Jugurthou
293	1962	Antonio Machado	španělská	Kastilské pláně
294	1962	Emile Verhaeren	belgická	Básně
295	1963	Ivan Olbracht	česká	Žalář nejtemnější
296	1962	Lope Félix de Vega Carpio	španělská	Zahradníkův pes
297	1962	Lao Še	čínská	Konec slavného kopiníka
298	1963	Jordan Jovkov	bulharská	Staroplaninské pověsti
299	1963	François Mauriac	francouzská	Klubko zmijí
300	1963	Jurij Janovskij	ukrajinská	Jezdci
301	1963	Maurice Maeterlinck	francouzská	Modrý pták
302	1963	Sofja V. Kovalevská	ruská	Vzpomínky na dětství
303	1963	Raul d'Ávila Pompéia	brazilská	Atheneum
304	1963	Lukianos	starořecká	Pravdivé příběhy
305	1963	Iľudo Ondrejov	slovenská	Zbojnická mladost
306	1963	-	belgická (vlámská)	Vlámská lyrika
307	1963	Petar P. Njegoš	černohorská	Horský věnec
308	1963	Pierre Carlet de Chamblain de Marivaux	francouzská	Hra lásky a náhody a jiné komedie
309	1963	Valentin Katajev	ruská	Zlaté péro
310	1963	Jean Paul	německá	Doktor Škrtikočka jede do lázní. Hrst aforismů
311	1963	Józef Ignacy Kraszewski	polská	Ulana
312	1963	Grazia Deleddová	italská	Ztracený chlapec
313	1963	Jens Peter Jacobsen	dánská	Dva světy
314	1963	Eduard Bass	česká	Lidé z maringotek
315	1963	Albert Camus	francouzská	Mor
316	1963	Borisav Stanković	srbská	Nečistá krev
317	1963	Jean-Richard Bloch	francouzská	Kurdská noc
318	1963	Ludvig Holberg	dánská	Komedie
319	1963	Rubén Darío	nikaragujská	Zpěvy života a naděje
320	1964	Henri Barbusse	francouzská	Mezi námi
321	1964	Robert Frost	americká	Na sever od Bostonu
322	1964	Gottfried August Bürger	německá	Balady
323	1964	Jégé	slovenská	Cesta životem
324	1964	John Gay	anglická	Žebrácká opera. Polly
325	1964	Afanasij A. Fet	ruská	Večery a noci
326	1964	Joachim du Bellay	francouzská	Stesky
327	1964	Mihai Eminescu	rumunská	Až září voda tmavá...
328	1964	Lion Feuchtwanger	německá	Ošklivá vévodkyně Markéta Pyskatá
329	1964	Menandros	starořecká	Čí je to dítě? Dědek
330	1964	Alexandr Grin	ruská	Svědectví mého života
331	1964	Erskine Caldwell	americká	Boží políčko
332	1964	Dinko Šimunović	chorvatská	Alkar

Číslo	Rok vydání	Autor	Národní literatura	Název díla
333	1964	José de Alencar	brazilská	Dva indiánské příběhy
334	1964	Jefim Zozulja	Ruská	Zkáza hlavního města
335	1964	Richard Weiner	Česká	Prázdná židle a jiné prózy
336	1964	Taha Husajn	egyptská - arabská	Volání hrdličky
337	1964	Conrad Ferdinand Meyer	švýcarská	Výstřel z kazatelny. Páže Gustava Adolfa. Pokušení Pescarovo
338	1964	Marcel Proust	francouzská	Swannova láska
339	1964	Josef K. Šlejhar	Česká	Kuře melancholik a jiné povídky
340	1964	Lajos Áprily	maďarská	Oběť Ábelova
341	1964	-	chorvatská	Dubrovnická renesanční poezie
342	1964	Pär Lagerkvist	švédská	Trpaslík
343	1964	Pejo Javorov	bulharská	Nežiju - hořím
344	1965	Peter Zvon	slovenská	Tanec na pláči
345	1964	Měrčin Nowak	lužickosrbská	Vyprávění lužického Všudybyla
346	1964	Karel Konrád	Česká	Břeh snů a jiné prózy
347	1965	Jean de Joinville	francouzská	Paměti křižákovy
348	1965	Carl Jonas Love Almqvist	švédská	Jde to
349	1965	Henry Lawson	australská	S rancem na zádech
350	1965	Aloysius Bertrand	francouzská	Kašpar Noci
351	1965	-	starořecká, římská	Bohové se smějí
352	1965	Isaak Babel	Ruská	Rudá jízda
353	1965	Georg Trakl	rakouská	Básně
354	1965	Antoine de Saint-Exupéry	francouzská	Země lidí
355	1965	John Steinbeck	americká	O myších a lidech. Na plechárně
356	1965	Ilja Ilf, Jevgenij Petrov	Ruská	Jak byl napsán Robinson
357	1965	Cesare Pavese	italská	Přítelkyně. Dábel na kopcích
358	1965	Jean-Paul Sartre	francouzská	Zed'
359	1965	Robert Louis Stevenson	anglická	Podivný případ dr. Jekylla a pana Hyda. Franchardský poklad. Falesánské pobřeží
360	1966	Émile Zola	francouzská	Tereza Raquinová
361	1966	Vladimír Mináč	slovenská	Smrt chodí po horách
362	1966	-	německá	Dobrodružství paní Anežky
363	1966	Dezsö Kosztolányi	maďarská	Balónek uletí
364	1966	Rainer Maria Rilke	rakouská	Lodice času
365	1966	Zaharia Stancu	rumunská	Costandina
366	1966	Francis Jammes	francouzská	Od rána do večera
367	1966	Aleksander Fredro	polská	Pomsta. Pan Geldhab
368	1966	Arťom Vesjolyj	Ruská	Rus krví umytá
369	1966	Erich Kästner	německá	Německé kolečko
370	1966	Andrej Platonov	Ruská	Co nám jde k duhu
371	1966	Ludwig Thoma	německá	Dopisy poslance bavorského zemského sněmu
372	1966	David Herbert Lawrence	anglická	Panna a cikán a jiné povídky

Číslo	Rok vydání	Autor	Národní literatura	Název díla
373	1966	Ambrose Bierce	americká	Moxonův pán a jiné povídky
374	1966	Karel Schulz	česká	Blázen před zrcadlem a jiné prózy
375	1967	Comte de Lautréamont	francouzská	Zpěvy Maldororovy
376	1967	František Gellner	česká	Tichý život a jiné prózy
377	1967	Andrej Bělyj	ruská	Kóťa Letajev
378	1967	Thomas Stearns Eliot	anglická	Pustina a jiné básně
379	1967	Giosue` Carducci	italská	Hrozny v sloupcích
380	1967	Friedrich Nietzsche	německá	Tak pravil Zarathustra
381	1967	André Gide	francouzská	Vatikánské kobky
382	1967	Gustav Meyrink	německá	Černá koule
383	1967	Jiří Weil	česká	Život s hvězdou
384	1967	Halldór Stefánsson	islandská	Sen na prodej
385	1967	Ivo Andrić	srbská	Žena, která není
386	1967	Ladislav Klíma	česká	Vteřiny věčnosti
387	1967	André Malraux	francouzská	Lidský úděl
388	1967	William Faulkner	americká	Když jsem umírala
389	1968	Arkadij Averčenko	ruská	Kámen na krku
390	1968	Jan Opolský	česká	Představení v soumraku
391	1968	Angel Guimera`	katalánská	Nížina
392	1968	Villiers de l'Isle-Adam	francouzská	Kruté povídky
393	1968	Virginia Woolfová	anglická	Mezi akty
394	1968	Bruno Schulz	polská	Skořicové krámy
395	1968	Dominik Tatarka	slovenská	Panna zázračnice
396	1968	Roger Vailland	francouzská	Prohry
397	1968	Mkrtič Armen	arménská	Zázračný pramen
398	1968	Jane Austenová	anglická	Anna Elliotová
399	1968	Hans Jakob Christoffel von Grimmelshausen	německá	Poběhlíci Kuráž. Divous Skočdopole
400	1968	Saki	anglická	Léčba neklidem
401	1969	Václav Beneš Třebízský	česká	Na slanských stínadlech
402	1969	Publius Terentius Afer	římská	Kleštěnec. Formio
403	1969	Karel Hynek Mácha	česká	Máj. Marinka
404	1969	Jules Amédée Barbey d'Aureville	francouzská	Ďábelské novely
405	1969	Carlo Levi	italská	Kristus se zastavil v Eboli
406	1969	William Somerset Maugham	anglická	Síla okolností a jiné povídky
407	1969	Jean Giraudoux	francouzská	Zuzanka a Tichý oceán
408	1969	David Garnett	anglická	Dáma v lišku. Člověk v zoologické zahradě
409 [a]	1969	Jevgenij I. Zamjatin	ruská	My
409 [b]	1973	Alexandr N. Ostrovskij	ruská	Talenty a ctitelé
410	1969	Joseph Roth	rakouská	Kapucínská krypta
411	1969	Mór Jókai	maďarská	Žlutá růže
412	1970	Georges Duhamel	francouzská	Půlnoční zpověď
413	1970	Jindřich Šimon Baar	česká	Obrácení kupce Šoršíka a jiné povídky
414	1970	Veniamin Kaverin	ruská	Pátý poutník
415	1970	Søren Kierkegaard	dánská	Svědčův deník
416	1970	Gabriela Mistralová	chilská	Vzkazy
417	1970	Edouard Dujardin	francouzská	Lístek rozmarýny
418	1970	Almeida Garrett	portugalská	Podloubí v Anenské ulici

Číslo	Rok vydání	Autor	Národní literatura	Název díla
419	1970	James Hilton	anglická	Ztracený obzor
420	1971	Federigo Tozzi	italská	Se zavřenýma očima
421	1971	Novalis	německá	Modrá květina
422	1971	Miguel de Unamuno	španělská	Mlha
423	1971	Carl Zuckmayer	německá	Masopustní zpověď
424	1971	-	česká	Zpívající labuť
425	1971	Edmond Rostand	francouzská	Cyrano z Bergeracu
426	1971	James T. Farrell	americká	Jo, tak to chodí
427	1971	Jan Kochanowski	polská	Renesanční loutna
428	1971	Michail J. Lermontov	ruská	Maškaráda. Dva bratři
429	1971	Ljudmil Stojanov	bulharská	Cholera
430	1971	Usáma ibn Munkiz	arabská	Kniha zkušeností arabského bojovníka s křižáky
431	1972	Prežihov Voranc	slovinská	Semeno větru
432	1972	Mihály Babits	maďarská	Kalíf čápem
433	1972	Antonín Macek	česká	Robert Ďábel a jiné prózy
434	1972	Elizabeth Bowenová	anglická	Schody zarostlé břechťanem
435	1972	Joseph Conrad	anglická	Almayerův vzdušný zámek
436	1972	Anna Seghersová	německá	Vzpouza rybářů ve Svaté Barbaře
437	1972	Jules Romains	francouzská	Kumpáni
438	1973	-	česká	Dejme se na pochod
439	1973	César Vallejo	peruánská	Černí poslové
440	1973	Molière	francouzská	Don Juan. Lakomec
441	1974	Nizámí Arúzí	perská	Naučení korunnímu princí aneb Čtyři rozpravy
442	1973	Ugo Foscolo	italská	Poslední dopisy Jacopa Ortise
443	1973	Evelyn Waugh	anglická	Křehké nádoby. Drazí zesnulí
444	1973	François René de Chateaubriand	francouzská	Atala aneb Láska indiánské dvojice v pustinách. René
445	1974	Xenofón	starořecká	Anabaze
446	1974	Lima Barreto	brazílská	Smutný konec snaživého Policarpa
447	1974	Giambattista Marino	italská	Polibky
448	1974	Leonid Leonov	ruská	Temné vody
449	1974	Alexandru Odobescu	rumunská	Kniha o lovu
450	1974	Marcel Schwob	francouzská	Král se zlatou maskou
451	1974	Vladimír Odojevskij	ruská	Poraněné sny
452	1974	Marie Majerová	česká	Povídky o lásce
453	1974	Ludwig Tieck	německá	Život básníka
454	1974	Karl Kraus	rakouská	Soudím živé i mrtvé
455	1975	Jiří Wolker	česká	Tvář za sklem
456	1975	Fraňo Král	slovenská	Cesta zarubaná
457	1975	Miguel Hernández	španělská	Vítr v olivách
458	1975	Eduard Mörike	německá	Kouzelná země Orplid
459	1975	Maria z Czartoryskich, kněžna Württenberská	polská	Malvína aneb Předvídavost srdce
460	1975	Georgi P. Stamatov	bulharská	Malá Sodoma
461	1975	Gyula Krúdy	maďarská	Červený dostavník
462	1975	Aldo Palazzeschi	italská	Sestry Materassiovy
463	1975	Al-Džáhiz	arabská	Kniha lakomců
464	1975	Kosmas	česká	Kosmova Kronika česká

Číslo	Rok vydání	Autor	Národní literatura	Název díla
465	1976	Wolfgang Borchert	německá	Smutný studený svět
466	1976	Ring Lardner	americká	Hnízdečko lásky
467	1976	Cora Sandelová	norská	Kranova cukrárna
468	1976	Karel Václav Rais	česká	Výminkáři
469	1976	Sherwood Anderson	americká	Městečko v Ohio
470	1976	-	lužickosrbská	Vřesový zpěv
471	1976	Ivan Cankar	slovinská	Vidiny
472	1976	-	česká	Tajemné příběhy v české krásné próze 19. století
473	1977	Arthur Schnitzler	rakouská	Slečna Elsa
474	1977	Kajká'ús	arabská	Knih rad
475	1977	Jules Supervielle	francouzská, uruguayská	Neznámí přátelé
476	1977	Herman Bang	dánská	U cesty
477	1977	José Maria Eça de Queiroz	portugalská	Pan hrabě a spol.
478	1977	Valery Larbaud	francouzská	Fermina Márquezová. Dětské povídky
479	1977	Friedrich de la Motte Fouqué	německá	Mužiček Šibeníček. Rusalka
480	1977	Ionel Teodoreanu	rumunská	Ulička dětství
481	1977	Nikolaj F. Pavlov	ruská	Jatagan
482	1977	Gaetano Carlo Chelli	italská	Dědictví
483	1977	Rufino Blanco Fombona	venezuelská	Duše podniku
484	1977	Pelham Grenville Wodehouse	anglická	Vlna zločinnosti na zámku Blandings
485	1978	Petar Kočić	bosensko-hercegovská, srbská	Jezevec před soudem
486	1978	Józsi Jenő Tersánszky	maďarská	Na shledanou, drahá... Píseň o kopretině
487	1978	Bonaventura	německá	Noční vigilie
488	1978	Horacio Quiroga	uruguayská	Návrat Anakondy
489	1978	Jack Kerouac	americká	Na cestě
490	1978	France Prešeren	slovinská	Můj sen šel po hladině
491	1979	Joris Karl Huysmans	francouzská	Naruby
492	1978	Innokentij Anněnskij	ruská	V bezesných nocích
493	1979	Johannes Bobrowski	německá	Litevské klavíry
494	1978	Stanisław Przybyszewski	polská	Křik
495	1980	-	česká	Husitské manifesty
496	1979	Alexandr S. Gribojedov	ruská	Hoře z rozumu
497	1980	Kurt Tucholsky	německá	Výlet na Rheinsberg. Zámek Gripsholm
498	1979	Michail Bulgakov	ruská	Divadelní román
499	1981	Hugo von Hofmannsthal	rakouská	Lucidor
500	1980	Alexandr S. Puškin	ruská	Boris Godunov
501	1979	Camilo Castelo Branco	portugalská	Zhoubná láska
502	1979	Ivan S. Sokolov- Mikitov	ruská	Dětství a jiné povídky
503	1980	Raymond Queneau	francouzská	Tuhá zima
504	1980	Otakar Theer	česká	Hořká idyla

Číslo	Rok vydání	Autor	Národní literatura	Název díla
505	1981	Herman Teirlinck	belgická (vlámská)	Autoportrét neboli Poslední večere
506	1981	-	lužickosrbská	Skrytý pramen
507	1981	Azorín	španělská	Pod španělským sluncem
508	1981	Miloš Crnjanski	srbská	Běženci panonských bažin
509	1981	Pedro Calderón de la Barca	španělská	Život je sen
510	1981	Wilhelm Raabe	německá	Kronika Vrabčí uličky. Husy z Bützowa
511	1981	Alphonse Allais	francouzská	Krásná neznámá
512	1982	Tibor Déry	maďarská	Pomyslná reportáž o americkém pop-festivalu
513	1982	Jan Češka	česká	Řeči a naučení hlubokých mudrců
514	1982	Nathanael West	americká	Přítelkyně osamělých srdcí. Den kobylek
515	1982	André Maurois	francouzská	Zářijové růže
516	1982	Zdeněk Matěj Kuděj	česká	Americké obrázky
517	1983	James Joyce	írská	Portrét umělce v jinošských letech
518	1983	Tadeusz Różewicz	polská	Hry
519	1984	Ödön von Horváth	rakouská	Století ryb
520	1982	Rudolf Těsnohlídek	česká	Nocí a dnem
521	1984	Tirso de Molina	španělská	Sevillský svůdce a kamenný host
522	1982	Osip Mandelštam	ruská	Verše
523	1983	William Saroyan	americká	Lidská komedie
524	1983	-	česká	Legenda o svaté Kateřině
525	1983	Zygmunt Krasiński	polská	Komedie ne božská
526	1984	Jiří Karásek ze Lvovic	česká	Ocúny noci
527	1984	Zofia Nałkowska	polská	Dům nad loukami. Medailóny
528	1984	Sanjútei Enčó	japonská	Pivoňková lucerna
529	1984	Radoje Domanović	srbská	Cejch
530	1984	Carlo Emilio Gadda	italská	Vévodství v plamenech
531	1985	Stanisław Ignacy Witkiewicz	polská	Hry
532	1985	Ramón del Valle-Inclán	španělská	Tyran Banderas
533	1985	Carson McCullersová	americká	Balada o smutné kavárně. Svatebčanka
534	1985	-	česká	Kronika sedmi mudrců
535	1985	Stig Dagerman	švédská	Popálené dítě
536	1985	Jeghiše Čarenc	arménská	Země Nairi
537	1986	Henry de Montherlant	francouzská	Staří mládenci
538	1986	Mihály Vörösmarty	maďarská	Až se nachýlí noc
539	1985	Johannes Urzidil	německá	Hry a slzy
540	1987	Vittorio Alfieri	italská	Vůle a vášně
541	1986	Jakob Wassermann	německá	Zlato z Caxamalky a jiné povídky
542	1986	Samuel Beckett	francouzská	Čekání na Godota
543	1986	Jerzy Szaniawski	polská	Hry
544	1986	Emmanuel Bove	francouzská	Moji přátelé. Armand
545	1987	Edward Morgan Forster	anglická	Kam se bojí vkročit andělé
546	1986	Gib Mihăescu	rumunská	Přeludy
547	1987	Sigrid Undsetová	norská	Příběh o Ljotovi a Vigdis
548	1987	Víctor Catala`	katalánská	Samota
549	1987	Edith Södergranová	švédská (finskošvédská)	Země, která není

Číslo	Rok vydání	Autor	Národní literatura	Název díla
550	1987	Petr J. Čaadajev	ruská	Filozofické listy. Apologie bláznova
551	1988	Clemens Brentano	německá	O statečném Kašparovi a krásné Aničce
552	1987	Ilja Erenburg	ruská	Bouřlivý život Lazika Rojtšvance
553	1988	Chuej-neng	čínská	Tribunová sůtra Šestého patriarchy
554	1988	Eugene O'Neill	americká	Cesta dlouhým dnem do noci
555	1988	Julien Green	francouzská	Mont-Cine`re
556	1988	Flannery O'Connorová	americká	Dobrého člověka těžko najdeš
557	1988	František Langer	česká	Město každý den
558	1989	Ford Madox Ford	anglická	Nejsmutnější příběh
559	1989-		česká	Vteřiny duše
560	1988	Truman Capote	americká	Jiné hlasy, jiné pokoje
561	1989-		čínská	Rozmarné a tajuplné příběhy ze staré Číny
562	1989	Jevgenij Zamjatin	ruská	My
563	1989	Ignazio Silone	italská	Lukovo tajemství
564	1989	Isak Samokovlija	bosensko-hercegovská	Šalomounova pečeť
565	1989	Sándor Bródy	maďarská	Orel v Pešti
566	1989	Nikolaj Ogňov	ruská	Dvanáctá hodina
567	1990	Jean Racine	francouzská	Britannicus. Ifigenie. Atalia
568	1990	Boris Pilňak	ruská	Nahý rok
569	1990	Steen Steensen Blicher	dánská	Pozdní probuzení
570	1990	Sergej Klyčkov	ruská	Balamutil z Čertuchina
571	1990	Frank Wedekind	německá	Flirt a jiné povídky
572	-		-	-
573	-		-	-
574	1992	Charles Sealsfield	rakouská	Rakousko, jaké je
575	1990	Jiří Langer	česká	Devět bran
576	1990	Robert Musil	rakouská	Povídky. Pozůstalost za života
577	1991	Jakub Deml	česká	Sen jeden svítí
578	1992	Mistr Čuang	čínská	Vnitřní kapitoly
579	1992	Bohuslav Reynek	česká	Vlídne vidiny
580	2000	Robert Musil	rakouská	Povídky. Pozůstalost za života
581	2000	Thomas De Quincey	anglická	Zpověď požívače opia
582	2001	Truman Capote	americká	Jiné hlasy, jiné pokoje
583	2001	Martin A. Hansen	dánská	Čekárna
Nečíslované				
-	1997	James Joyce	irská	Portrét umělce v jinošských letech
-	1997	Thomas Hardy	anglická	Rodákův návrat
-	1997	Montague Rhodes James	anglická	Výstraha zvědavcům
-	1997	Tennessee Williams	americká	Římské jaro paní Stoneové
-	1998	Josephus Flavius	starořecká - židovská	O starobylosti Židů

Příloha č. 2

Tabulka s údaji o francouzských titulech edice Světová četba (zdrojová tabulka č. 2) – vychází z vlastního šetření autorky

Číslo	Rok vydání	Autor	Název díla	Náklad	Autor předmluvy	Redigent
3	1948	Guy de Maupassant	Kulička	10000	Otakar Novák	1956 - Tamara Sýkorová
8	1949	Honoré de Balzac	Plukovník Chabert	10750	Jan Otokar Fischer	Josef Kadlec
14	1949	Voltaire	Candide	10750	Radovan Krátký	Josef Kadlec
18	1949	Charles Louis Philippe	Otec Perdrix	10750	Jan Řezáč	Josef Kadlec
30-31	1950	Anatol France	Ostrov tučňáků	10750	Jaroslav Bouček	Zdeněk Štolba
34	1951	Stendhal	Italské příběhy	10750	Pavel Levit	Vendulka Brádková
37	1951	Romain Rolland	Petr a Lucie	20750	Jan Řezáč	Vendulka Brádková
43	1951	Prosper Mérimée	Carmen	10750	A. A. Smirnov	Vendulka Brádková
51	1952	Paul-Louis Courier	Pamflety proti příživníkům	10400	Jan Otokar Fischer	Vendulka Brádková - Zapletalová
54	1952	Claude Tillier	Můj strýc Benjamin	10400	Jan Otokar Fischer	Vendulka Zapletalová
60	1953	Flora Tristanová	Toulky po Londýně	5400	Vendulka Zapletalová	Vendulka Zapletalová a Tamara Sýkorová (odpovědný redaktor)
81	1954	Alphonse Daudet	Listy z mého mlýna	10400	Vladimír Brett	Vendulka Zapletalová a Tamara Sýkorová (odpovědný redaktor)
85	1954	Bonaventura Des Periers	Veselé rozprávky	4400	Radovan Krátký	Vendulka Zapletalová a Tamara Sýkorová (odpovědný redaktor)
94	1954	Abbé Prévost	Manon Lescautová	10400	Josef Kopal	Tamara Sýkorová
104	1955	Denis Diderot	Jakub fatalista a jeho pán	10000	Josef Pospíšil	Tamara Sýkorová
114	1956	Pierre-Augustin Caron de Beaumarchais	Lazebník sevillský. Figarova svatba	15000	Jaroslav Pokorný	Tamara Sýkorová a Jiří Zapletal
118	1956	Hanuš Jelínek	Zpěvy sladké Francie	16400	Otakar Novák	Tamara Sýkorová
128	1956	Arthur Rimbaud	Verše	10000	Lumír Čivrný	Tamara Sýkorová
130	1956	Pierre Corneille	Cid	3300	Otakar Novák	Tamara Sýkorová
131	1956	Pierre de Ronsard	Lásky a jiné verše	10000	Josef Kopal	Tamara Sýkorová
136	1957	Benjamin Constant	Adolf	7000	Josef Pospíšil	Tamara Sýkorová
145	1957	Gérard de Nerval	Sylvie. Aurelie	10000	Ludvík Kundera	Tamara Sýkorová

Číslo	Rok vydání	Autor	Název díla	Náklad	Autor předmluvy	Redigent
151	1957	Alfred de Musset	Zpověď dítěte svého věku	10000	Karel Kraus	Tamara Sýkorová
155	1957	Alain-Fournier	Kouzelné dobrodružství	10000	Jan Vladislav	Tamara Sýkorová
158	1957	Charles Baudelaire	Květy zla	15000	Otakar Novák	Tamara Sýkorová
165	1958	Paul Verlaine	Písně beze slov	15000	Jan Zábrana	Tamara Sýkorová
185	1958	Edmond a Jules Goncourt	Germinie Lacerteuxová	17000	Alena Hartmanová	Tamara Sýkorová
186	1958	Marie de France	Milostné příběhy ze staré Francie	13000	Jiří Konůpek a O. F. Babler	Tamara Sýkorová
193	1958	Guillaume Apollinaire	Pásmo a jiné verše	13000	Vítězslav Nezval	Tamara Sýkorová
207	1959	Joseph Bédier	Román o Tristanovi a Isoldě	17000	Eva Uhlířová	Dagmar Steinová, Zdeněk Štolba, Jiří Zapletal
211	1959	Panait Istrati	Kira Kiralina	16000	Ivo Valenta	Dagmar Steinová, Zdeněk Štolba, Jiří Zapletal
223	1959	Hector Savinien Cyrano z Bergeracu	Cesta na Měsíc. Cesta do Sluneční říše	18000	Otakar Novák	Dagmar Steinová, Zdeněk Štolba, Jiří Zapletal
225	1959	Marie Madeleine Pioche de La Fayette	Kněžna de Cleves	15000	Josef Kopal	Dagmar Steinová, Zdeněk Štolba, Jiří Zapletal
241	1960	Gustave Flaubert	Bouvard a Pécuchet	20000	Josef Kopal	Dagmar Steinová, Zdeněk Štolba, Jiří Zapletal
247	1960	Paul Fort	Francouzské balady	10000	Jiří Konůpek a O. F. Babler	Zdeněk Štolba
250	1960	Raymond Radiguet	Ďábel v těle	15000	Ota Klein	Zdeněk Štolba
258	1961	Alfred Jarry	Ubu králem a jiné hry a prózy	7500	Ludvík Kundera	Zdeněk Štolba
268	1961	Colette	Osení	12000	Helena Vondrášková	Zdeněk Štolba
283	1962	Jean-Jacques Rousseau	Dumy samotářského chodce	7000	Jan Navrátil	Rudolf Vápeník
299	1963	François Mauriac	Klubko zmijí	10000	Helena Vondrášková	Rudolf Vápeník
301	1963	Maurice Maeterlinck	Modrý pták	7200	František Götze	Rudolf Vápeník
308	1963	Pierre Carlet de Chamblain de Marivaux	Hra lásky a náhody a jiné komedie	5000	Jan O. Fischer	Rudolf Vápeník
315	1963	Albert Camus	Mor	10100	Ivan Sviták	Rudolf Vápeník
317	1963	Jean-Richard Bloch	Kurdská noc	9100	Vladimír Brett	Rudolf Vápeník
320	1964	Henri Barbusse	Mezi námi	10000	Vladimír Brett	Rudolf Vápeník
326	1964	Joachim du Bellay	Stesky	4000	Jan Vladislav	Rudolf Vápeník

Číslo	Rok vydání	Autor	Název díla	Náklad	Autor předmluvy	Redigent
338	1964	Marcel Proust	Swannova láska	22000	Pierre Daix	Rudolf Vápeník
347	1965	Jean de Joinville	Paměti křižákovy	6300	Josef Polišíenský	Rudolf Vápeník
350	1965	Aloysius Bertrand	Kašpar Noci	5500	Jan Tomeš	Rudolf Vápeník
354	1965	Antoine de Saint-Exupéry	Země lidí	15000	Jozef Felix	Rudolf Vápeník
358	1965	Jean-Paul Sartre	Zed'	19000	Jozef Felix	Rudolf Vápeník
360	1966	Émile Zola	Tereza Raquinová	41000	Jiří Pechar	Alena Hartmanová, Svatopluk Horečka, Božena Koseková, Irena Wenigová
366	1966	Francis Jammes	Od rána do večera	3300	Otakar Novák	Alena Hartmanová, Svatopluk Horečka, Božena Koseková, Irena Wenigová
375	1967	Comte de Lautréamont	Zpěvy Maldororovy	6200	Ludvík Kundera	Alena Hartmanová, Svatopluk Horečka, Božena Koseková, Irena Wenigová
381	1967	André Gide	Vatikánské kobky	15000	J. Š. Kvapil	Alena Hartmanová, Svatopluk Horečka, Božena Koseková, Irena Wenigová
387	1967	André Malraux	Lidský úděl	15000	Jozef Felix	Alena Hartmanová, Svatopluk Horečka, Božena Koseková, Irena Wenigová
392	1968	Villiers de l'Isle-Adam	Kruté povídky	7000	Jan Tomeš	Alena Hartmanová, Svatopluk Horečka, Božena Koseková, Irena Wenigová
396	1968	Roger Vailland	Prohry	7000	Dagmar Steinová	Alena Hartmanová, Svatopluk Horečka, Božena Koseková, Irena Wenigová
404	1969	Jules Amédée Barbey d'Aurevilly	Ďábelské novely	8000	Jan Tomeš	Alena Hartmanová, Svatopluk Horečka, Božena Koseková, Hanuš Karlach
407	1969	Jean Giraudoux	Zuzanka a Tichý oceán	10000	František Götz	Alena Hartmanová, Svatopluk Horečka, Božena Koseková, Hanuš Karlach
412	1970	Georges Duhamel	Půlnoční zpověď	5000	Alena Ondrušková	Alena Hartmanová, Božena Koseková, Hanuš Karlach, Irena Wenigová
417	1970	Edouard Dujardin	Lístek rozmarýny	2500	NEUVEDE N	Alena Hartmanová, Svatopluk Horečka, Božena Koseková, Hanuš Karlach
425	1971	Edmond Rostand	Cyrano z Bergeracu	8000	Jozef Felix	Alena Hartmanová, Svatopluk Horečka, Božena Koseková, Hanuš Karlach
437	1972	Jules Romains	Kumpáni	6500	Vladimír Brett	Jiřina Zumrová
440	1973	Molière	Don Juan. Lakomec	3000	Vladimír Brett	Jiřina Zumrová
444	1973	François René de Chateaubriand	Atala aneb Láska indiánské dvojice v pustinách. René	7500	Vladimír Brett	Jiřina Zumrová

Číslo	Rok vydání	Autor	Název díla	Náklad	Autor předmluvy	Redigent
450	1974	Marcel Schwob	Král se zlatou maskou	3000	Jiří Pechar	Jiřina Zumrová
475	1977	Jules Supervielle	Neznámí přátelé	2000	Vladimír Mikeš	Jiřina Zumrová
478	1977	Valery Larbaud	Fermina Márquezová. Dětské povídky	5000	Jozef Felix	Jiřina Zumrová
491	1979	Joris Karl Huysmans	Naruby	7000	Jiří Pechar	Jiřina Zumrová
503	1980	Raymond Queneau	Tuhá zima	10000	Jiří Pechar	Jiřina Zumrová
511	1981	Alphonse Allais	Krásná neznámá	9000	Jaroslav Fryčer	Jiřina Zumrová
515	1982	André Maurois	Zářijové růže	30000	Jaroslav Fryčer	Jiřina Zumrová
537	1986	Henry de Montherlant	Staří mládenci	8000	Jaroslav Fryčer	Jiřina Zumrová
542	1986	Samuel Beckett	Čekání na Godota	8000	Jindřich Veselý	Jiřina Zumrová
544	1986	Emmanuel Bove	Moji přátelé. Armand	6500	Václav Jamek	Jiřina Zumrová
555	1988	Julien Green	Mont-Cine`re	8000	Dagmar a František X. Halasovi	Jiřina Zumrová
567	1990	Jean Racine	Britannicus. Ifigenie. Atalia	3500	Antonín Vantuch	Jiřina Zumrová

Příloha č. 3

Kódovací tabulka kvantitativní analýzy (zdrojová tabulka č. 3)

Číslo knihy	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	
3	4	4	5	5	6	6	6	6	6	6	5	6	6	6	2	6	6	2	6	6	1
8	5	5	6	6	6	5	3	5	5	2	2	2	6	2	6	6	6	2	2	2	2
14	4	4	6	6	6	6	6	3	6	5	6	6	6	2	5	3	2	2	2	2	6
18	5	6	6	6	6	6	6	6	6	6	5	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
30-31	6	6	6	6	6	6	6	6	6	2	2	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
34	4	4	6	5	6	6	6	6	6	5	6	1	6	6	5	5	2	6	2	6	6
37	6	6	6	6	6	6	6	6	6	2	5	1	6	6	6	6	6	6	6	6	6
43	4	4	5	4	5	3	3	5	4	6	6	6	5	2	4	5	2	6	2	2	2
51	5	6	6	4	5	4	4	4	6	6	6	6	5	6	6	5	6	2	2	2	2
54	6	6	6	5	5	5	6	4	6	2	2	6	6	6	6	6	6	2	6	2	2
60	5	6	6	6	6	6	4	5	6	4	6	2	6	6	5	5	6	5	6	6	6
81	4	4	5	4	6	6	6	5	6	6	6	6	6	2	5	5	6	2	2	2	2
85	4	4	4	5	5	6	4	5	5	4	4	6	4	2	6	2	6	2	2	2	2
94	4	4	3	2	2	2	2	2	3	4	4	2	3	2	4	1	2	2	2	2	2
104	4	4	6	4	6	5	6	3	6	5	6	6	6	6	6	2	6	2	2	2	6
114	4	4	5	6	6	3	6	3	6	5	6	5	5	2	5	5	2	6	2	2	2
118	4	5	6	4	6	2	1	5	6	2	2	2	5	2	6	6	6	6	2	6	6
128	4	4	5	3	4	4	3	2	5	3	5	2	5	2	4	6	6	5	2	2	2
130	4	4	5	3	3	3	3	2	4	3	5	2	3	2	4	2	2	5	2	2	2
131	4	4	5	2	2	3	5	2	4	3	2	3	2	2	4	2	2	2	2	2	2
136	4	4	5	2	5	2	5	2	5	2	2	2	3	2	4	2	2	2	2	2	2
145	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	2	4	2	2	3	2	2	2
151	4	4	2	5	3	5	3	5	4	3	3	2	5	2	5	2	2	2	2	2	2
155	4	4	2	2	2	4	1	2	2	2	2	2	2	2	4	2	2	5	2	2	2
158	2	2	5	2	3	5	1	5	5	4	4	2	6	2	5	6	2	6	5	4	4
165	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2
185	4	4	2	2	3	3	2	3	2	2	2	2	5	2	5	5	2	2	2	2	2
186	4	4	3	1	1	2	1	2	3	2	2	2	2	2	5	2	2	2	2	2	2
193	2	3	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2	2	2	5	5	5	2	6	2	2
207	4	4	3	1	2	4	2	2	3	2	2	2	2	2	6	2	2	2	2	2	2
211	6	6	3	5	3	2	1	2	3	2	2	2	5	2	6	6	2	2	2	2	2
223	4	4	2	2	2	2	1	2	2	2	2	5	5	2	4	2	2	2	2	2	2
225	4	4	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	4	2	2	2	2	2	2
241	4	6	2	2	2	3	3	2	2	2	2	2	5	2	5	2	2	2	2	2	2
247	5	5	5	3	5	5	1	5	5	2	2	2	2	2	6	2	2	2	2	2	2
250	4	4	2	2	2	3	2	5	2	2	2	2	2	2	4	2	2	5	2	2	2
258	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	5	2	2	4	5	2	2	2	2	2
268	6	6	5	6	6	3	5	5	6	2	2	2	6	2	6	5	2	6	2	2	2
283	4	4	5	2	6	4	1	5	6	2	2	5	5	3	6	6	6	6	5	5	5
299	3	4	5	4	5	5	5	5	6	6	6	3	6	2	5	2	2	2	2	2	2
301	2	3	5	4	5	3	6	5	5	6	6	2	6	2	4	2	2	6	2	2	2
308	4	4	5	3	5	4	5	5	6	5	5	5	5	2	5	2	2	2	2	2	2
315	2	2	5	3	5	5	6	3	6	6	6	5	5	2	4	2	2	2	2	2	2

Číslo knihy	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T
317	6	5	6	6	6	6	6	3	6	2	2	1	6	6	6	6	6	2	6	3
320	6	6	5	6	5	5	5	5	6	2	2	2	6	5	6	6	6	6	6	2
326	4	4	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	4	2	2	2	2	2
338	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	4	2	2	2	2	2
347	4	4	6	2	2	2	1	2	3	2	2	3	2	2	4	2	2	2	2	2
350	3	3	3	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	4	2	2	2	2	2
354	5	5	3	3	3	3	3	4	3	2	2	2	2	2	6	5	2	6	6	5
358	3	3	5	5	3	3	3	5	5	5	3	2	6	2	5	5	2	6	5	3
360	4	4	3	2	3	3	3	3	3	3	2	2	5	2	5	2	2	2	2	2
366	4	4	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	4	2	2	2	2	2
375	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	4	2	2	2	2	2
381	4	3	2	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	4	2	2	2	2	2
387	5	6	3	3	2	2	2	2	2	3	5	2	2	2	4	2	2	2	2	2
392	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	6	2	4	2	2	2	2	2
396	5	4	2	3	2	2	2	2	2	3	3	2	3	2	5	2	2	2	2	2
404	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	4	2	2	2	2	2
407	4	4	2	3	3	3	3	3	3	2	3	2	6	2	6	2	2	2	2	2
412	5	4	5	3	3	3	3	5	3	3	3	3	5	3	6	2	2	2	2	2
417	4	4	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	4	2	2	2	2	2
425	5	5	5	3	3	2	2	4	5	2	2	2	2	2	5	2	2	2	2	2
437	3	3	5	2	2	2	2	2	5	6	3	2	2	2	4	2	2	2	2	2
440	4	4	2	2	5	2	5	2	5	2	2	2	5	5	5	2	2	2	2	2
444	4	4	3	6	3	3	3	4	5	5	3	2	2	2	5	2	6	2	2	2
450	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	4	2	2	2	2	2
475	4	4	3	3	3	2	1	3	5	2	2	2	2	2	5	2	2	2	2	2
478	5	5	3	2	3	3	1	3	5	5	5	2	6	2	6	2	2	2	2	2
491	2	2	2	3	2	3	3	2	3	3	2	2	2	2	4	2	2	2	2	2
503	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	5	2	2	2	4	2	2	2	2	2
511	4	4	3	2	2	2	2	2	3	2	2	2	6	2	5	2	2	2	2	2
515	4	4	5	3	3	3	2	3	3	3	3	2	3	2	5	6	2	6	6	3
537	4	4	3	2	2	2	2	2	3	2	2	2	2	2	4	6	2	2	2	2
542	2	2	2	2	2	3	3	3	3	2	2	2	2	2	4	2	2	2	2	2
544	4	4	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2	3	2	4	2	2	2	2	2
555	4	4	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2	2	2	4	2	2	2	2	2
567	4	4	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2

Příloha č. 4

Přepis řízeného rozhovoru s Jiřinou Zumrovou z 10. 11. 2011

T. R. – autorka práce

J. Z. – Jiřina Zumrová

Jo. Z. – historik filozofie a překladatel Josef Zumr, manžel respondentky přihlížející rozhovoru

T.R.: Jak vznikla edice Světová četba a jaký byl její ediční záměr?

J. Z.: Tam vlastně navazovali na Ottovu světovou knihovnu. Vznikla v roce 1896, ta Ottova, a původně se jmenovala Světová knihovna. A bylo to v mnohém podobný, jako později ta Světová četba, ale ty rozdílly vám samozřejmě ráda popíšu, protože byla taky jiná doba a jinej náhled na vydávání literatury. A Světová četba potom vznikla v roce 1948 a jejím prvním vydavatelem bylo nakladatelství Svoboda. (...) Nakladatelství Odeon, řekněme tím svým duchem, navazovalo na toho Fromka, nakladatelství jako celek. Protože to bylo moderní pokrokový levicový nakladatelství před druhou světovou válkou, ten Fromek. A Odeon štafetu moderního nazírání na literaturu vlastně jako zdůrazňoval po tom Fromkovi. Taky samozřejmě víte, všechno záleží dost na lidech, takže třeba náš tehdejší dlouholetý šéfredaktor Jan Řezáč, to byl jako vyloženě fanda na moderní literaturu, milovník francouzské literatury, což vás bude právě zajímat.

On psal i některé ty předmluvy...

Surrealismus, třeba. Tak to byly jako lidi, který trochu formovali ten celý odeonský profil. Ale když se vrátíme k té Světové četbě, tak to byla vlastně a zůstala až do rozpadu Odeonu edice taková jako populárně osvětová. Tím osvětovým chci říct, že se tam vybíraly nejrůznější tituly, od klasiky až po úplnou současnost, právě ta harmonika Světové četby měla tuto výhodu, že mohla vybírat ze všech období a taky ze všech žánrů. A mělo to i tu výhodu, že když byly někdy takový ty doby, řekněme, ideologicky studenější, tak se obrátila třeba ke klasice a tu současnost třeba malinko potlačila. A když zas jako nastala vhodná doba, tak se to zase rozletělo k modernější literatuře, která vlastně vždycky tu současnou společnost zajímala asi nejvíc.

Takže se vlastně v edičních plánech odrážela do určité míry daná doba?

Dá se to tak říct, i když, víte, když se řídíte kvalitou, tak se to tolik třeba nepozná. Takže v některých dobách jsme sahalí ke klasice a k takovým méně známým autorům. A to rozšířilo obzor vlastně o knihy, na který možná v takových těch obdobích společenských vzplanutí není čas. Ale když jako ten čas byl, tak jsme vydávali i takový méně známý nebo zapomínaný autory.

A tím, že jste vydávali v těžších dobách neznámé autory, jste chtěli vychovávat čtenáře, nebo to byla nutnost?

Neznámými autory se záběr edice rozšířil do ještě větší šíře a nebylo to de facto na nějakou úhonu kvality. Takže to je jedna věc, že se tam mohly vydávat, nebo vydávali jsme tam knihy ze všech období. Od nejstarší doby jako antika, všechno se tam objevilo, až do současnosti. Druhý takový moment byl, že v tom vycházela taky česká literatura, a tím jsme jaksi sledovali zas s úspěchem, myslím, že ano, takovou konfrontaci se světovou literaturou, kdy se vlastně vždycky dá dokázat, že česká literatura nikdy nebyla špatná. A že když se vhodně literatura vybere a zaměřujete se na umělecký a takovýty kritický kritéria, tak na tom česká literatura není a nikdy nebyla špatně.

Jakým způsobem jste do edice vybírali ty konkrétní autory nebo díla?

Odeon si tehdy mohl dovolit takový přepych, že tam bylo asi třicet redaktorů, v té redakci...

V redakci Světové četby?

Ne, v celém nakladatelství. Celý Odeon měl v knižní redakci plus mínus, vždycky to trochu kolísá, kolem třiceti lidí. No a to číslo už jaksi naznačuje, že tam byli odborníci vlastně ze všech dostupných literatur, dá se říct. Takže například, já nevím, když teda řeknu až jakýsi okrajový extrém, měli jsme třeba redaktorku na africkou svahilštinu. No a samozřejmě na jugoslavistiku, polonistiku nebo bohemistiku byly jednotlivé redakce. A potom taky rusistika, francouzská literatura – francouzská literatura je zastoupena, nebo sledovaná jak ve Francii samé, tak v zemích francouzsky mluvících, až do Kanady nebo do Senegalu. (...)

Takže tam byli redaktoři takto školení, a zároveň to, co třeba dneska poslouchám pořád v rádiu, jak se říká, že třeba, aby věda měla svou teoretickou a praktickou část v nějaké spolupráci – to my jsme dělali naprosto samozřejmě. Překladaelé, ale hlavně ty komentátoři, nebo posuzovatelé literatury byli vysokoškolský profesoři, nebo když ne profesoři, tak třeba nižších rangů, ale zkrátka odborníci z Akademie věd, z Památníku národního písemnictví, z fakult, nejen pražských, ale i slovenských, protože tehdy jsme byli Československo. (...) Samozřejmě já jsem byla jednou z nejdéle sloužících redigetek, protože jsem to redigovala více než pětadvacet let. Ale to neznamená, že to byly všechno moje nápady, to zdaleka ne.

Redigent zaštiťoval celou tu edici?

Nakladatelování má taky dva konce, jednak tu literaturu a jednak její praktickou prezentaci, takže desetkrát byste si mohla vymyslet překrásnou knihu, když by ji neměl kdo přeložit, nebo když by, já nevím, vám nezvlád termín překladu a tak dále. Čili rozběhnuto bylo vždycky věcí mnohem víc, než se dalo realizovat. A já jsem se s redaktory, když jsme

takříkajíc bydleli na jedný chodbě, byla v denním styku, takže přišli: hele, to by bylo do Světový četby. A prý co bych tomu řekla. A já jsem říkala: hele, nemáme tam letos poezii, poohlídněte se po poezii někdo. Takže když přišlo třeba padesát návrhů, tak se z nich, řekněme, těch deset, nebo osm, nebo podle situace vždycky vybralo, aby to ten jeden ročník dalo dohromady. A vybraly se tak, aby zároveň byly reálný, aby to nebyly jenom nějaký nápady.

Světová četba tam neměla teda nějakou samostatnou redakci, to bylo všechno dohromady s Odeonem?

Ne, redaktoři byli stejní, ale byli taky redigenti i jiných edic, to když byste se podívala, vždycky bejvalo vzadu napsaný. Tak ten princip by byl stejnej, jak vám ho popisuju na tu světovku. Někdo to musel jako trošku dávat dohromady...

To jste byla vy?

Ano, takže bdít nad tím, aby tam byly jednak slušný věci, jednak my jsme se v tý světovce snažili taky o tu žánrovou pestrost, takže tam byly povídky, menší romány, divadelní hry, poezie samozřejmě, eseje, literatura faktu, všecko se do ní vešlo, i když taky ne všecko v rámci jednoho ročníku, samozřejmě. Ale jako všechny tyhle žánrový oblasti se sledovaly a bylo teda mojí snahou, aby se každěj rok tam něco z tohoto dostalo, aby to teda nebylo třeba samá povídka, nebo samá poezie, to by nešlo. No a ještě vám řeknu jednu velkou zajímavost, když jsem na vás teď čekala, tak jsem si jenom říkala, že to je úžasný. Ta Ottova světová knihovna, která se jmenovala Ottova až od roku 1926 a zanikla v roce 36 a jako postupně vymřela, tak ta měla přes 1900 svazků. A já jsem jako vždycky nad tím byla trochu v takovym ohromení, ale z důvodů ryze finančních ten Otto světovou četbu... takhle vypadala brožovaná, prostě když to bylo takhle tenký, tak to z komerčních důvodů dostalo jedno číslo, to bylo za několik zlatek, já nevím už. Ale dávali tam i velký romány. To my třeba nikdy. My jsme tam dávali jen to, co se teda vejde, maximum bylo dvanáct autorských archů. A když tam lidi chodili a prosili, že uděláme menší písmo, tak to nešlo. Jistě byly hraniční momenty, nic není absolutní. Ale v zásadě se odmítlo všecko, co bylo nad to. Takže my jsme tohle nedělali, to co dělal ten Otto... další ukázkou vám dám, počkejte, já jsem vám tady pořídila fotky... Tak tohle je například vyfocená ta Ottova, a tadyhle vy vidíte, že tohle je číslo 101 až 109. No, takže to je vlastně osum svazků najednou, je to prostě jedna knížka. A taková knížka by z naší Světový četby už bejt nemohla. Protože Odeon měl možnosti vydávat takovýhle věci jinde, takže, vidíte to, no, vrátím se zpátky: takže oni vydali, ta Ottovka, 1900 svazků, tedy

čísel, ne svazků, ale v těch svazcích bylo jenom pět set děl, teda titulů, ale některý měly těch devět čísel. No a vycházely zhruba čtyřicet, něco málo přes čtyřicet let, jako Světová četba. A Světová četba, když se ten Odeon rozpadl, tak měla, víte, já už ten konec nevím, já jsem odcházela do důchodu v jednadevadesátým a v té době už se to jako lámalo k tomu zániku, tak já už pak nic víc o tom nemůžu říct. Ale to, co vim přesně, je, že jsme vydali asi 550 svazků do roku 85, a když k tomu ještě přidám ještě pár pozdějších, který teda nemám zdokumentovaný, protože už ty bibliografický katalogy, který jsme vydávali, tak končí rokem pětadesát, pak už to nikdo nedal dohromady, tak to mohlo být něco přes 550 svazků. Takže je to úplně srovnatelný, teda i tou frekvencí i v časovym období, prostě vycházela taky tak dlouho Světová četba.

A vydávané tituly musely být nějak schvalované?

No, samozřejmě o tom byly velký debaty. Taky je ještě třetí hledisko, a to bylo tehdy velmi svízelný, jestli to budou chtít knihkupci. Protože ty to museli nějak prodat. A musím vám říct, že jak byla Světová četba populární mezi lidma, který k tomu měli vztah, tak knihkupci ji čím dál víc rádi neměli. Protože, jak říkali, není to vázaný, nemá to fotku na obalu (to už byla taková doba, osmdesátý léta, že už se dělaly všelijaký pestrý knížky. My jsem ale furt drželi tohleto brožovaný.) a taky si stěžovali, že jaký doobjednávky byste chtěli, copak já budu kvůli šesti padesáti, co stojí ta knížka, dělat nějakou objednávku? Čili oni nechtěli dělat doobjednávky, ačkoliv by bejvalo bylo, to víte, ne o každou knihu, se lidi rvali, ale byly knížky, na který třeba za dva roky si někdo vzpomněl, že by je chtěl. No a protože byl centrální sklad tehdy národního podniku Kniha, tak se to klidně mohlo z toho skladu vzít, ale ti knihkupci byli strašně proti tomu. Já je chápu nakonec, protože oni taky měli jistě prémie za prodej podle ceny a tak podobně. Takže s tím souvisí ještě jedna věc, že my jsme jezdili každý rok po všech krajích jako redakční propagace, spolek tří, čtyř lidí. Vždycky jsme se ohlásili na krajskym vedení národního podniku Kniha, například v Liberci, když šlo o liberecký kraj, ten sezval svoje knihkupce, nebo aspoň ty lepší, co uměj dobře pracovat, no a měli jsme celodenní zasedání, kde jsme je jako nakladatelé přesvědčovali nejen o Světový četbě, ale o celým plánu následujícího roku, jako co to je, pro jaký lidi by to asi bylo, a aby si to koupili. Takže když šlo o nějakou moderní poezii, třeba v edici Plamen, jméno úplně neznámý pro tu chvíli, říkali jsme jim: nebojte se, v mateřský zemi má už známý jméno, bude z toho určitě trháč... no, ale u některých jsme objektivně říkali, že jde o standard, který by měl být z důvodů kulturních prostě vydán. Nemusíte brát moc, ať si nezatížíte plány. Měly dost úspěch, teda, tyhle cesty, musím říct.

Jo.Z.: To možná neví, slečna, že bylo tehdy všechno centralizovaný. Nakladatelství neměly vlastní prodejny, tedy, až na některý výjimky, a o distribuci se staral ten knžní velkoobchod. K tomu ty nakladatelé všechny ty knihy, který vydali...

J. Z.: Oni měli povinnost ten náklad vzít. Když už byl jaksi projednanej a schválenej, tak pak už ho museli vzít. Takže pak se knížka odevzdala do, jak si říkal, do centrálního skladu, no a z centrálního skladu do knižního velkoobchodu. A pak zas už teda podle těch objednávek, podle těch krajů a v kraji okresů a v okresech těch jednotlivých knihkupců, se to zboží prostě dostávalo zpátky do terénu. Takže je to teda pochopitelně těžkopádný, ale zase když se to vyplo a fungovalo to, tak to fungovalo celkem slušně.

Kdo ale projednával a schvaloval, jaké knížky mají být vydané? Samozřejmě mě to zajímá nejvíc v případě Světové četby..

Všechno sice bylo tehdy centralizovaný, ale my jsme si každý plán dělali sami. Konzultovali jsme to s lidmi z těch odborných pracovišť, ale plán si nakladatelství dělalo samo. Jistě existoval i nějaký druh autocenzury, to nebudu jaksi zastírat, že člověk věděl, co by třeba neprošlo, ale v zásadě jsme si to dělali sami a plány jako celek, roční plán celého nakladatelství, ne jednotlivé edice, se předložil na ministerstvo až poté, co prošel ediční radou.

A v ediční radě byl kdo?

To byla jenom odborná ediční rada. Ale když to prošlo tím odborným schválením, tak pak se roční plán dal ještě na ministerstvo. Takže je pravda, že to schválením muselo projít. Ale já si nepamatuju, že by někdy byly připomínky. Anebo byly, ale v těch mnoha letech se to trochu ztrácí a člověk si pamatuje spíš pozitivní věci. Já osobně se svou prací nemám takový zkušenosti, že by mi někdy jako... protože trochu ta autocenzura v nás v každém byla, no.

Jo. Z.: Nebo něco se taky třeba předem konzultovalo, že jo...

J. Z.: Taky, taky, ale moc tady nenapovídej, protože se nechci nikoho dotknout...

Ale jak to myslíte, předem konzultovalo?

To víte, některý lidi byli více jako, no, je na to takovej lidovej název... takže ty se třeba chodili na ministerstvo předem zeptat, co smí a co nesmí, aby měli pokoj. Z těch vedoucích, myslím. Takže tak to všechno bylo – skrumáž tvořivýho, odbornýho a taky takovýho určitýho nakladatelskýho nadšení se vždycky snoubila i s tím, co člověk může a co nemůže...

Jo. Z.: A zas se taky stávalo, že teda plán schválili a teprve, když kniha vyšla, se zhrozili...

J. Z.: No, samozřejmě.

Jo. Z.: Co jste to tenkrát vydali, jak byl malér, i když to prvně schválili? Oni totiž taky nevěděli vždycky, o co jde.

A co se stalo? Jak se v takových případech postupovalo?

Jo. Z.: Byla řada věcí, který se potom dodatečně třeba stahovaly, nebo se určily jenom pro vědecké účely a nesměly se prodávat...

J. Z.: Nebo se to smělo prodávat jenom odborníkům na lísteček. Třeba náklad byl, já nevím, sedm tisíc a my jsme dostali možnost udělat tisíc cedulek, na které bylo možné knihu záskat, a ty jsme na vlastní odpovědnost směli rozdat. Takže jsme je rozdávali svejm spolupracovníkům, překladatelům a tak. A některý si přišli třeba ještě dvakrát, že jo...

Jo. Z.: Tam se ocitl třeba Joyceův Odysseus, kterej nakonec nebyl nic závadného, ale prostě se jim zdálo, že je to příliš podezřelá kniha, abych tak řek. Nebo z druhý strany třeba ty písničky Jana Jeníka z Bratřic.

Proč?

J. Z.: Protože byly sprostý.

Jo. Z.: Z mravnostních důvodů, protože někomu se nelíbilo, že ten, já nevím, jestli jste to někdy měla v ruce, obrozenec Jan Jeník z Bratřic na rozdíl od dalších sběratelů, jako byl Erben, skutečně sbíral to, co si prozpěvovaly děvečky na statku, a nikdo to nechtěl nikdy vydat. (...) A ministerstvo se dodatečně zhrozilo, takže to zakázali distribuovat. Že to bude určeno jenom pro knihovny.

J. Z.: On taky ministerský úředník nevěděl všechno, i když někteří byli teda vzdělanci, ale když tam měl napsaný, že jde sbírku lidových písni, tak nikoho nenapadlo, že by se měli bát.

Jo. Z.: Nebo tehdy Radovan Krátký udělal tu středověkou literaturu, ty Pamflety...

J. Z.: To byl vůbec největší malér našeho podniku, myslím teda politickej malér. Krátký vybral ze středověký i antický literatury právě takový trochu provokativní texty, nemyslím politicky, ale spíš mravnostně. A bylo to nádherně proložený ilustracemi od Neprakty a taky různými dobovými, no, spíš neslušnými obrázky. Byla to technicky mimořádně náročná, krásná kniha. A vznikl ohromnej malér, ale přeci jenom v tom už byly taky peníze. Vždycky to ekonomický hledisko je až na prvním místě, jak se dneska říká, takže aby mohla ta kniha vyjít, se rozhodlo na vyšších místech, že určitý stránky se musí vystříhnout nebo vytrhnout. A knížka měla tu výhodu, že nebyl stránkovaná, jestli si vzpomínáš, takže to nebyl takový problém. Představte si, že jsme na to museli udělat brigádu, celej podnik, seděli jsme na

Florenci, dostali jsme žiletku do ruky a vždycky ten a ten výjev jsme museli vyříznout. I ředitel řezal, měli jsme z toho takovej happenning. A co se vyřezalo, se teda dávalo do pytlů do sběru, jenomže do sběru to nikdy nedošlo, my jsme si to pak rozebrali. Někdo měl knihu celou původní, ještě ji stačil vzít, protože jsme taky dostávali ty signály. A kdo ji neměl úplnou, tak ji měl jako plus ty papírky k tomu. Tehdy vážně hrozili, že to nějak spadne na naše vedení, ale naštěstí se to nestalo.

A nedalo se třeba ve Světové četbě tomuhle předejít třeba předmluvou? Jakože by se to dílo nějak vhodně interpretovalo?

Tak víte, že jo. Když jsme tušili, že by to mohlo vadit, tak příslušný odborník, který věděl taky, o co jde... no, tak to zaštitil, tomu se takhle říkalo, udělat tomu štít, zaštitit. Prostě se v předmluvě použilo víc takovejch slov, že je to třeba proti kapitalismu, nebo že to oslovuje pracujícího člověka. Prostě každá doba má nějakou svoji nomenklaturu, svůj jazyk.

Jo. Z.: Ale tohleto ani přemluva nezachránila.

J. Z.: Ne, nezachránila, to byl velikýprůšvih. A druhý průšvih byla Růže z pouti, prémie klubu čtenářů, kdysi. No a to byla, já už teď vůbec nevím proč, jenom si vzpomínám, že Kokeš, tak se jmenoval, to byl nějaký takovej ten na ÚV pracovník, potom přišel šéfredaktora za to potupit. Jistě kvůli obsahu, ale hlavně že to bylo jako prémie Klubu čtenářů. Klub čtenářů byla naše nejmasovější edice, měla náklad až třeba kolem dvou set tisíc jednoho titulu. Ale členů bylo ještě víc, protože ne každý si všechno objednal, takže my jsme měli živou kartotéku asi tři sta padesát tisíc lidí tehdy. (...) A tahle Růže z pouti měla taky obrovský náklad, tak za to jako jsme moc dostali, protože to byly takový pokleslý, kramářský... nějaká taková kramařina. Já nevím, jestli to nakonec bylo rozeslaný. Klub měl totiž výhodu, že to nešlo na knižní pulty. Klub čtenářů byla edice, kterou jsme posílali rovnou. Na to jsme měli oddělení u nás, který přijímalo přihlášky, podle přihlášek hlásili, jaký to má mít náklad, čímž se to taky jako řídilo, a pak to objednavatelům oddělení odeslali. Takže to nešlo do velkoobchodu.

V sedmdesátých letech jsem našla ve Světové četbě taky několik předmluv, které vůbec nebyly podepsané. Jak je to možné?

No, to je asi možný, že to byl někdo, kdo nesměl v té době vyjít, víte.

Nepodepsali jste ho, a jedině tak mohla kniha vyjít?

No, to se tak tehdy dělalo, nebo jsme prost jenom zapomněli, ani nevim. Nepamatujete si, co by to bylo?

Třeba Kvítek rozmarýny od Dujardina z roku 1970... Autor předmluvy není uvedený ani v tiráži.

Tak to určitě napsal někdo, kdo emigroval v té době. Po roce 68 byla velice silná emigrace a emigranti nesměli vycházet, vyřazovali se z veřejných knihoven a vyřazovaly se i věci, který oni třeba nenapsali, ale kde měli třeba jenom právě doslov.

Takže jste měli připravenou knihu k vydání a abyste ji mohli vydat, tak jste ho nepodepsali?
Jako, že jsme zapomněli, no.

Taky jsem u některých předmluv z té doby našla dodaný odstavec, který působí, jako kdyby ho psal někdo jiný...Třeba u předmluvy Jana Vladislava, jestli si dobře vzpomínám...

To je možný, ale nevzpomínám si. Jan Vladislav emigroval taky, pak, teda nejdřív byl jenom v nemilosti a pak emigroval. A emigranti skutečně nesměli vycházet. To byl dost malér jako teda i pro ediční činnost, že byla spousta věcí rozdělanejch... Ale ona se vždy, teda neříkám u všeho, ale našla se někdy cesta, že když ten překlad nebo text existoval, častěji překlad, protože jsme byli nakladatelství hlavně překladový literatury, tak pokud jsme ten překlad měli, tak pak se dalo někoho získat, aby to podepsal. Ale zas, víte, on život není jednoduše, zkrátka. Vypadá to jednoduše, jenomže aby to někdo podepsal, tak musel být domluvený s tím autorem, protože přece jen tak nepodepíšete někoho práci. Takže lidi hledali takový intimní, neoficiální cesty k autorům v emigraci, jestli by k tomu dali souhlas, přičemž bylo někdy nebezpečí, že oni v zahraničí nevědouce, že tady by s tím ten dotyčný mohl mít problém, tak to tam vykecali, víte... Nerada bych o tom dál mluvila.

Jak se vám podařilo udržet vysoký standart edice?

Nejhorší léta, jak říkám, jsme překlenuvali takovými... Prostě jsme tomu říkali, jakože jsme objevili zapomenutého autora. Takže objevit zapomenutého klasika nebyla žádná chyba a ani dnes se za to nestydím. Byla to někdy cesta, jak udržet standard, jak si nezadat a teda jak nechat edici, aby nepadla. To víte, život se skládá z kompromisů.

Hlavně v té době musela být práce v nakladatelské branži dost náročná...

Někteří ti autoři neemigrovali sice, ale nesměli přesto publikovat. To se týkalo všech, kteří byli vyloučeni ze strany, například. No a to byli i univerzitní profesori, kteří předtím byli našimi hlavními konzultanty třeba, nebo hlavními komentátory a podobně. Takže to byl další problém. Ale zase na domácí půdě se mohli s někým domluvit... že to podepsal někdo jiný. Lidi jsou někdy odvážný a jaksi jim patří obdiv za určitý věci, že ano, protože pak šlo taky o honorář. Honorář dostal totiž vlastně ten, kterej na tom nic neudělal. Ale taky se občas stalo, že i ten, který to jenom podepsal, musel vynaložit určitou práci, aby mu to nedělalo ostudu. Ale protože chtěl pomoci kamarádovi, tak to udělal.

Jo. Z.: Já vám můžu ukázat, jak se to taky dělalo. Třeba tohle vlastně vůbec nemá autora. Je to velká kniha, který se zúčastnilo spousta spoluautorů, že, a jelikož velká část z nich tehdy nesměla publikovat, tak to na sebe vzali redaktoři. A tady se napsalo „autorský kolektiv“. A takhle to vyšlo a teprve v devadesátém roce pak pani Dostálová, která o tom měla přehled, uveřejnila, jak to tehdy bylo, kdo se zúčastnil. Mě se to tehdy taky týkal, protože jsem tam měl příspěvek, ale všechno bylo jako anonymní. Nebo taky se dělalo, že se ve jmenném rejstříku některý jména, který tady byly citovaný pod čarou, nebo v textu, vynechaly. Většinou si totiž korektoři, nebo ty dohlížitelé všímali jen jmen v rejstříku, že jo, a když byly v textu, tak jim nevadily. Tak se prostě vynechalo jméno v rejstříku a nepřišlo se na to.

J. Z.: Nouze naučila Dalibora housti. Vždycky se nějaká ta cestička musela najít, no. No, ale teda, abych nebyla jenom u takovejch těch kladnejch případů – byly případy, že někdo dal svoje jméno někomu, co ani nechtěl, a pak na si nechal peníze, jakože se šábnou. (...)

Ještě k té Světovce vám řeknu jednu takovou technickou věc. Úlohu tam hrály taky barvy těch obálek, to víte. Mělo to být v knihovně jako duha, podívejte, to bylo přání Muziky, Františka Muziky, jako grafika. A taky na dnešní dobu vycházely ty knížky v neobyčejně velkých nákladech, zvlášť teda některý. A když byla zvlášť úspěšná, tak měla třeba i dvě, tři vydání. Do tiráže se to napsalo, ale číslo dostala stejný, aby to jako nemátlo. Tohle jsem si pro vás připravila toho Klímu, dílo mého muže, vyšlo celkem třikrát, ale vidíte, barva a číslo jsou pořád stejný. (...) A když už byla nějaká knížka v plánu, tak jsme byli vázaný kolikrát předpisy, protože jsme vlastně taky byli v područí tiskárny. A tehdy se výroba považovala za to hlavní, že jo, intelektuálové byla taková spíš jako banda nepřiznivců a my jsme se museli zkrátka podřizovat tiskárenským termínům. A tiskárny měli zase svůj harmonogram – do prvního června se tiskly učebnice, od června se tiskly státní zakázky, všelijaký předpisy, zákony, já nevím, co všechno. Pak technická literatura měla nějaký svoje dost významný místo a beletrie se tiskla až asi poslední dva měsíce v roce.

Jo. Z.: A záleželo taky na papíru, tiskárny dostávaly přiděl papíru, přiděl na rok, kolik můžou potisknout papíru, a s tím se nedalo hejbat. Museli mít ten plán předem jaksi propočítaný, aby to stačili zpracovat a tím plánem se zase muselo řídit nakladatelství.

J. Z. : Ale my jsme měli od ministerstva takzvané kvóty. Dostali jsme kvótu papíru rozepsanou na různé tiskárny, takže jsme třeba měli nějakou tunu ve Svobodě, nějakou tunu v Těšíně, nebo na Slovensku v Martině. Takže po celém Československu jsme měli jednotlivé přiděly papíru a nejen to, ale i jeho kvalitu. Největší nouze byla o křídový papír, tehdy, to bylo jako pro výtvarný publikace. Uvádělo se kupodivu taky v tiráži, na jakém papíře je kniha tištěná. A všechny tyhle hlediska byly vlastně trochu zatěžující. (...) A ve Světovce taky vycházely jubilejní výtisky, k tomu ještě vrátím, ale nevím, jak to mám formulovat. Prvním svazkem, kterej ještě nevyšel v Odeonu, ale ve Svobodě v roce 48, byl Neruda, Malostranské povídky. Jako stý svazek vyšla Babička Boženy Němcové. No a když měl být pětistý svazek, tak jsem chtěla, aby vyšla tahle knížka (Husitské manifesty, ve skutečnosti svazek č. 495 – pozn. autorky). To je unikátní vydání, který dělal pan profesor Moular. Ale s tím tedy byly taky problémy, ale já mám dojem, že spíš vnitropodnikový (ale o těch radši nepište, protože podezření není fakt), že to tedy nebylo vlivem ministerstva, protože husitská doba byla oficiálně propagovaná. Ale byly zřejmě nepřítelci tohoto hnutí, kteří mi to zmařili s odůvodněním, že Světová četba je hlavně krásná literatura. A i když jsou v ní taky literatura faktu nebo cestopisy nebo něco takovýho, není to jako její. Ale já myslím, že to zmařili u nás ti šéfové, protože ministerstvu by tohle vůbec nevadilo. Takže jako pětistý svazek, jenom pro vaši informaci, vyšel Boris Godunov. Já bych to teda jako jubilejní svazek nedala, ale zdůvodnilo se to tím, že ho přeložil Emanuel Frynta a Emanuel Frynta byl už tehdy považovaný za hvězdu, byť toho mnoho nepřeložil. Ale tak prostě máme Godunova jako pětistý svazek a tohle je číslo čtyřista devadesát pět.

Příloha č. 5

Poznámky získané na základě osobních a telefonických rozhovorů s Evou Slámovou v období října a listopadu 2010

T.R. – autorka práce

E.S. – Eva Slámová

T.R.: *Dokázala byste mi nějakým způsobem popsat, jaký byl ediční záměr Světové četby? Nejvíc mě to samozřejmě zajímá ve vztahu k frankofonní produkci.*

E.S.: Pracovala jsem v Odeonu, ale přímo se Světovou četbou moc společného nemám. Myslím, že to s ní bylo jako s ostatními edicemi (...). Vycházela do roku 1992 v původní podobě, dál už to potom bylo divný, poslední svazek byl, myslím, Reynek, nebo Deml, nepamatuju si to přesně. Pořád se pak snažili zachovat kontinuitu, ale vyšlo už jenom pár svazků a s koncem Odeonu skončila taky edice. Víc vám řekne Jiřina Zumrová a možná taky Marie Zábranová, doktor Čermák, nebo Ivo Železný. A taky v té brožuře k pětistému výročí leccos najdete, psala tam Jiřina Zumrová jeden článek, kde byla vyložena fakta o Světovce.

Do jaké míry Světovku podle vás ovlivňovala doba, kdy edice vycházela?

Světovku vždycky lidi i odborníci brali jako kvalitní edici. Vyběr knih, které tam vycházely, byl vždycky podložený. Možná ze začátku, v padesátých letech, byla víc poplatná době, tam ještě svazky nečíslovali. Z francouzské literatury tam v té době vyšly Pamflety proti příživnictví, tak to šlo vyloženě o dobovou manýru...

Jakou měla francouzská literatura v edici pozici?

Francouzská byla podle mě vždycky dost sledovaná. Nejdřív vydávali starší věci, v sedmdesátých letech potom vyšel třeba Sartre, Camus.. Co nesledovali, byly knihy s malými náklady, takže se tam dělalo, že byl reálný náklad třeba vyšší, než co se napsalo do tiráže. A nejvyšší náklad vůbec měla taky francouzská kniha, Tereza Raquinová od Zoly. Myslím 40 000 výtisků. Dalo by se říct, že se jednalo o jeden z mála komerčních počinů, ke kterým se Odeon tehdy odhodlal. Vydali to totiž ve stejné době, jako šla do kin slavná adaptace, vyhrála Filmový festival v Benátkách. Tak lidi měli větší zájem.

Nevíte, zda byli někdy editoři Světové četby nějakým způsobem perzekvováni? Jak vůbec za minulého režimu nakladatelská praxe probíhala?

Světovka měla vždycky jednoho editora, tedy říkalo se redigenta. Respektive někdy šlo o skupinu několika, ale ten princip byl, že má edice jednoho redigenta, který ji sestavuje. Další redaktoři nakladatelství potom pracovali na všem, nijak se nesespecializovali a v podstatě taky nenesli příliš velkou osobní odpovědnost. Nepamatuji se, že bych někdy slyšela o nějakých postizích redigenta. Ty lidi vždycky dobře věděli, co si můžou dovolit. Ale na to se určitě zeptejte Jiřiny Zumrové.

Kdo a jak schvaloval, co se bude vydávat?

Tituly k vydání vybírali, myslím, redaktoři spolu s redigentem, potom je schvalovala redakční rada. Tam byli odborníci. Potom se ediční plán Světovky zaznamenal běžně, jako všech ostatních edic, do edičního plánu nakladatelství. A roční plán celého nakladatelství se schvaloval nahoře.

Stalo se, že by nějaký titul nemohl vyjít až potom, co byl vytištěný?

U francouzské literatury ne. Ale stalo se to u My od Zamjatina. Celý náklad šel do stoupi a zmizel z edičního plánu, prostě jeho ediční číslo ve Světovce nahradilo jiné. Ale potom to vydali znovu. A v šedesátých letech, co tak vím, byl v plánu údajně taky Boris Pasternak, ale nakonec nevyšel. Naopak dvakrát vydali Babičku, jako stý svazek a taky v roce 68.

Příloha č. 6

Mailová korespondence s Jiskrou Jindrovou, pracovnící rešeršního oddělení Národní knihovny v Praze

(přikládáme jen konečné maily většinou z delší výměny, tedy ty, kde se nacházejí fakta či názory důležité pro naši práci – pozn. autorky)

Od: Jindrová Jiskra <Jiskra.Jindrova@nkp.cz>

Předmět: RE: dotaz na NK

Datum: 13.10. 2011, 12:25

Dobrý den,

nevím jak na tu informaci pospícháte. Mám právě rozpracované nějaké dotazy, ale jsem tu i v sobotu, tak bych se mohla podívat. Obávám se, že s tou skartací to bude pravda, ale ještě bych to prověřila.

Jiskra Jindrová

-----Original Message-----

From: tereza.radvakova@seznam.cz [<mailto:tereza.radvakova@seznam.cz>]

Sent: Thursday, October 13, 2011 12:20 PM

To: Jindrová Jiskra

Subject: dotaz na NK

Vážená paní Jindrová,

obracím se na Vás s následující prosbou. Tématem mojí diplomové práce na Ústavu translologie FF UK je analýza předmluv v edici Světová četba Odeonu od padesátých do devadesátých let z hlediska tendenčnosti. Z toho důvodu sháním informace o této edici, například její ediční záměr, nebo způsob, jakým byly vybírány tituly k publikování, schvalování předmluv a podobně. Pan Jůzl ze současného Odeonu - Euromedia Group mi tvrdí, že všechny dokumenty bývalého Odeonu byly při přechodu k Euromedia Group zkartovány. Pátrám proto, zda v archivech knihoven přece jen z těchto dokumentů něco nezbylo. Ocením jakékoli informace o edici i o samotném nakladatelství.

Děkuji Vám

Tereza Radváková

Od: Jindrová Jiskra <Jiskra.Jindrova@nkp.cz>

Předmět: RE: dotaz na NK

Datum: 17.10. 2011, 17:10

Dobrý den,

pokud jde o archivní materiály nakladatelství Odeon, mám pro Vás dvě zprávy. Jednu dobrou a jednu špatnou.

Dobrá zpráva je, že tento archiv existuje a je uložen - viz.:

<http://www.mvcr.cz/> - O nás - Archivnictví a spisová služba - Archivní fondy a sbírky v České republice.

vyberete Vyhledávání a do pole "Název fondu" zadáte Odeon. Archiv obsahuje dokumenty z let 1953-1994.

materiály jsou uloženy ve Státním oblastním archivu v Praze - viz. stránky

<http://www.soapraha.cz/>

kontakty <http://www.statnisprava.cz/rstsp/adresar.nsf/i/15244>

Špatná zpráva spočívá v tom, že fond není zpracován a tudíž není zpřístupňovaný podle zákona o archivnictví.

Vzhledem k tomu, že se jedná o diplomovou práci, možná by se dalo dohodnout, že část archivu zpracujete a tím získáte přístup. Ale skutečně nevím, jaké jsou v archivech obvyklé postupy. Pokud se opravdu jedná o 216 běžných metrů, pak je to slušná dávka archivního materiálu.

Podívejte se na stránky Ústavu pro českou literaturu AV ČR <http://www.ucl.cas.cz/>

V nabídce napravo vyberte Databáze - dále Bibliografie české literární vědy od r. 1961 a zadejte do předmětu světová četba. Můžete si nastavit podrobný výpis, abyste nemusela proklikávat každý záznam zvlášť.

Kurýr Odeonu je periodikum vydávané nakladatelstvím v letech 1969-1976. Do studovny si ho můžete objednat buď na lístku, nebo z naskenovaného katalogu KATIF: <http://katif.nkp.cz/>
signatura Na 50

Hledejte v Generálním katalogu III /Kuli-Lanf /karta č. 272(viz. pravý okraj)

Záznam má dvě části - druhý lístek si otevřete na horní liště záznamu.

(...) Pokud byste potřebovala zpracovat kompletní seznam vydaných publikací pomocí našeho katalogu NKC, tak ještě napište.

S pozdravem

JiskraJindrová

Referenční centrum NK ČR

Příloha č. 7

Mailová korespondence s Danuší Hrazdírovou, pracovnící Památníku národního písemnictví v Praze

(přikládáme jen konečné maily většinou z delší výměny, tedy ty, kde se nacházejí fakta či názory důležité pro naši práci – pozn. autorky)

Od: Hrazdírová Danuše <hrazdirova@pamatnik-np.cz>

Předmět: RE: dotaz

Datum: 13.10. 2011, 12:55

Dobrý den,

zjistila jsem, že materiály Nakladatelství Odeon jsou uloženy ve Státním oblastním archivu v Praze. Viz níže

Název fondu (sbírky): Odeon nakladatelství, s. p.

Uloženo v archivu: Státní oblastní archiv v Praze Místo vzniku fondu (sbírky): Praha

Časový rozsah: 1953-1994 Metráž: 0 bm zpracováno (z toho 0 bm inventarizováno), 216 bm nezpracováno

Přístupnost: Archivní soubor není přístupný pro nahlížení Původce

fondu(sbírky): Nakladatelství krásné literatury, n. p. Odeon nakladatelství

Tematický popis: ediční plány, autorské smlouvy, výkazy ediční činnosti

Archiv sídlí na Praze 4 -Chodovec, Archivní 4,telefon 974 847 269 -

ústředna, ředitel: PhDr. Václav Podaný, soapha2@mvr.cz. Váš požadavek tam preposílám.

S pozdravem a přáním hezkého dne

Danuše Hrazdírová

sekretariát LA PNP

Příloha č. 8

Mailová korespondence a poznámky z telefonického rozhovoru s Jindřichem Jůzlem, šéfredaktorem nakladatelství Euromedia Group

- při telefonickém rozhovoru v listopadu 2010 nám Jindřich Jůzl řekl, že všechny materiály nakladatelství Odeon byly při sloučení s Euromedia Group zkartovány

- opakovaná mailová korespondence z října 2011, kdy nám již tuto informaci nepotvrdil:

Od: Juzl Jindrich <juzl.jindrich@euromedia.cz>

Předmět: RE: dotaz

Datum: 17.10. 2011, 11:51 - dnes v 11:51

Respektive takto...

Ja seznam nemam, ale da se to selektovat - www.nkp.cz - elektronicky katalog, zadate Světová četba a zvolite vyhledavani Edice.

Akorat je toho vic a je potreba s tim trochu pracovat - protoze registruji nekolik Svetovych ceteb - v SNKLHU, SNKLU, v Odeonu, v Pasece....

Jinak kolem roku 1980 vysel knizne pisemny soupis Svetovy cetby - taktez dostanete v knihovne.

Je to pokud si spravne pamatuju kolem 580-590 svazků...

V knihovne vam s tim urcite pomohou...

Pozdravuju j. jůzl

-----Original Message-----

From: Juzl Jindrich [<mailto:juzl.jindrich@euromedia.cz>]

Sent: Monday, October 17, 2011 11:45 AM

To: 'tereza.radvakova@seznam.cz'

Subject: RE: dotaz

Zdravim,

Nejlpe se to da vydestilovat rovnou z database narodni knihovny...

Poslu vam to na mejl...

Pozdravuju jindřich jůzl

-----Original Message-----

From: tereza.radvakova@seznam.cz [<mailto:tereza.radvakova@seznam.cz>]

Sent: Thursday, October 13, 2011 1:13 PM

To: juzl.jindrich@euromedia.cz

Subject: dotaz

Vážený pane Jůzle,

prosím Vás, psala jsem Vám přibližně před rokem kvůli informacím o bývalém nakladatelství Odeon, protože zpracovávám na Filosofické fakultě UK diplomovou práci na téma edice Světová četba. Později jsem spolu také hovořili telefonicky. Odkázal jste mě tehdy na pana Čermáka, míněné kontakty mi moc pomohly, nicméně stále mi chybí několik důležitých informací, například ediční plán Světové četby. Chtěla bych se Vás proto, prosím, zeptat, jestli nakladatelství Euromedia nemá daný dokument k dispozici v archivních materiálech bývalého Odeonu? Pamatuji si, že jste před rokem zmiňoval, že tyto byly materiály zkartovány, ale už si přesně neuvědomuji, čeho všeho se to týkalo...

Děkuji Vám

Tereza Radváková

Příloha č. 9

Mailová korespondence s Václavem Jamkem, bývalým redaktorem nakladatelství Odeon

Od: [Václav Jamek](mailto:vaclav.jamek@ff.cuni.cz) <vaclav.jamek@ff.cuni.cz>

Předmět: RE: Světová četba

Datum: 14.10. 2011, 16:33

Vážená slečno,

Není vyloučeno, že mám doma soupis svazků edice do 500. čísla; ten Odeon vydal. Jinak vydával také své úplné bibliografické soupisy, nevím bohužel, do kterého roku. Pamětníků Odeonu je pořád dost: jen na FF UK prof. Stromšík, doc. Pelán, dr. Dufková, dr. Našinec, pořád žije bývalý zastupující šéfredaktor dr. Josef Čermák, germanistka dr. Božena Koseková, dostupní jsou také Anna Kareninová, Jan Zelenka, Jiří Josek (přímo u vás na translatoologii), Alžběta Rejchrtová, Vladimír Novotný (literární kritik), Zbyněk Černík (pracoval v Divadelním ústavu); jak je to s bývalým redaktorem a potom nakladatelem Ivem Železným nebo třeba s někdejší šéfredaktorem básníkem Josefem Šimonem, to mi není známo (ale o Šimonovi jistě ví jeho sestra Naděžda Macurová). Podstatný pro edici samu by asi byl kontakt s vedoucím edice a s dr. Čermákem. Co si vzpomínám, edice měla tu zásadu, že v ní měla být publikována díla významných autorů, případně nějak významná díla autorů polozapomenutých, ze všech literárních žánrů a ze všech zemí světa (původ byl odlišován barvou obálky: modrá byla vyhrazena literatuře české a slovenské, červená literaturám slovanským, žlutá románským, zelená germánským (včetně angličtiny), šedá antickým autorům, fialová literaturám "exotickým" (zvl. asijským), hnědá překladům z maďarštiny (u finštiny nebo albánštiny si nejsem jist, zda v edici vůbec nějaký autor vyšel). Nemělo jít o díla příliš rozsáhlá (nejobjemnější byl možná Kerouacův román *Na cestě*). Jeden autor směl v edici vyjít jen jednou, opakovaně snad jen v případě, že by šlo o dva různé literární žánry (např. román a poezie, nejsem si jist, zda se to někdy stalo); reedice v této edici se nedělaly (druhé vydání Kerouaca bylo např. v edici Gama).

Co se pamatuji, sám jsem do edice přeložil dva krátké romány Emmanuela Bova (v jednom svazku), redigoval jsem *Mont-Cinère* Juliána Greena, svazek Racinových tragédií, také jeden titul z čínštiny, a to je nejspíš všechno, víc si toho nevybavuji. Přemluvu jsem psal jenom k Bovovi.

Tituly k publikaci, překladatele i autory doslovu vybíral, domlouval a poté navrhoval odpovědný redaktor (podepřený alespoň dvěma lektorskými posudky: ale nejsem si jist, zda byly lektorské posudky nutné i u děl klasických nebo u reedic, to by nejlépe věděli pánové Čermák, Pelán, Našinec a paní Kareninová, všichni byli v nějakém období šéfredaktoři nakladatelství), k výběru díla se vyjadřoval vedoucí edice a schvalovala ho redakční rada (už včetně redaktorova návrhu na překladatele a komentátora), po zařazení do edičního plánu (což záviselo mj. na ekonomických faktorech) se uzavíraly běžné nakladatelské smlouvy. V edici ale častěji vycházeli reedice starších překladů.

Nepřipadá mi, že bych Vám toho mohl o edici říci ještě o mnoho víc,

S pozdravem,

Václav Jamek

Od: Václav Jamek <vaclav.jamek@ff.cuni.cz>

Předmět: RE: Světová četba

Datum: 27.10. 2011, 15:33

Vážená kolegyně,

Malé zpřesnění: po dr. Zumrové řídil edici začátkem 90. let nějaký krátký čas Jiří Našinec, ale řekl bych, že se vydávání zastavilo někde kolem 580. svazku. Pokud jde o tituly, které jsem redigoval, ověřil jsem si, že to byli ještě Montherlantovi Staří mládenci, které jsem zdědil těsně po svém příchodu do Odeonu (plus jeden titul z čínštiny, což Vás a priori nezajímá). Předmluvu jsem nicméně psal opravdu jenom jednu.

Václav Jamek

Příloha č. 10

DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Prosím, zaškrtněte vždy všechny možnosti, které odpovídají realitě, zaškrtnuta nemusí být žádná z možností. Doplňující slovní odpovědi, vlastní poznámky či připomínky jsou vítány. V části č. III stručně zaznamenejte svůj první dojem, nejde o podrobnou analýzu.

datum:

místo:

věk:

student/studentka (nehodící se škrtněte)

I. PŘEDMLUVA JAKO DIDAKTICKÁ POMŮCKA

1) Předmluvu/doslov u knihy si přečtu

a) vždy

b) nikdy

c) v případě vlastního zájmu o knihu

d) když znám jméno autora předmluvy/doslovu

e) na základě doporučení vyučujícího

f) když knihu potřebuji znát do školy, např. učíme se o autorovi

g) jiný důvod, jaký:

- 2) Práce s předmluvami/doslovy v hodinách
- a) učitel/učitelka sám/sama čerpá z přemluv/doslovů
 - b) učitel/učitelka od nás požaduje, abychom u knih vždy četli předmluvy/doslovy
 - c) učitel/učitelka nám někdy předmluvu/doslov doporučí jako doplňující pomůcku
 - d) učitel/učitelka nám doporučuje, které předmluvy/doslovy máme/nemáme číst
 - e) učitel/učitelka nám vyložil/a, jak s předmluvami/doslovy pracovat
 - f) učitel/učitelka s námi obsah předmluv/doslovů rozebírá a upozorňuje na možná zkreslení
 - g) jiný způsob práce s předmluvami/doslovy:
- 3) Při vypracovávání úkolu vlastního referátu o knize nebo autorovi
- a) přečtu si předmluvu/doslov
 - b) čerpám z předmluvy/doslovu informace
 - c) cituji předmluvu/doslov
 - d) zjišťuji, zda jde o kvalitní předmluvu/doslov
 - e) poradím se s vyučujícím, zda mám předmluvu/doslov použít
 - f) jiná možnost:
- 4) Když čerpám informace z předmluvy/doslovu
- a) spolehnu se na předmluvu/doslov dané knihy
 - b) vybírám si podle autora přemluvy
 - c) rozlišuji podle toho, kdy daná kniha vyšla
 - d) poradím se z vyučujícím, zda se mohu na předmluvu/doslov mohu spolehnout
 - e) porovnávám informace například s jiným odborným textem o dané problematice
 - f) jiná možnost:
- 5) Přemluva/doslov
- a) je odborný text o dané knize/autorovi, z kterého lze bez obav čerpat
 - b) obsahuje ověřené informace
 - c) není ovlivněn subjektivitou svého autora nebo dobovou politikou
 - d) může obsahovat zkreslené informace
 - e) u knihy vydané před rokem 1989 může obsahovat nepravdivé informace
 - f) je u knihy vydané před rokem 1989 vždy zkreslující a tendenční
 - g) jiná zkušenost:

II. EDICE SVĚTOVÁ ČETBA

- 1) Znalost edice Světová četba
- a) edici znám a přečetl/a jsem z ní již několik knih
 - b) u edice mimo vlastní text čtu i přemluvu
 - c) knihy z edice nám doporučuje učitel/učitelka
 - d) znám kulturní kontext edice Světová četba
 - e) vím, kdy vycházela
 - f) znám autory předmluv v edici Světová četba
 - g) jiné postřehy:
- 2) Předmluvy edice Světová četba
- a) vždy čtu
 - b) čerpám z nich informace do svých referátů
 - c) mi pomáhají knize porozumět
 - d) rozlišuji podle autora předmluvy
 - e) rozlišuji podle doby, kdy kniha vyšla
 - f) nejprve pečlivě prostuduji, potom na ně teprve spoléhám
 - g) jiné postřehy:
- 3) Učitel/učitelka
- a) doporučuje číst předmluvy u edice Světová četba

- b) doporučuje číst předmluvy u jiné edice, které:
- c) nedoporučuje číst předmluvy podle edice, ale podle autora
- d) nedoporučuje číst předmluvy podle edice, ale podle doby vydání
- e) doporučuje číst pouze předmluvy u knih vydaných po roce 1989
- f) nerozlišuje mezi předmluvami/doslovy
- g) jiné zkušenosti z výuky:

4) Při četbě předmluvy

- a) všechny informace obsažené v předmluvě pokládám za fakta
- b) vím, že informace v ní obsažené mohou být zkreslené
- c) zvažuji formulace autora předmluvy v kontextu doby vzniku
- d) mě sdělení autora ovlivňuje ve vlastní interpretaci díla
- e) konfrontuji informace v předmluvě obsažené s fakty z jiných zdrojů
- f) rozlišuji význam sdělení podle toho, kdo je autorem předmluvy
- g) jiné zkušenosti:

III) PRÁCE S TEXTEM PŘEDMLUV

- najdete-li v následujících začátcích předmluv slova/formulace/pasáže, které považujete za nespolehlivé nebo zkreslené, podtrhněte je a stručně napište, proč.
- napište, který úryvek považujete za nejspolehlivější, abyste z něj čerpali informace při studiu nebo při vypracování vlastního referátu, a které tyto informace byste si vybrali (ke každému úryvku cca dvě věty)

A) Honoré de Balzac – Plukovník Chabert

autor předmluvy: Jan Otokar Fischer, 1949

Peníze jsou nejmocnějším činitelem nového řádu, ziskuchtivosti kapitalistů se podřizuje morálka i zákony, jejich potřebám je uzpůsobeno celé zřízení, nejen noví zbohatlíci, ale i zbytky šlechty jsou do něho zapojeny. A v tom je právě obrovská umělecká síla Balzacova, že dovedl ve svém díle vystihnout typické rysy této doby, nadvlády peněz hned v nejranějším jejím stadiu. V jednom ze svých prvních románů, „Eugenii Grandetové“, dovedl takto geniálně vystihnout typický ráz světového řádu. (...)

B) Charles-Louis Philippe – Otec Perdrix

autor předmluvy: Jan Řezáč, 1949

Philippova babička žebrela, neboť žila v té Francii, o níž Karel Marx napsal: „Ke 4 milionům úředně napočítaných chudřasů, vagabundů, zločinců a prostitutek, které Francie čítá, přistupuje 5 milionů existencí, které se potácí na pokraji záhuby.“ Krutou skutečnost této dramatické věty nacházíme téměř ve všech Philippových knížkách. Ve svém posudku návrhu Erfurtského programu soc. demokratismu (1891) kritizuje Bedřich Engels též formulaci věty: „Stále větší a větší je počet a bída proletářů.“ Říká: „To není správné takto absolutně řečeno. Co však určitě vzrůstá je nejistota existence.“ Odraz této sociální skutečnosti let Philippova mládí pak nacházíme nejen v jeho knížkách, nýbrž především v jeho životě. (...) *kráceno*

C) Anatole France – Ostrov tučňáků

autor předmluvy: Jaroslav Bouček, 1950

Skeptik, ironik, ničitel hodnot, utopista, snílek – těmi a jinými charakteristikami ho zasypali měšřáci. Třetí republika, zrozená z mrtvol rozstřílené Komuny, křtěná nenávisť tisíců spisovatelů, žurnalistů, intelektuálů, kteří vsadila do vězení, poslala „au baigne“ na Novou Kaledonii, do Guyany, či donutila k exilu, teror proti znovu se rodícímu dělnickému hnutí, bezmezná stupidita mocných v politice jako v kultuře – to všechno způsobilo hluboký přerod v myšlení Anatola France. (...)

D) Paul Fort – Francouzské balady

autor předmluvy: Jiří Konůpek, 1960

První z svazek Francouzských balad byl prvním z řady básnických počinů, které prolomily nedýchateľnou umělou atmosféru dekadentismu a symbolismu. A Fortovo narůstající dílo přežilo za uplynulé půlstoletí tolik efemérních únikových a halasně programových poetických směrů, že dnes, kdy se pokroková francouzská poezie

dává cestou hlubšího poznání reality k novým výbojům, zaslouží si Fortovo dílo, aby bylo po zásluze oceněno. A jako uzavřený celek včleněno do francouzského kulturního dědictví. (...)

E) Albert Camus – Mor

autor předmluvy: Ivan Sviták, 1963

Počínaje obrem románové poezie Marcellem Proustem, jenž byl francouzskou variantou jiného tehdejšího ničitele románu démonickou analyticitou, Jamese Joyce, procházel francouzský román neustálými výboji věcnými a formálními. (...) Je třeba určit místo Moru v ideovém pohybu francouzské poválečné společnosti, místo Alberta Camuse ve vývojové řadě experimentů s románovou formou, a konečně místo Moru ve formování vlastní filozofie tvůrce. Začneme tím nejjednodušším a řekněme hned, že Mor je vrcholné Camusovo dílo, jeden z trvalých památníků antifašistického odporu a svědectví o hodnotě a životnosti humanistických idejí. (...)

F) Joris Karl Huysmans – Naruby

autor předmluvy: Jiří Pechar, 1979

Zola – zejména ve svém Zabijáku – dokázal stáhnout elegantní rukavičky, když se probíral svými lidskými dokumenty. Navíc ho jeho přímočarý demokratismus sblíží s pracujícími vrstvami také v rovině ideologické. Ale jeho pseudovědecký postoj, jeho ideál romanopisce, který by byl jakýmsi pozitivistickým přírodopisecem lidského rodu, ho zpravidla před přímým, žitým kontaktem s dělnickými vrstvami chrání, zlstává od nich oddělen svým buržoazním životním stylem, aniž tuto přehradu dostatečně cítí. U Huysmanse dochází snad u jediného z celé naturalistické školy ke kontaktu bezprostřednějšímu, při kterém spisovatel není jen tím, kdo vidí, nýbrž také tím, kdo je viděn. (...)

Příloha č. 11

Pro všechny následující tabulky platí:

1. sloupec: odpovědi celkem
2. sloupec: dívky
3. sloupec: chlapci
4. sloupec: žáci mimopražských školních škol
5. sloupec: žáci pražských středních škol

OTÁZKA 1

vždy	9%	7%	11%	12%	6%
nikdy	19%	22%	14%	19%	18%
v případě vlastního zájmu o knihu	42%	41%	49%	49%	34%
znám-li jméno autora předmluvy	5%	4%	6%	5%	4%
na základě doporučení vyučujícího	6%	7%	3%	0%	14%
potřebuji-li znát knihu do školy	13%	13%	14%	7%	20%
jiný důvod	6%	6%	3%	7%	4%

OTÁZKA 2

učitel sám čerpá z přemluv	10%	8%	14%	2%	17%
učitel od nás požaduje, abychom u knih vždy četli předmluvy	1%	2%	0%	0%	4%
učitel nám někdy předmluvu doporučí jako pomůcku	30%	25%	38%	15%	43%
učitel nám doporučuje, které předmluvy máme číst	8%	10%	3%	10%	6%

učitel nám vyložil, jak s předmluvami pracovat	10%	15%	0%	2%	15%
učitel předmluvy rozebírá a upozorňuje na možná zkreslení	5%	3%	7%	2%	6%
jiný způsob práce s předmluvami	36%	37%	38%	68%	9%

OTÁZKA 3

přečtu si předmluvu	31%	31%	38%	35%	27%
čerpám z předmluvy informace	31%	34%	25%	38%	23%
cituji předmluvu	13%	9%	18%	9%	17%
zjišťuji, zda jde o kvalitní předmluvu	12%	10%	15%	9%	15%
poradím se s učitelem, zda mám předmluvu použít	6%	8%	0%	3%	8%
jiná možnost	7%	8%	5%	6%	10%

OTÁZKA 4

spolehnu se na předmluvu dané knihy	31%	29%	35%	39%	19%
vybírám si podle autora předmluvy	10%	8%	15%	12%	13%
rozlišuji podle toho, kdy daná kniha vyšla	12%	15%	6%	10%	19%
poradím se s učitelem, zda mám předmluvu použít	10%	9%	12%	4%	13%
porovnávám informaci s jiným odborným textem	27%	26%	29%	27%	27%
jiná možnost	9%	12%	3%	8%	10%

OTÁZKA 5

je odborný text, ze kterého lze bez obav čerpat	16%	15%	18%	11%	21%
obsahuje ověřené informace	11%	9%	15%	11%	11%
není ovlivněna subjektivitou autora nebo dobovou politikou	5%	5%	5%	6%	4%
může obsahovat zkreslené informace	41%	41%	40%	47%	34%
u knihy vydané před r. 89 může obsahovat nepravdivé infos	20%	20%	20%	15%	25%
je u knihy vydané před r.89 vždy zkreslující a tendenční	3%	5%	0%	4%	2%
jiná zkušenost	5%	6%	3%	6%	4%

OTÁZKA 6

znám, přečetl jsem několik knih	21%	17%	29%	15%	28%
u edice mimo vlastní text čtu i předmluvu	5%	3%	9%	6%	4%
knihy z edice nám doporučuje učitel	20%	24%	14%	17%	26%
znám kulturní kontext edice	12%	9%	17%	15%	9%
vím, kdy vycházela	14%	14%	14%	13%	15%
znám autory předmluv v edici	9%	8%	11%	9%	9%
jiné postřehy	20%	26%	6%	26%	11%

OTÁZKA 7

vždy čtu	3%	2%	6%	4%	2%
čerpám z nich informace do svých referátů	13%	15%	11%	13%	14%
mi pomáhají knize porozumět	24%	23%	25%	11%	38%
rozlišuji podle autora předmluvy	6%	4%	8%	6%	5%
rozlišuji podle doby, kdy kniha vyšla	12%	13%	11%	13%	12%
nejprve pečlivě prostuduji, potom se na ně teprve spoléhám	17%	11%	25%	19%	14%
jiné postřehy	25%	32%	14%	34%	14%

OTÁZKA 8

doporučuje číst předmluvy u edice Světová četba	13%	12%	13%	5%	21%
doporučuje číst přemluvy u jiné edice	8%	11%	3%	2%	12%
nedoporučuje číst předmluvy podle edice, ale podle autora	13%	12%	13%	14%	14%
nedoporučuje číst předmluvy podle edice, ale podle data vydání	1%	2%	0%	0%	2%
doporučuje číst pouze předmluvy u knih vydaných po r. 89	0%	0%	0%	0%	0%
nerozlišuje mezi předmluvami	32%	25%	50%	27%	37%
jiná zkušenost z výuky	33%	39%	22%	52%	14%

OTÁZKA 9

všechny informace obsažené v předmluvě pokládám za fakta	6%	5%	8%	4%	8%
vím, že informace v ní obsažené mohou být zkreslené	32%	33%	39%	39%	27%
zvažuji formulace autora předmluvy v kontextu doby vzniku)	13%	13%	3%	16%	13%
sdělení autora mě ovlivňuje při vlastní interpretaci díla	16%	17%	19%	14%	19%
konfrontuji informace v předmluvě obsažené s jinými zdroji	12%	12%	17%	14%	10%
rozlišuji význam sdělení podle toho, kdo je autorem předmluvy	15%	13%	11%	5%	18%
jiné zkušenosti	6%	8%	3%	7%	5%